

I. ABDÜLHAMİD VAKFIYESİ VE HAMİDİYE KÜTÜPHANESİ

Dr. Müjgân CUNBUR

Türk-Osmanlı tahtının 27. hükümdarı Sultan I. Abdülhamid Han (1725-1789) ın saltanat yılları (1774-1789), çeşitli yurt içi ve dışı vak'alarla dikkati çekmiş, imparatorluğun duraklama çağı olarak kabul edilen zaman içinde, çeşitli kurumlarda ilk yenileşme hareketlerinin görülmeğe başladığı bir devir olarak değerlendirilmiştir.

Memleketin iç ve dış meseleleri üzerine ilgiyle eğilen, dikkatle seçmeğe çalıştığı vezirlerini de bu meseleler üzerine, verdiği geniş yetkilerle, eğilmeğe zorlayan I. Abdülhamid Han'ın iyi niyetli ve çok gayretli bir padişah olduğunda ekseri tarihler birleşmektedir. I. Abdülhamid Han'a bu derecede saygı gösterilmesinin nedenini, kendisinin halka karşı beslediği merhamet ve şefkatte aramak gerekir. Halkına karşı duyduğu sevgi, güçsüzlere, yoksullara, kimsesizlere karşı hissettiği merhamet, meyvasını çeşitli hayır ve kültür kurumları tesis etme şeklinde vermiştir. Atalarının hayır, yapma geleneğini devam ettiren I. Abdülhamid'in kurduğu müesseseler, Fâti'h'in, II. Bâyezid'in, Kanuni'nin tesis ettiği muhteşem külliyelerle her ne kadar mukayese edilemese bile, yine de önemlidir. Dışarda sonu yenilgiyle biten harplere, kaybedilen topraklara, içerde bozulan malî düzene rağmen, geniş imkânlı atalarının izinden giden I. Abdülhamid'in vakfiyesi en ince teferrüatına kadar düşünülmüşdür. Vakfiyede bilhas- sa çeşitli yerlerden ne şekilde ve ne kadar güç gelir temin edildiği göze çarpar. Bu bakımdan meselâ Fâti'h ve Süleymaniye vakfiyelerinde görülen muazzam muhtevayı, bu mütevazi vakfiyede aramamak gerekir.

Şehzade ve sultanlarının doğumlarını kutlamak için yapılacak şenliklere sarfedilecek parayı bile yoksullara yardım ve onları doyurma yolunda harcamaları için devlet ricalini teşvik eden I. Abdülhamid, vakıf tesisine daha pek küçükken, şehzadelğinde başlamıştır. Elimizdeki vakfiyeden anlaşıldığına göre ilk vakfının tarihi 1145 H. (1732/3 M.) dir. Bu tarihte vakfettiği Eyüb Kazasının Müderris Köyü'ndeki muhtelif evleri, hamam, fırın, ahır, samanlık, dört koyun ağılı, üç anbar, gölgelik ve bahçeyi müstemil bir çiftliğinin gelirinden ayırdığı bir miktar parayı, İstanbul'da Ayasofya yakınında Kabasakal Sinan Ağa Cami'inde her yıl okutulacak mevlid gideri, haftada iki kere vaz' edecek vaizle seccade sericinin gündelik ücretleri, Bahçekapısı'ndaki Valide Cami'inde her gün annesi Rabi'a Şermi Sultan için indirilecek hatmi okuyacak 30 cüz-han ile bir sandıkçı-noktacının gündelikleri olarak tahsis et-

miştir. Bu ikinci tahsisin tarihi 3 Rebi'ül-evvel 1174 (14 Ekim 1760) dır. Tahsisin mütevelliliğine babası III. Ahmed'in Enderun Kütüphanesi'nin mütevellisini 10 akçe gündelikle, kâtipliğe Hacı Mustafa b. Ömer'i günde 4 akçeyle, cabiliğe Ömer b.all'yi günde 3 akçe ile tayin etmiştir. Üçüncü defa Eyüb'-deki Hazinedar Çiftliği ile Aksaray'daki bir evi Rebi'ül-evvel 1188 (Mayıs 1774) de vakfetmiştir.

Elimizdeki vakfiyenin tarihi 15 Muharrem 1195 (11 Ocak 1781) dir. Vakfiyenin düzenlenmesi için kurulan şer'iyeye meclisi Saray'da Arz-Odası'nda toplanmış, devrin Sadrâzamı Karavezir Seyyid Mehmed Paşa (-1781) toplantıda Pâdişâha vekâlet etmiş, Darb-hâne-i Âmire Nazırı Mehmet Bey müteveli, Çukadar Ağa, Rikâbdar, Dülbend Ağası, Hazine-i Enderun Kethüdası, Kiler kethüdası, Seferli Kethüdası, Ser-çukadar, Ser-berber, Ser-kahveci şahit olarak bulunmuşlardır. Vakfiyenin elimizdeki suretlerinden biri, 1154—1210 H. (1741-1795) yılları arasında düzenlenmiş 20 vakfiyenin yer aldığı yazma bir mecmua içindedir. Mecmuanın ilk 127 sayfasında I. Abdülhamid Han vakfiyesi ile bunun iki zeyli yer almıştır. Daha sonrakiler, adı geçen pâdişâhın kadınlarından Şeb-safâ, Nevres, Hasibe, Ruşşah kadınlarla Sultan Mustafa'nın kızı Safiye Sultan'a aittir. Mecmuanın istinsah kaydı yoktur. Ancak bazı sayfa kenarlarında bulunan 12 Şaban 1340, 9 Şaban 1342 tarihli tashihler mecmuanın bu tarihlerden önce yazıldığına delildir. Mecmua, Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi 1407 (179 eski kasa numarası) numarada kayıtlıdır* 293 x 182 mm. cilt, 195x98 mm. yazı ölçümünde 145 yapraktır. Her sayfada nesihle yazılmış 15 satır vardır. Çift hat kırmızı cetvellidir, kâğıdı beyaz filigranlı Avrupa kâğıdı, cildi mıklepli, altın zencirekli vişnerengi meşindendir, sırtı ve mıklebi onarılmıştır. Vakfiyenin dili zaman zaman tasannu'a kaçmakla beraber, oldukça sadedir, yer yer ayet ve hadislerle süslenmiştir.

VAKFİYEDEKİ TESİSLER :

1) İmaret:

Bu imaretin kuruluşu ile ilgili olarak "*Tarih-i Cevdet*" de 1189 H. senesi olayları anlatılırken şu satırlar geçmektedir:

"Ve bu esnada Sultân-ı zaman Abdü'l-Hamid Hân hazretleri ecdâd-ı i'zâm isrine iktidâ'en bir cami' ve imaret inşâsını tasavvur buyurup ancak ihti-

* Vakfiyenin ikinci nüshası Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi 1408 (eski kasa numarası 188 dir) numarada kayıtlı mecmua içindedir. Mecmuada 1119—1210 H. (1707—1795 M.) yılları arasında düzenlenmiş 26 vakfiye vardır. Mecmua 288 x 177 mm. cilt, 195 x 95 mm. yazı ölçümünde 216 yapraktır. Her sayfada filigranlı ince Avrupa kâğıdına nesihle yazılmış 15 satır bulunmaktadır. Yazma altın zencirekli mıklepli vişne rengi meşin ciltlidir. Bu nüsha (B) nüshası olarak adlandırılmış, esas nüsha olarak metne alınan 1407 numaralı nüshayla karşılaştırılıp farklar alt not olarak verilmiştir. Vakfiyenin üçüncü nüshası aynı arşiv 1409 (eski kasa numarası 159) numaradadır. (C) nüshası olarak vasıflandırılan bu nüsha müzehhep, itinalı ve iri nesihle yazılmıştır. Bununla diğer iki yazma arasında hemen hiç fark yoktur. Tek farkı bu nüshanın yalnız I. Abdülhamid vakfiyesi ile iki zeylini kapsamasıdır.

yâr buyurulacak mevkiler cevâmi' ve mesâcidle ma'mûr ve mâlâmâl olduğuna, bu Bağçe Kapusu'nda kâ'in Valide Câmî'-i şerifi civarında bir imaret binası lüzum görüldüğüne mebni Şa'bân-ı şerifün 23. cü günü (19 Ekim 1775) sadr-ı âzam ve şeyhü'l-islâm hâzır oldukları halde mahall-i merkumda bir imaret binasına vaz'-ı esâs olundu."¹

Hüseyin Ayvan sarayı'nin "*Hadikatü'l-Cevâmi*" adlı eserinden anlaşılacağına göre imaret ve çevresindeki tesislerin bina-emini Şehr-emini Hafız el-Hac Mustafa Efendi'dir. Adı geçen eserde, bugün yerinde Dördüncü Vakıf Hanı kurulmuş bulunan İmâret üzerine şunlar yazılmaktadır:

"... İmâret-i merkümenün derûnunda vâki' mütevellilere mahsûs hücrenün divârına âvize kılınan târih-i ra'nâ Şeyhü'l-islâm-ı vakt olan es-Seyyid Mehmed Şerif Efendi b. Şeyhü'l-islâm Es'ad Efendi merhumun hemşireleri merhume Fıtnat Zübeyde Hanım'ındır, ki câmî'-i mezkûrun bina ve inşâsına inşâd edilmiştir.

Mumâ-ileyhâ Fıtnat Hanım'un İmâret-i âmire-i bi-hemtâlarına dahi söyledikleri târih-i ra'nâları işbu mahalle kayd olundu:

"Cenâb-ı hazret-i Abdü'l-Hamid Hânun kim
 Cihâna misl ü adllin getürmedi devrân
 N'ola olursa Sikender o şâh-i zi-şânun
 Gedâ-yı kemter-i dergâh-ı devleti şâyân
 Keşide sufra-i in'âmı kehkeşân-âsâ
 Simât-ı cûdına dil-sir cümle halk-ı cihan
 Derinde kâse-be-kef bir gedâsıdur fagfûr
 Nevâl-i matbahunun rize-çinidür hakan
 Hulûs-i pâk ile eltâf-ı Hakka mazhar olup
 Muvaffak oldu aceb hayre ol şâh-i zi-şân
 Bina idince bu âli imareti kıldı
 Reyân-ı valide vü cedd-i pâkini şâdân
 Bunun gibi nice hayrata eyleyüp tevfiğ
 Hatâdan eyleye mahfuz zâtını Yezdan
 Sürur u şevk ile tahtında eyleyüp da'im
 Adûların ide makhûr hazret-i Mennân
 Hulûs-i kalb ile subh u mesâ Fıtnat
 Du'â-yi devlet ü iclâlin eyle vird-i zeban
 Düşerse bir düşer el-hak bu resme bir târih
 Zehi imâret-i vâlâ-yi pâdişâh-i zemân"

1191 H. (1777 M.)

Ve imâret-i mezkûrenün iki kapısı olup birisi Bağçe Kapusu tarafına ve birisi dahi sebilün arkasında Hoca Paşa canibine küşâdedir ve iki kapularınınun hâri-

1 *Tarih-i Cevdet*.2. Tab'ı, Dersaadet 1309 Matbaa-i Osmaniye, Cilt: 3, S. 46.

cinde birer çeşme bina olunmuştur. Ve sebilün yanına dahi bir çeşme bina kılınmıştır. Cümlelün suyu Kırkçeşme suyundandır. Ve eyyâm-ı hârede atşâna virilmek üzere sebil-i mezkûra kar dahi ta'yin olunmuştur."²

Vakfiyede bildirildiğine göre imaret güçlü-güçsüz, fakir, lokmaya muhtaçlar, talebe, derviş ve düşkünlerin her sabah ve akşam doyurulmaları için kurulmuştur. İmârete 2866 okka bakır kap-kacak, 496 buçuk okka demirden mutfak eşyası verilmiştir. İmarette bir şeyh, bir mühürdar ve vekilharç, bir kiler kâtibi, bir kilerci, iki kapıcı, bir çöp taşıyıcı, bir süpürücü, bir tamirci, dört aşçı, dört aşçı yamağı, dört ekmekçi, dört fırıncı yardımcısı, bir kalaycı görevlendirilmiştir. İmarette pişecek pilâv, zerde, çorba ve aşure için sarfedilecek zahire ve yakacak vakfiyede günlük ve yıllık tutarlarıyla tek tek belirtildiği gibi İstanbul'daki vakıf tesislerde bulunan vazifelilere, bazı tekke ve medreselere günde verilecek fudla tayını yine tek tek, yer yer, şahıs şahıs sayılmıştır. İmarette ayrıca mütevellî kaim-makamı için bir oda ve sofa yaptırılmıştır.

2) Mektep :

İmaretin yanında, müslüman çocuklarının *Kur'an* okumayı ve yazı meşkini öğrenmeleri için bir de sıbyan mektebi kurulmuştur.

"*Hadikatü'l-Cevami*" de mektepten ve kuruluş tarihinden şöyle bahsedilmektedir:

" .. Ve imâret-i mezbûrenün hâricinde sebil kurbinde vâki' mektebün dahi tâk-ı der-gâhında mestur Lûtfullah Efendi'nün inşâd eylediği târih budur:³

"Şâh-in-şeh-i âli-himem, hakan-ı memdûhü's-şiyem
Gerdun-vekâr u Cem-haşem, Sultân-ı İskender-abid
Kur'âna kılmış iktidâ, münkâd-ı emr-i Kibriya
Amma ki olmuş muktedâ şâhâne ol zât-ı vahid
Ol pâdişâh-ı pür-kerem, dünyâyı kıldı mugtenem
Hayrata sa'y itdi bu dem, tarh eyleyüp resm-i cedit
Yazdı kalem Lûtfi gibi, târih-i tamm-ı atyebi
Sıbyâna yaptı mektebi, Şâh-i cihan Abdü'l-Hamid"

1191 H. (1777 M.)

Vakfiyeye göre mektepte bir Kur'an muallimi, bir halife, bir hattat meşk öğretmeni, bir Arapça-Farsça hocası, bir kapıcı-hademe-bekçi görevlendirilmiş, 60 öğrenciye günde ikişer akçe burs sağlanmıştır.

"*İlmiye salnamesi*"ndeki bir resme göre bu mektep yıkılınca, sonradan bunun yerine Bostancı Camii yanındaki mektep inşa edilmiştir.

2 Hüseyin Ayvan sarayı: *Hadikatü'l-Cevami*, (İstanbul) 1281, Cilt: 2, S. 175—177.

3 H. Ayvan sarayı: aynı eser, Cilt: 2, S. 180-181.

3) Sebil :

İmaret bahsinde sözü edilen ve mektebin bitişiğindeki sebilde görevli kişiler vakfiyede şöyle sıralanmıştır: Saf ve temiz, çevik, ayağına çabuk iki sebilci, bunlar aynı zamanda çeşmelerdeki tasların da koruyuculuğunu yapacaklar, kapıcı ve süpürücülük görevini de üzerlerine alacaklar, bu ek görevlere karşılık ayrıca gündelik verilecektir. Sebilin bir de su yolcusu vardır.

Vakfiyede ayrıca 1188 H. (1774 M.) yılında türbenin karşısında inşa edilen bir sebil den bahis vardır, buraya da bir hafız-ı tas ile bir süpürücü görevli verilmiştir.

4) Çeşmeler:

Sebilin sağ ve solunda iki de çeşme inşa ve bunlara iki masura su tahsis edilmiştir. Su yollarının nezaretine Hasse-i Hümayûn Su Nazırı olan ağalar bacaklardır.

5) Medrese:

İmaretin karşı tarafında 21 kârgir odayı, bir dershaneyi, ortasında bir şadırvan, iki katlı bir kütüphane ile bitişiğinde bir odayı muhtevi bir medrese de vakıf tesisler arasındadır. Bu tesisi bahis konusu eden "*Hadikatü'l-cevami*" yazarı, eserine Seyyid Yahya Tevfik Efendi tarafından yazılan manzum tarihi de almıştır:

". .Türbe-i şerif-i mezkûrun öte tarafında bina ve inşa olunan Medrese-i âliyye ve kütübhâne-i adimü'l-misille Mekke-i Mükerrreme kazası ma'zûllerinden es-Seyyid Yahya Tevfik Efendi bu târih-i ra'nâyı söylemiştir:

"Pâdişâh-ı Âl-i Osman sâye-i Rabb-i mecid
 Hazret-i Abdü'l-Hamid Han, sâhib-i re'y-i sedid
 Matla'-i divân-ı şevketdir fûrûg-i devleti
 Ferd-i zâtı gûyiyâ Şeh-nâme'de Beytül-kasid
 Medrese, mekteb, imaret hem kütüb-hâne, sebil
 Yapdırup aldı du'â-yi hayr-ı ahrâr u abid
 Medrese sûretde amma hey'et-i matbû'ası
 Muhtasar mecmû'a-i nâ-didedir gayet müfid
 Bârek'âllah bir mu'allâ medrese yapırdı kim
 Vaz'-ı erkânı müesses tâk-ı vâlâsı meşid
 Mesken ü me'kel, kütüb amadedir özr itmeyüb
 Tâliban tahsil-i ilme eylesün sa'y-i mezid
 Hasbeten l'illâh idüb ilm-i şerife i'tibâr
 Enbiyâ vârislerine itdi ikrâm-ı ekid

Binde bir ancak düşer Tefvik ana târih-i tâm
Ehl-i ilme medrese yaptırdı şeh Abdü'l-hamid"³

1194 H. (1780 M.)

Hamidiye kütüphanesi adıyla, muhteşem koleksiyonu günümüze kalan kütüphaneden daha ilerde bahsetmek üzere, vakfiyede geçen medrese ile ilgili diğer cihetlere gelince, burada bir muhaddis, bir müderris, bir şeyhül-kurra, iki ders-i amm vazifelendirilmiş, 40 medrese talebesine de ayrıca gündelik tahsis edilmiştir. Bu talebelerden ilk on tanesi "*Sahih-i Buhari*", ikinci on tanesi "*Sahih-i Müslim*" okuyacaklar, bu dersleri görmek için de günlüklerinden başka ayrıca yirmişer akçe gündelik daha alacaklardır. Kalan 20 talebe ile üç türbedar ve bir mu'id ile dışardan görevlendirilen 6 kişi ki cem'an otuz kişidirler, herbiri günde üçer akçe görevle birer cüz okuyup hatim indireceklerdir. Vakfiyede görevlilerin vasıfları ayrı ayrı belirtildiği gibi, talebenin ne şekilde terfi ettirilecekleri de yazılmıştır. Ayrıca medresenin yıllık yakacak ve aydınlatma masrafları için de para ayrılmıştır.

6) Türbe:

Vakfiyede tesislerden bahsedilirken türbe inşasından söz edilmediği halde gerek medrese bahsindeki, gerekse daha sonraki türbe görevlilerinin alacakları ücretlerin ve vazifelerinin sayılmasından tesisler arasında bir de türbe bulunduğu öğrenilmektedir. "*Hadikatü'l-cevâmi*"de bu husus şöyle geçer:

" . .Sebilün mukabilinde meydâna nazır köşede vâki bir türbe-i cennet-âsâ ve makâm-ı behişt-efzâ bina olunmuştur ki etrâf-ı selâsesinde bendegân-ı mu' teberândan dâr-ı bekaya rihlet idenlerün mahall-i medfenleri olup ez cümle Karavezir dinmekle meşhur es-Seyyid Mehmed Paşa mahall-i mezkûrda medfûndur."⁴ Aynı eserde "Türbe-i mezbûrenün üç türbedârı olup herbirinin müstakil haneleri" bulunduğu bildirilmektedir. Vakfiyede böyle bir kayda rast gelinmemiştir.⁵ II Receb 1203 (6/7 Nisan 1789) te vefat eden I. Abdülhamid Han da bu türbeye gömülmüştür. Türbede mevcut mezarların destarlarını yıkamakla görevliler vakfiyede ayrıca belirtilmiştir. Türbe görevlileri sayılırken medresede kapıcı, hademe olarak çalışacaklara da temas edilmiştir.

7) Beylerbeyi'ndeki Valide Câmi'i:

İstavroz Sarayı'nın Hırka-i şerife dairesinin bulunduğu yerde inşa edilmiş, tek minareli câmi'den ve çeşitli kitabelerinden "*Hadikatü'l-cevâmi*" de⁶ uzun

3 H. Ayvan sarayı: aynı eser. C.2, S.179.

4 H. Ayvan sarayı: aynı eser. C.2, S. 177.

5 H. Ayvan sarayı: aynı eser. C.2, S. 181.

6 H. Ayvan sarayı: aynı eser. C.2, S.171-176.

uzun bahsedildiği gibi, "*İstanbul Ansiklopedisi*"nde⁷ de keza, Boğaziçi'nin bu eşsiz süsüne geniş bir yer ayrılmıştır.

"*Tarih-i Cevdet*"de 1192 H. (1778 M.) olayları anlatılırken câmi'in inşası bittikten sonra kılınan ilk cum'a namazından bahsedilmektedir:

"Pâdişâh'-ı enam hazretleri vâlîde-i merhûme-i muhteremeleri Râbi'a Sultân nâmına olmak üzere İstavroz ile Çengelköyü miyânelerinde vâki Beğlerbeği Sarayı'nun hırka-i şerife odası yerinde bir câmi'-i şerif inşâ ve ihyasını irâde idüp 91 senesi saferinün 24 üncü (3 Nisan 1777) pençşenbe günü vaz'-ı esâs kılınmıştı. İşbu receb-i şerifün beşinci çeharşenbe günü karin-i hüsn-i hitâm olmağla yirmibirinci cum'a günü (15 Ağustos 1778) Zât-ı hazret-i şeh-in-şâhi bilâ-resm salât-ı cum'ayı câmi'-i mezkûrda edâ idüp ba'dezin Vâlîde-i Şâh-ı Cihan Râbia Sultân nâmiyle yad olunmasını ferman buyurdular.

Câmi'-i mezkûrun hitâmına müverrih Enveri Efendi'nün nazm etmiş olduğu târihtir:

"Söyledi züvvâr târihün işitdim Enveri
Oldı Hakka Câmi'-i Abdü'l-Hamid Han secde-gâh"⁸

Vakfiyeye göre camide bir hatib, iki imam, bir vaiz, dört devr-hân, bir buhurcu, bir aşır-hân, bir hafız, otuz ecza-hân, bir noktacı ve sanduki, üç müezzin, bir mükebbir, üç kayyum, iki süpürücü, bir kandilci, bir hâfız-ı mushaf, iki hâfız-ı hasır, bir seccade serici, bahçe, şadırvan ve kenifleri temizleyecek şahıslar görevlendirilmiştir.

8) Beylerbeyi Sıbyan Mektebi :

Cami yakınında müslüman çocukları için bir sıbyan mektebi de yaptıran I. Abdülhamid, buraya bir hoca, bir kalfa, bir kapıcı ile 20 talebeye günde ikişer akçelik burs tayin etmiştir.

8) Muvakkit odası:

Salât saatlerini tesbit edecek görevlinin ikamet edeceği oda da cami yakınında inşa ve vakfiyede bir muvakkit için gündelik tesbit edilmiştir.

10) Çeşmeler :

Şehzade Abdullah ve Abdurrahim'le Başkadın ruhları için cami avlusunda iki çeşme yaptırılmış, iki tas koruyucu ile bir su yolcuya vazife verilmiştir.

11) Türbe :

Yukarda adı geçen iki şehzade için inşa edilen bu türbeye bir deştari yıkayıcı, bir kapıcı, bir süpürücü tayin edilmiştir.

7 Reşat Ekrem Koçu: *İstanbul Ansiklopedisi*, C.5, S.2676-2681.

8 *Tarih-i Cevdet*, Cilt: 2, S. 102.

12) Emirgân Câmî'i :

O devirde Mirgûn Oğlu yalısı denilen arsada inşa edilmiştir. "*Tarih-i Cevdet*" de bildirildiğine göre inşa tarihi 1194 H. (1780 M.) dir:

"Mir-gûn Oğlu sâhil-hânesi civarında bir câmi'-i şerif binasına irâde-i seniyye ta'allûk itmekle derhal vaz'-ı esâs olunup sekiz-on ay zarfında hitâm bulmuştur. Pâdişâh-ı enam ,hazretlerinün ol cây-ı ferah-fezâyâ bu vech ile rağ-beti meşhûd-i enam olıcak refte refte furun ve hammâm ve değirmen ve dükkânlar ve yalılar yapılarak az vakit zarfında ma'mûr olmuştur." ⁹

Vakfiyede bildirildiğine göre Mirgûn'daki câmi'e bir hatib, bir imam, iki müezzin, bir kayyum, bir su yolcu kadrosu verilmiş, ayrıca cami'in hatib, imam, müezzin ve kayyumu için dört adet meşruta ev yapılmıştır. Vakfiyenin ilk zeylinde bu câmi'in Şeh-zâde Mehmed ile annesi Hümâşâh Kadın'ın adına tahsis edildiği bildirilmektedir.

Mirgûn'da yapılan iki çeşmeden ilki Ruhşah Kadın'ın hayratıdır. Geliri ve bakımı I. Abdülhamid tarafından temin edilmiş, ikinci çeşmenin ise vakfiyenin ikinci zeylinde sözü geçmiş, vazifelileri belirtilmiştir.

"*Tarih-i Cevdet*" de bir de Medine'de I. Abdülhamid tesisi olan medreseden bahsedilmektedir.¹⁰ Vakfiye ve zeyillerde böyle bir tesise rast gelinmemiş, ancak Harem hazinedarlarının maaşları azaldığı için bunlara bir miktar tahsis yapıldığından bahsedilmiş, zeyillerde de Ravza-i Mutahhara'nın yıllık mum ihtiyacının ne şekilde temin edilip nasıl gönderildiği uzunca açıklanmıştır. Mekke-i Mükerreme'de bulunan Alâiyeli Hasan Efendi'nin her gün Hizbü'l-ber ve bahr okuması ve haftanın muayyen günlerinde Peygamberin doğduğu yerde ders vermesi için bir tahsis yapıldığı ikinci zeylin baş tarafında yazılıdır.

Vakfiyede bunlardan başka meselâ Galata Sarayında, Serbostaniyan-ı hassa ocağında, Valide Cami'i türbesinde, kendi türbesinde ve başka yerlerde okunacak cüzler ve hatim du'aları için ayrılan günlük ücretler, Galatasarayındaki 21 kandile bakacak kimsenin ve yakacağıının, Bender Kal'esi'ndeki câmi'in personel, sair bakım ve aydınlatma giderleri, Arabsun'daki Aşçıbaşı Süleyman Ağa vakfının görevlilerine yardım bahis konusu edilmiştir. İlk zeyilde Şehzade Mehmed'le Abdülaziz'in sandukalarındaki destalarına bakıcı, Karavezir Mehmed Paşa'nın mezarına kandilci ve temizleyici gündelikleri, ikinci zeyilde Karadeniz Boğazı'nda Garipçe Burnu, Poyraz Limanı, Rumeli ve Anadolu Fenerleri'yle Revancık kalelerinin içindeki personel yokluğundan namaza kapalı beş cami için gerekli personel, bakıra ve aydınlatma giderlerine tahsis ve vakıf yapıldığı yazılıdır. Ayrıca Salacak'taki mescide, Meczub Osman ve Helvayi Dede türbelerine de vakıflar yapılmıştır.

⁹ Ayni eser, Cilt: 2, S. 142.

¹⁰ Ayni eser, Cilt: 2, S. 239.

VAKFIN GELİRLERİ :

Vakfın gelirleri, Büyük Langa'daki saray arsası ile üzerindeki binalardan, Molla Gürani Mahallesiindeki iki halvetli hamamla bahçeli, sulu arsalari müstemil bir bab menzilden, Mimar Ayas Mahallesiindeki bir bab menzilden, Bezzaz-ı Cedid Mahallesiindeki bir menzille medrese civarındaki 1 ev ve 30 kadar dükkânla iki kolluktan, İmaret köşesindeki arsa üzerine yaptırılacak bina ve dükkânlardan, kütüphane karşısında bina edilecek dükkân ve mahzenlerden, Fazlı Paşa Sarayı'ndaki 12 odalı iş yerinden, Yedikule Kapısı dışındaki 10 koyun ve bir tane mirî salhanesinden, bunlara bağlı 265 kasab gediğinden, Mora'da Burgos Bey çiftliği ile dokuz çiftlikten, Tırhala'da Yenişehir Fener nahiyesindeki 6 çiftlikten, Serez'deki iki çiftlikten, Beylerbeyi Bahçesi ve İstavroz'daki 8 dönümlük arazi üzerindeki bina, hamam¹¹, değirmen, yalı ve saireden, Mirgûn Cami'inin üzerinde bulunduğu geniş arazideki koru, bağ, bahçe, bostan, mera, yalı, iki dalyan, hamam, fırın, değirmen ve kayıkhanelerden, bir gümrükhaneden, Aydın Sancağı'nın Tire ve dolaylarının yıllık mahsulât gelirininin bir kısmından, Beypazarı, Avlonya, Delvine ve Aydın'da iki yerin mukataalarından, İstanbul, Bursa ve sair yerlerin ipek kapani resimlerinden, Mora peynir rüsumu ile Selanik gümrük rüsumu gibi daha bazı vergilerden sağlanmıştır.

I. Abdülhamid vakfının mütevelliliğini kendi hayatta oldukça inanılır bir şahsa bırakmış, ölümünden sonra erkek evlâdının ekberine ve onun nesline, bu nesil inkıraz edince kız evlâdının ekberine ve bunun nesline müteveli olma yetkisi tanınmıştır. Müteveli kaim-makamı Darü's-saade ağaları kâtibidir. Vakıf gelirinden şehzadelere ayda binbeşer yüz, sultanlara evleninceye kadar ayda beşer yüz, padişah kadınlarına keza evleninceye kadar ayda beşer yüz kuruş tahsis edilmiştir. Darü's-saade ağaları vakfın nazırıdır. Ayrıca çeşitli hizmet görecek beş kâtip, iki cabi ve bir kurşuncu vakfiyede ilk sayılan görevlerdir. Vakıf tesislerde görev alacak şahıslarda aranan vasıflar, hizmetler sayılırken teferrüatıyla sıralanmıştır.

Vakfiyede üzerinde durulan başlıca konulardan biri de vakf edilen nefis kitaplar ve bunların yer aldığı kütüphanedir.

HAMİDİYE KÜTÜPHANESİ :

I. Abdülhamid'in Bahçekapısı'nda Medrese yakınında kurduğu, binasının da halen İstanbul Zahir Borsası'nın bulunduğu kütüphane, zamanla Hamidiye Kütüphanesi olarak anılmıştır. Bunu padişahlar tarafından cami dışında, özel bir binada kurulmuş ilk kütüphane sayanlar vardır. Fâtih'in külliyesi içindeki kütüphaneye III. Ahmed'in Topkapı Sarayı'ndaki Enderun Kütüphanesi buna nisbetle biraz daha değişik karakter arzederler. Hamidiye

11 Bu hamam için "İstanbul Ansiklopedisi" Cilt: 5, S. 2684-2685 de geniş bilgi vardır.

Kütüphanesi, hem bir medrese, hem de başlı başına bir bina içinde o devrin genel kütüphaneleri tipindedir. Vakfiyede yazıldığına göre fevkani bir binadır, yanında bir de küçük odası vardır. Kapısındaki kitabe "Yümn-i câvid ola Dâr ül-kütüb-i Şâh Hamid"dir.

I. Abdülhamid Han'ın vakıf tesisleri içinde Batılı yazarların en çok dikkatini çeken daima kütüphane olmuştur. XVIII. Yüzyıl sonlarında İstanbul'da uzun süreli bir kültür gezisi yapan İtalyalı rahip M. L'Abbe Toderini "*Türklerin edebiyatı üzerine*" adını taşıyan üç ciltlik eserinin ikinci cildinde İstanbul kütüphanelerinden bahsederken en geniş bölümü Hamidiye Kütüphanesi üzerine yazmıştır. Önce I. Abdülhamid'e övgüyle söze başlayan Toderini kütüphane için şunları söyler:¹²

"Devrin hükümdarı Sultan Abdülhamid tabiatı icabı harpten çekinen sakin karakterli bir şehzadeydi. Devamlı olarak edebiyatla meşgul oluşu onu çok merhametli yapmıştı. Padişah oluncaya kadar tek eğlencesi kitaplar ve haremdi. Tahta çıkınca da edebiyatın ve edebiyatçıların dostu ve hamisi oldu. Padişahlığa cülusunda şairlerin, nazımların çoğu, Ona ilerdeki ikbal ve azametini tasvir eden şiirler sundular. Abdülhamid hepsini mükâfatlandırmak istediği için pek çok kimseler bu yüzden büyük gelirler sağladılar. İmparatorluğun en bilgin üstadları tarafından yetiştirilen ve seçkin kitaplara müptelâ olan padişah, sayıca az olmasına rağmen enfes yazmaları bakımından zengin bir genel kütüphane kurmuştur. Padişahın hükümdarlığı Türk edebiyatı için çok parlak bir devir olmuş, bu devirde matbaa yeniden ihya edilmiştir.

Kütüphane H. 1194 (1780 M.) de halkın istifadesine açılmıştır. Chiaya Beyden beri (Yahya olsa gerek) İmparatorluğun mühürdarı olan Reis efendi, altından büyük harflerle kütüphane kapısının üzerine hakkedilen kitabeyi nefis mısralarla kaleme almış, padişahın fazilet ve adaletini övdükten sonra son mısradâ âdet olduğu tarzda kütüphanenin tesis tarihini belirtmiştir. Kitabe şöyle biter:

"Sultan Abdülhamid'in kütüphanesi ebediyen payidar ve abadan olsun."

Kitapların bulunduğu bina, iki oda, bir küçük salon ve bir sofadan müteşekkildir. Kütüphane tamamen taştan inşa edilmiş, inşası dokuz buçuk ayda bitirilmiştir. Altı tane kütüphanecisi vardır. Bunlardan biri diğerlerini idare ve murakabe eder, hafız-ı kütüplerin yatacakları evler ve yiyecekleri de sağlanmıştır. Türklerin paskalyaları sayılan bayramda ayrıca onlara 40 kuruşluk bir bahşiş de verilmektedir.

Bu kütüphane Bahçekapusu semtinde, imaret binasının karşısında ve hükümdar türbelerinin yakınında bulunmaktadır. Salı ve cuma günleri müstesna bütün günler açıktır. Orayı görmeğe gittim. Çünkü bu kütüphane çok meşhur ve çok övülen bir yerdir. Bina yanları müsavi olmayan bir paralel kenardır. Kubbe-

12 M.L'Abbe Toderini: *De la litterature des Turcs*. Traduit: Prof. M. L'Abbe de Courand. Paris 1789 Poinçot. Cilt: 2, S. 130 v.d.

si nakışlarla süslenmiş, çok sayıda pencerelerle iyice aydınlatılmıştır. Duvarlara yerleştirilen, binayı süsleyen nişler, başlıkları inci rengiyle nakşedilmiş, kalanı yaldızlı sütuncuklarla süslü ve ceviz ağacından maharet ve zerafetle yapılmışlardır. Bakır tel kafeslerin arasından kendilerine has sağlam mahfazalar içindeki kitaplar görülür. Kütüphanenin girişinde Türk kadranlı büyük ve güzel rakkaslı bir duvar saati vardır. O bana bir Londra mamûlâtı gibi geldi. Muhtelif zamanlarda bu kütüphaneyi ziyaret ettim. Diğerlerinde olduğu gibi, burada da daima okumağa çalışan veya yazmaları istinsahla meşgul Türkler gördüm.

Şövalye Cosmo Comidas'ın istediği, M.Sturmer'in bilgi verip tercüme ettiği katalogda bulunan kitapların sayısı 1604 e çıkar. Bazılarını notlar ekleyerek inceledim. Kitapların düzenlendiği sınıfların sayısı yirmiyi bulur. *Kur'an*'i tecvidle ve güzel okumağı öğreten kitaplar için ayrı bir sınıf vardır. Diğer sınıflar Sultan Mehmet ve Ayasofya kütüphanelerinde görüldüğü gibidir."

Bundan sonra konulara göre kütüphanedeki eserleri inceleyen Toderini bilhassa *Tevrat*'ın Arapça 16 çevirisi ile 3 kopya *Mezmun* tercümesinden, *İncil*'in iki çevirisinden bahseder. Sonra Hazreti Ömer, Hz. Osman ve Hz. ali hatlarıyla yazıldığı söylenen *Kur'an* nüshaları üzerine genişçe fikirlerini yazar. Bu arada çeşitli konulardaki belli başlı eserlerden, meşhur küreden, kırmızı yaldızlı meşin cilt ve mahfazalardan söz açar.¹³

Toderini'nin verdiği bilgilerle vakfiye karşılaştırılacak olursa bazı uyumsuzluklar görülür. Vakfiyede hafız-ı kütüp sayısı altı değil dördtür. Aranılan vasıflar "İffet, sadakat ve salâh ve istikamet ile mevsuf olmaları" dır. Bunlar birinci ikinci, üçüncü, dördüncü hafız-ı kütüp olacaklar. Kitapları defterde yazılıp belirtildiği gibi, isteyen talebeye kızıp azarlamadan red ve tekdir etmeden vereceklerdir. Birinci 120, ikinci 100, üçüncü 90, dördüncü 80 akçe alacaktır. Dikkati çeken husus bu ücretlerin muhaddis ve müderris gündeliklerinden sonra diğer görevliler arasında en yüksek ücret olduğudur. Hafız-ı kütüplere ayrıca birer ev de tahsis edilmiştir. Vakfiyede bu husus "Ve bâlâda vasıfları mürur iden huffâz-ı kütüb menâzilinde herbiri sakinler olup du'â-i devâm-ı devlet-i hazret-i tâc-dâriye iştigâl eyleyeler" diye geçmektedir. Kütüphanenin diğer görevlileri müstakimü'l-etvar bir kapıcı ve süpürücü, bir de san'atinde ehliyetli bir ciltçidir. Kapıcı-süpürücü 50, ciltçi 10 akçe gündelik almaktadır. Toderini'nin yazdığı bayram bahşışı vakfiyede geçmemektedir. Fodla tayınından birinci hafız-ı kütüp günde dört çift, ikinci, üçüncü ve dördüncü günde üçer çift, bevvab ve ferraş-ı kütüphane iki çift, mücellid bir çift fodla alacaklardır. Kapıcı ve ciltçi ile personel sayısı Toderini'nin verdiği rakkamı bulmaktadır.

XVIII. Asırda İstanbul'u anlatan P.G.İnciciyan yanlış olarak Hamidiye kütüphanesini cami kütüphaneleri içinde saymıştır.¹⁴

13 Aynı eser, Cilt: 2, S. 133 v.d., S. 148, S. 150, S. 152, S. 177 v.d.

14 P.G.İnciciyan: *XVIII. Asırda İstanbul*. Tercüme ve tahşiyeye eden: H.D.Andreasyan. İstanbul 1956, S. 25.

M.D'Ohsson¹⁵ ve Dr. Giulio Ferrario¹⁶ Hamidiye Kütüphanesi'nden aynı ibarelerle bahsederler. I. Abdülhamid Kütüphanesi'ni padişahlar tarafından halkın istifadesine açılan kütüphaneler arasında birinci derecede bulurlar, müslümanların kayıt işlerinde, yerleştirme ve muhafazada kendilerine mahsus usulleri olduğunu söyleyip iki tip kütüphaneden bahsederler ki bunların ilki Hamidiye'dir. "Her kitabın meşinden bir mahfazası bulunur, kitap adı kenara ve mahfazanın üzerine büyük harflerle yazılıp, duvar boyunca dört köşe konulmuş aynalı tel kefesli dolaplara sıralanır" derler ve örnek olarak da Hamidiye Kütüphanesi'nin o zamanki bir görünüşünü verirler.

Joseph von Hammer de 1822 de yayımladığı "*İstanbul ve Boğaziçi*" ni anlatan eserinde Hamidiye Kütüphanesi'ne genişçe bir bölüm ayırmıştır. Önce diğer İstanbul kütüphaneleriyle bu kütüphanenin karşılaştırılmasını yapan Hammer, Hamidiye için: "Sultan Abdülhamid Kütüphanesi diğerleri içinde en yeni kurulanıdır. Adı geçen padişahın türbe ve medresesinin yanında, Bahçekapısı semtindedir. Bu kütüphane hem yakınlığı, hem de personelinin iyiliği ve hizmetseverliği yüzünden Galata'da, limanın tam karşısında oturan Avrupalılar için gidilmeğe en müsait ve en faydalanılabilir bir kütüphanedir. Çoğu camilerin yanında bulunan ve ancak fermanla girilebilen diğer kütüphanelerde, bu arada meselâ daha uzaktaki güzel ve büyük Ragıp Paşa Kütüphanesinde yabancıların okumasına müsaade edilmemektedir." der. Hamidiye Kütüphanesinde bir çok sabahlarını çalışmakla geçiren Hammer, kütüphaneyi ve dikkatini çeken hususları şöylece anlatır: "Burada Türk tarzında (bağdaş kurarak) oturulmaktadır. Ne bank ne de iskemle vardır. Yere sadece hasır serilmiştir. Oraya buraya konulmuş olan rahleler, oturmak için değil, okuyucuların üzerine kitap koymaları için kullanılmaktadır. Burada da İstanbul'un bütün diğer kütüphanelerinde olduğu gibi, kitap salonu aynı zamanda okuma salonudur. Kitaplar tel kafesli dolaplarda yatay olarak üst üste sıralanmıştır. Kitap adları bizde olduğu gibi kitapların sırtlarında değil, cildin etek kısmında yahut ince ciltlerin ara kapaklarında yazılıdır. Bu kütüphaneler -cuma hariç- bütün gün sabahtan ikindi namazına kadar -yani güneşin doğuşundan öğle ile güneşin batışı arasındaki zamana kadar- açıktır, hattâ bazıları güneşin batışına kadar açık kalmak zorundadır. Öğleyin ezan okunduğu zaman, bütün okuyucular ayağa kalkar, yüzleri kıbleye dönük olarak sıralanırlar. İçlerinden biri öne geçip namazı kıldırma için imam olur. Bu dinî hareket, orada bulunan ve namaza katılmıyan Avrupalıları hiç rahatsız etmeden yapılmaktadır. Bu durum, yabancıların çalışmasının, namazın değerinden bir şey kaybettirmediğine ve aynı zamanda dinî hoşgörülüğe güzel bir örnektir."¹⁷

1831-1832 yıllarında Türkiye'de gezi yapan bir Amerikalı, İstanbul'un saray, tekke ve halk kütüphanelerinden bahsettikten sonra:

15 D'Ohsson: *Tableau general de l'Empire Ottoman*. Paris 1788, Cilt: 2, S. 488-9.

16 Dr. Giulio Ferrario: *11 costume antico e moderno o storia*. Firenze 1827, Europa, Cilt: 4, S. 278 v.d.

17 Jos. von Hammer: *Constantinopolis und der Bosphoros*. Pesth 1628. Cilt: 1, S. 522-523.

"Abdülhamid Kütüphanesi en iyi düzenlenmiş ve en çok muvaffak olmuş bir kütüphanedir"¹⁸ der.

1844 de Charles White, Abdülhamid Kütüphanesi'nin 1781 yılında bu sultan tarafından kurulduğundan, Avrupalı gezicilerin bu kütüphane koleksiyonlarına diğerlerinden daha çok aşına olduklarından, çünkü kütüphanenin kurulduğu Bahçe kapısı'nın iskeleye çok yakın bulunduğundan bahisle bu kütüphanenin asli değer bakımından Ragıp Paşa ve Ayasofya Kütüphaneleri'ne nisbetle ikinci derecede olduğunu, 2500 ü bulan cilt sayısı ve saha bakımından onlara eşit ve banisinin türbesine yakın inşa edildiğini söyler.¹⁹

Birkaç sene sonra eserini neşreden Ubcini, Abdülhamid Kütüphanesinin 1779 yılında 6 kütüphaneci ve 1604 kitapla kurulduğundan, kütüphanede çok kıymetli birçok *Kur'an* bulunduğundan, bilhassa üçünün denildiği gibi Halife Ömer, Osman ve Ali tarafından yazılmamakla beraber en azından Peygamberin ilk halifelerinin çağına ait olduğundan bahseder.²⁰

Görüldüğü gibi Hamidiye Kütüphanesi'nden bahsedilen dış eserlerde kuruluş yılı değişik olduğundan başka muhtevasını gösteren rakamlar da başka başkadır. Kütüphane 1194 H. (1780 M.) de 1504 yazma, 48 basma eserle kurulmuştur. Eserlerin hepsinin zahriyelerinde Padişahın vakıf mührü, Evkaf-ı Haremeyn müfettişi Ali Behçet Efendi'nin tescil yazısı ve mührü bulunmaktadır.

I. Abdülhamid'in vakıf mühründe şu ibare görülür:

"İlâhi be-hakk-ı Kur'ân-ı mecid
Arâyiş-i gülzâr ola Abdül-Hamid"

Hamidiye Kütüphanesi'ne 1784 yılında Lala İsmail Efendi tarafından ikinci büyük ve kıymetli bir kolleksiyon daha vakfedilmiştir. 1864 sayımına göre bu kitapların sayısı 762 dir.

Her iki vakfın katalogu ilk defa 1858 de Londra'da Kâtib Çelebi'nin "*Kesf üz-zünun*" unun yedinci cildi (S. 503-528) de G.Flügel tarafından bastırılmıştır. Katalogun 25 yapraklı, nestallle yazılmış bir yazma nüshası Viyana İmparatorluk Kütüphanesi yazmaları arasında No. Mat 113 dedir. İkinci defa aşağı yukarı 1884 yılında Maarif Nezareti tarafından İstanbul kütüphanelerinin matbu kataloglarını tertip ve tanzimle görevli Mekâtib-i Rüşdiyye Müdürü Selim Sabit Bey'in muhtırasıyla İstanbul'da neşredilmiştir. Bu fihristin sonunda Lala İsmail Efendi kitapları da kayıtlıdır.

18 J.E.de Kay: *Sketches of Turkey in 1831 and 1832*. By an American. New-York 1833. S. 142.

19 Charles White: *Three years in Constantinople or domestic manners of the Turks in 1844*. London 1846. Cilt: 2, S. 183.

20 M.A. Ubcini: *Lettres sur la Turguie ou tableau statistique, religieux, politigue, administratif, militaire, commercial, etc., de l'Empire Ottoman, depuis le Khatti-Cherif de Gülhane* (1839), Paris 1853, Cilt: 1, S. 227. Ubcini'den naklen Bk. Sir James Porter: *Turkey; its history and progress*. London 1854, Cilt: 2, s. 175.

Kütüphanede çeşitli yıllarda yapılan sayımlar *Maarif Salnameleri*'ne değişik rakamlarla geçmiştir. 1864 de, 1482, 1877 de 2132, 1898 de ye 1910 da 2252 olarak gösterilen Hamidiye koleksiyonunda, fihriste göre 1533 eser vardır. Hamidiye Kütüphanesi, İstanbul gibi büyük bir şehirde çok dağınık bir halde bulunan vakıf kütüphanelerdeki yazmalar elden geldiği kadar, bir araya toplamak amacıyla birleştirildiği sırada, 1914 de Sultan Selim'deki Medresetü'l-Mütehassisin'e götürülmüş, 1334 tarihli *İlmiye Sal-namesi'nde* bildirildiğine göre "Ulûm-ı şarkıyeye aid olmak üzere bu kütüphaneye müsteşrik Katanof'dan ve diğer yerlerden mübayaa ve tedarik olunarak konulan kitapların adedi 10.000 e yükselmiştir."²¹

Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile vakıf kütüphanelerinin Millî Eğitim Bakanlığına devri sırasında yani 1924 de Hamidiye Kütüphanesi de Çarşamba'daki Murad Molla Kütüphanesi'ne taşınmış, 1954 yılında da bu kıymetli ve nefis koleksiyon Türkiye'nin en büyük yazma eserler kütüphanesi olan Süleymaniye Kütüphanesi'ne nakledilmiştir. O tarihten bu yana Kanuni'nin muhteşem medresesinden modern bir kütüphaneye adapte edilen bu yeni yerinde, I.- Abdülhamid Han'ın vakfiyedeki deyimle "kütüb-i nefise ve celilesi" en iyi şartlar içinde muhafaza edilmektedir.

I. ABDÜLHAMİD VAKFİYESİ'NİN METNİ

Hezârân cevâhir-i rahşân-ı hamd u sena ki bir lem'a-i safâ-makrûnına sadhezârân hazâ'in-i Cemşid u Feridûn feda ola. Ol pâdişâh-ı serir-i kibriyâ, âfitâb-ı küngüre-i evc-i beka, vâkif-ı esrâr-ı ins ü cân, kâşif-i rümûz-i "*Er-rahmanu aileme'l-Kur'ân*"¹, bahşende-i künûz-i "*Halaka'l-insânü allemehu'l-beyân*"², râfi'-i rik'a-i eflâk, bâsıt-ı bisât-ı hâk, zü'l-milki ve'l-melekût, Rabbü'l-izzeti ve'l-ceberût, Alim ü Habir-i bi-zevâl, Semi' u Basir-i vâkıfu'l-hâl, "*Amme ale'l-âlemine birruhu ve nevâluhu*"³ hazretlerinün der-gâh-ı akdes ve bâr-gâh-ı mukaddesine isâr u nisâr olsun kim (S.2) "*Küntü kenzen mahfiyyen fe-ahbebtü an u'refe*"⁴ mazmûnı üzere ol kenz-i meknûn ve İzid-i bi-çûn cevâhir-i şu'ûn-i ezeli ve letâ'if-i fûnûn-i

21 *İlmiye salnamesi*, 1334. S. 190-191 arasındaki plânşta "Medresetü'l-mütehassisin'de Sultan Abdülhamid Han-ı evvel Kütüphanesi salonlarından biri" adlı resmin altındaki yazı.

1 الرَّحْمٰنُ عَلٰمُ الْقُرْاٰنِ (Sûre-i Rahman, Âyet: 1,2): Rahman, Kur'an'ı öğretti.

2 خَلَقَ الْاِنْسَانَ عَلَّمَهُ الْبَيَانَ (Sûre-i Rahman, Âyet: 3,4): İnsanı yarattı, ona konuşmayı öğretti.

3 عَلٰمٌ عَلَى الْعٰلَمِيْنَ بِرَوْهٍ وَنُوَاٰلِهِ O'nun ihsanı ve lütfü bütün dünyalara yayıldı.

4 كُنْتُ كَنْزًا مَخْفِيًّا فَاحْبَبْتُ اَنْ اَعْرِفَ (Hadis-i kudsi): Ben bir gizli hazine idim, istedim ki bilineyim.

kemâl-i lemyezeli birle âyine-i ukül-i ehl-i kabule tecelli idüp sahâ'if-i dilhâ-yi pür-safâya bess-i ulûm u ma'ârif ve elvâh-ı ervâh-ı zü'n-nühâye neşr-i dürer-i letâ'if ide. Lâ-cerem debistân-ı dil-sitân-ı âlemi üslûb-ı bedi' üzere ibda' ve sun'-i acib ve vaz'-i dil-firib üzere ihtira, ve sakf-ı zerrinün ziyet-i fehvâ-yi " *Veled kad zeyyenne's - semâ'e*"⁵ ile tezyin ve sath-i anberinün gül ve reyâhin ile reşk-i nigâristân-i Çin eyleyüp nüshâ-i insanı nefha-i " *Ve nefhatu fihî men rûhâ*"⁶ dan neş'e-dâr itdikde hil'at-i zibâ-yi " *Veled kad halakne'l-insâne fi ahseni takvim*"⁷ ile tekrim " *Ve aileme Ademe'l-esmâ'e kütteki*"⁸ mücebince âmme-i esmayı ta'lim ve kâffe-i hakâ'ik-i lâ-tuhsâyı tefhim ve kabâ-yi kâbiliyyet-i beni Ademi tırâz-ı " *Veled kad ca'alnâke halfeten fi'l-ardi*"⁹ ile mutarraz ve ceride-i dil-keş-i " *Halaktüke*"¹⁰ ve " *Enzele'llahu (S.4) aleyke'l-kitâbe ve'l-hikmete*"¹¹ mazmûn-ı hümayûm ile müşerrez, " *Ve zallke fadlu'lâhi yûtihî menyeşâ'u*"¹² mazmûn-ı beşâret-makrûnı üzere ta'zim u tekrim ve iclâl u tefhim ile ol bustân-ı behişt-âyin içre hilâfet emrin anlara ta'yin itmekle vâkıf-ı esrâr-ı ahadiyyet ve ârif-i âdâb-ı ubûdiyyet kılup mevkif-i rızâsında vukufa sâ'i ve mesâcid-i şükr-i alâ-yi vâlâsında ukûfe muvafık ve müh-tedi ve fehvâ-yı hidâyet-nümâ-yi " *Lentenâul-birre hattâ tünfikü mimmâ luhibbûn*"¹³ tahtında indirâca râğıb ve âyet-i hidâyet-gâyet-i " *İnnemâ ya'miru mesâcidi'lâhi men amene billahi ve'l-yevmi'l-ahiri*"¹⁴ ma.zmûn-ı sa'âdet-makrûnında duhûle tâlib kılmağla ihyâ-yi cevâmi' ve mesâcid ve inşâ-yi mebâni-i mekârim u mehâmide irşâd ve icâd-ı hayrat u hasenat ve bezl-i silâta mu'tâd eyleyüp hasene-i cemile-i " *Men câ'e bi'l-haseneti felehu aşru emsâlihâ*"¹⁵ fehvâ-yi sa'âdet ihtivası üzere ed'âf-ı emsali ile mücâzât ve mükâfata va'd-i muhakkikü'l-incâz (S.5) buyurmağla hem-vâre sehâb-ı ucûrı üzerlerine imtâr " *Ve ulâ'ike alâ hüden min Rabbihim ve*

5 *وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ* (Sûre-i Mülk, Âyet: 5): Semâyı (yıldızlarla) süsledik. reşk B nüshasında yok.

6 *وَلَقَدْ خَلَقْتَنِي مِنْ رَوْحٍ* (Sûre-i Sâd, Âyet: 72): Ve ona ruhumdan üflediğim vakit.

7 *وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ* (Sûre-i Tin, Âyet:4): Şüphesiz ki biz insanı ahsen-i takvimde (en güzel şekilde) yarattık.

8 *وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا* (Sûre-i Bakara, Âyet: 31): Ve Adem'e herşeyin isimlerini öğretti.

9 *وَلَقَدْ جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ* (Sûre-i Sâd, Âyet: 26): Biz seni yeryüzünde halife yaptık.

10 *خَلَقْتَنِي* (Sûre-i Meryem, Âyet: 9): Seni yarattım.

11 *أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ* (Sûre-i Nisa, Âyet: 113): Allah sana kitap ve hikmet indirmiş.

12 *وَذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ* (Sûre-i Cum'a, Âyet: 4): Bu, Allanın dilediğine verdiği lûtfudur.

muvafık: B nüshası muvaffık.

13 *لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ* (Sûre-i Âl-i İmran, Âyet: 92) Siz sevdiğiniz şeylerden (Allah yolunda) sarfetmedikçe asla iyiliğe erişemezsiniz.

14 *أَلَمْ يَجْعَلْ يَمُرَّ مَسَاجِدَ اللَّهِ مِنْ أَمْنٍ بِاللَّهِ وَلِيَوْمِ الْآخِرِ* (Sûre-i Tevbe, Âyet: 38): Allah'ın mescitlerini ancak Allaha ve Ahiret gününe inanan kimse onarır.

15 *مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ مِثَالِهَا* (Sûre-i En'am, Âyet: 160): Bir iyilik yapan kimseye on misli verilir.

*ûlâ'ike hümû'l-müflihûn*¹⁶ ile lûtfın izhâr eylemişdür. Ve sad hezârân hezâr silât-ı salavât-ı mütevâsilât ve sunûf-ı ukûd-i cevâhir-i tahıyyât-i nâ-mahdûd ki lema'-ât-ı envârından zemin ü âsmân münevver ola. Cenâb-ı Risâlet-penâh-ı nübüvvet-i dest-gâh, mesned-nişin-i bâr-gâh-ı "*Li ma'Allah*"¹⁷, tûti-nevâ-yi "*Mâ yantiku ani'l-hevâ*"¹⁸, mu'ciz-nümâ-yı "*În hüve illâ vahyi yûhâ*"¹⁹, müşerref-i şeref-i "*Süb-hân'ellezi esrâ*"²⁰, ve mukarrib-i gül-zâr-ı "*Mâ-zâg al-basari ve mâ-tagâ*"²¹, Hazret-i Seyyid-i kâ'inât, mefhar-ı cümle-i mevcudat, mihr-i sipihr-i izz ü şeref, dürr-i yetim-i Kureyşi-sadef, sâhib-i makâm-ı Mahmûd, misbâh-ı bezm-gâh-ı vücûd, piş-vâ-yı enbiyâ vü mürselin, muktedâ-yı evvelin ü âhirin, Habib-i Hüdâ, Resûl-i Kibriya, melce'-i zu'afâ, mence'-i gurabâ, şefî'-i rûz-i ceza, a'ni bihi Muhammed'en'il-Mustafâ sall'Âllâhu te'âlâ aleyhi mâdâretu'l-ardu ve's-semâ'u cenâbınun gıbta-fermâ-yı behişt-i berin olan Ravza-i mutahhara-i (S.6) itr-fersâ ve türbe-i tâhire-i nûr-efzâlarına bahş u inha olunur ki vücûd-ı pür-cûdi bâ'is-i icâd-ı "Levh ü Kalem" ve bâdi-i tekvin-i sahâ'if-i âlem idüğü "*Levlâke levlâke lemâ halaktü'l-eflâk*"²² hadîsi ile müberhen olup şevârik-i envâr-ı şer'-i güzün ile zulûmât-ı küfr ü ilhâdı za'il ve bevârik-i lema'ât-i din-i mübin ile gayâhib-i bagy u fesadı müzmahil buyurmuşlardır. Ve rıdvân-ı ilâhi ve rahmet-i nâ-mütenâhi, zümre-i âl-i athâr ve fırka-i ashâb u ahyârlarınınun meşâhid-i allye ve merâkîd-ı celiyyelerine bahş olunur ki her biri ednâs-ı beşeriyetden beri ve mesâlik-i necat u irşâdun reh-beri olmalarıyla müteveli-i cihât-ı din ve nâzır-ı şeri'at-ı Seyyidü'l-Mürselin olup bihâr-ı dalâletden sefâin-i necât-i ümmet olmuşlardır.

Amma ba'du bâdi-i alem-efrâzi-i kalem-i Abbâsi-libâs ve bâ'is-i ziver-sâzi-i kırtâs-ı kâfûr-iltibâs oldur ki be-irâdet'illâhi meliki'l-ma'bûd sebeb-i terkib-i eczâ-yi anâsır-ı vücûd-i Adem ve müceb-i tertib-i evrâk-ı sahâ'if-i dü âlem, izhâr-ı vahdâniyyet-i zât-ı bi-çûn ve ısdâr-ı kemâl-i kudret-i ulûhiyyet-i hâlikü'l-"*Kâf ve'n-Nun*"²³ idüğü "*Ve mâ halâktu'l-cinne ve'l-inse illâ liya'bidûni*"²⁴ mâzmûn-ı

16 *وَأُولَئِكَ عَلَى هُدًى مِنْ رَبِّهِمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ* (Sûre-i Bakara, Âyet: 5): İşte Rablerin yolunda olanlar ve saadete erişenler bunlardır.

17 *لِي مَعَ اللَّهِ*: Benim Allah'la olduğum öyle zaman var ki....

18 *مَا يَنْطَلِقُ عَنِ الْهَوَى* (Sûre-i Necin, Âyet: 3): O, havadan konuşmaz.

19 *أَنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَى* (Sûre-i Necm, Âyet: 4): Ne dediye o vahydir, kendisine vahy olunur.

20 *سَيِّحَانٌ لَتَدَى أُسْرِى* (Sûre-i isrâ, Âyet: 1): Her uyubdan münezzeh olan Allah gönderdi ....

21 *مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَغَى* (Sûre-i Necm, Âyet: 17): Peygamberin gözü oradan ne kaydı, ne de onu aşdı.

22 *لَوْلَاكَ لَوْلَاكَ لَمَّا خَلَقْتَ الْإِنْسَانَ* (Hadis-i Kudsi) Habibim! Sen olmayaydın ben felekleri yaratmazdım.

23 *الْكَافُ وَالنَّوْنُ* (Kûn: ol) emrine işaret.

24 *وَمَا خَلَقْتُ الْإِنْسَانَ إِلَّا لِيَعْبُدَنِى* (Sûre-i Zâriyât, Âyet: 56): Ben cini ve insanı bana ibadet etmeleri için yarattım.

sa'âdet-makrûniyle müberhen, ve "İnnemâ emruhu izâ erâde şey'en en yeküle lehu kün feyekûn"²⁵ me'âl-i beşâret-iştimâliyle müdellel ve müteyakkın olup hikmet-i ihtilâf-ı edyân u mezâhib ve sırr-ı inkılâb-ı âlem-i kesirü'n-nevâ'ib, hudûs-i dünyâ ve mâfihâ ve kemâl-i bekâ-yı dâr-ı ukbâ ve sâkinihâye dâll ve istidlâl-i vücûd-i sâni'-i bi-zevâl, devâm-i zât-i pâk-i Zü'l-Celâle işâret-i bi-işkâl olduğu zamir-i münir-i erbâb-ı dânişe vazıh ve rûşen olmağla mâ'na-yı şerif-i "Ve'l-ahiretü hayrun veebka"²⁶ nüktesinden habir ü agâh ve fehvâ-yi lâtif-i "Feinne hayr ez-zâdi't-takvâ"²⁷ beşâretiyle teyakkuz ve intibah üzere olanlar "Ed-dünyâ mezra'atü'l-âhiret"²⁸ ha-sebince bu dünyâ-yı deni-fitrat mezra'a-i tohm-ı zâd-ı âhiret olduğın bilüp bertazm-ı kadım "Femen y'amel miskâle zerretin hayren yere"²⁹ medlûl-i inâyet-meş-mûlince her ferd-i nev'-i beşer, bu mezra'a-i hidâyet-eserde hayr u şerr (S.8) neşr eyledüğü bizri-i a'mâli arsa-i mahşerde nemâ-pezir ve sünbûle-güster ve nik u bed hâsıl-ı kesbi ve mahsûl-i muktesebi ile nâ'il-i nef'u darr olup tübbâ'-i ehl-i ifâ ve zürrâ'-i tohm-i takva ni'met-i "İnne'l-mutteklne fi cennâtin ve uyûnin"³⁰ île mugtenem ve safâ-perver "Elâ inne evliyü'llâh lâ-hayfe aleyhim velâhüm yahzinûn"³¹ ile mübeşşer oldukları imân-ı itkân ile ikân eyledüklerine binâ'en fazl-ı mu'ciz-beyân-ı "Meselü'lezine yünfikûne emvâlehim fi sebili'lâhi kemeseli habbetin enbetet seb'a senâbile fi külli sünbületin mi'etü habbetin v'Allâhü yudâ'ifu limen yeşâ'u"³² ve medlûl-i belîgü'l-ünvân-ı "Men câ'e bi'l-haseti felehu aşru emsâlihâ"³³ beşâret-ihtivâları üzere ekmele-i envâ'-i hayrata mübaşeret ve masdûk-ı "Es-sadakatu tutfiyu gadabe'r-Rabbi yevme lâ-yenfa'u dirhemün ve lâ-zeheb"³⁴ ve mantûk-ı "Es-sadakatu fidyetün li'l-me'âsi yevme yû'ahizu'l-mücrimüne bi'n-nevâsi"³⁵ muktezâları üzere ecmel-i esnâf-ı

25 **أَتَىٰ أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ** (Sûre-i Yasin, Âyet: 82): Birşey dilediği zaman onun buyruğu sadece, o şeye "Ol" demektir, hemen olur.

26 **وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ وَأَبْوَنُ** (Sûre-i A'lâ, Âyet: 17) Ahiret daha hayırlı ve daha bakidir.

27 **فَإِنَّ خَيْرَ الْإِنْسَانِ مَنْ اتَّقَىٰ** (Sûre-i Bakara, Âyet: 197) Azığın en hayırlısı takvadır.

28 **الدُّنْيَا مَرْعَىٰ الْآخِرَةِ** (Hadis-i şerif): Dünya ahiretin tarlasıdır.

29 **لَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلنَّاسِ عِلْمًا مِنْ شَيْءٍ إِلَّا لِيُذَكِّرُوا بِهِ** (Sûre-i Zilzâl, Âyet: 7): Kim zerre kadar iyilik yapmışsa, onu görür.

30 **إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ** (Sûre-i Hicr, Âyet: 45): Muttakiler ise cennetlerde ve pınar başlarındadır.

31 **إِلَّا أَنْ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ** (Sûre-i Yûrms, Âyet: 62): İyi bilin ki, Allah'ın velilerine korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir.

32 **مِثْلَ الَّذِيْنَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمِثْلِ حَبَّةٍ آتَتْ سِجِّينَ مِنْ تَحْتِ كُلِّ شَجَرَةٍ مُّسْقِيَةٍ وَاللَّهُ يَضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ** (Sûre-i Bakara, Âyet: 261): Mallarını Allah yolunda sarfedenlerin durumu, her başağında yüz tane olmak üzere yedi başak veren tanenin durumu gibidir. Allah dilediğine kat kat verir.

33 **مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرَ مِثَالِهَا** (Sûre-i En'anı, Âyet: 160): Kim ortaya bir iyilik koyarsa ona on katı verilir.

34 **الْمَدَقَّةُ تَطْلُقُ غَضَبَ الرَّبِّ يَوْمَ لَا يُنْفَعُ دَرَاهِمٌ وَلَا ذَهَبٌ** Paranın ve altının para etmediği günde bir sadaka Tanrının gadabını giderir.

35 **الْمَدَقَّةُ تَدِيءُ لِلْمَعَاصِي يَوْمَ يُؤْعَذُ الْمُجْرِمُونَ بِالنَّوَامِي** Suçluların alınlarından yakalandıkları günde, bir sadaka günahlardan kurtulmak için verilen paradır.

sadakâta mübâderet birle vâsıl-ı devlet-i ebediyye ve nâ'il-i sa'âdet-i sermediyye oldukları müsellemler-i ebrâz-ı zevî'l-i'tibâr ve cezm-kerde-i ahyâr-ı üli'l-ebâr olmanın (S.9) hâlâ der-gâh-ı sipihr-iştibâhı merci'-i selâtin-i cihan ve der-i adâlet-penâhı melâzz-ı havâkin-i zemân olan hürşid-i burc-ı evc-i iktidar, dürr-i deryâ-yi "Yahliki mâ-yeşâ'u veyahâr"³⁶ lücce-i bahr-i muhit-i avâtif, gamâm-ı feyz-i âmm-ı avârif, halef-i efâhim-i selâtin-i selef, âfitâb-ı kıbâb-ı felek-i celâlet ü şeref, Sultânü'l-maşrikeyn ve Hâkânü'l-magribeyn, hâdimü'l-Haremeyni's-şerifeyn, bâsıt-ı emn ü emân, nâşir-i adl ü ihsan, şevket-penâh-ı azamet-dest-gâh, zill-i İlâhi-i şeh-r-yâr-i Cem-câh es-sultânü'l-a'zamî ve'l-hâkânü'l-mu'azzam, mâlikü rikâbi'l-ümem sultânü'l-Arabi ve'l-Acem, es-Sultân ibnü's-sultânî's-sultân Abdü'l-hamid Hân ibni's-sultânî'l-merhûmî'l-mebrûr ed-dâricü ilâ medârici rahmeti Rabbihi'l-Gafûr el-Gâzi Sultân Ahmed Hân-ı Sâlis edam' Allâhu te'âlâ eyyâmî devletihi ilâ nihâyeti'z-zemân hazretleri dahi sa'âdet-i ilhâm-ı ilâhi ve müsâ'adet-i en'âm-ı nâ-mütenâhi ile ol Vâhib-i bi-çûn hazretlerinin "Ellezine yunfikâne emvâlehüm (S. 10) bi'l-leyli ve'n-nehâri sırren ve alâniyeten felehüm ecrühüm inde Rabbihim velâ hafvun aleyhim velâhümyahzenün"³⁷ âyet-i kerşimesinin fehvâ-yı sa'âdet-intimâsı da'vetine icabet ve Resûl-i ekrem ü muhterem sall'Allâhu te'âlâ aleyhi ve-sellem hazretlerinin "İzâ mâte'bnü Ademe enkataa amelehu illâ en selasin ilmün yuntefa'u bihi ve veledim sâlihunyed"ûlehu ve sadakatlin câriyetün beyneydeyhi"³⁸ hadis-i şerifinin mazmûn-i münifi işaretine mutâba'at buyurup ber-vech-i âti hayrât-ı bâkiyye ve hasenât-ı câriyye inşâsına irâde-iallye-i hümayûnları ta'allûk itmekden nâşi bu dâ'ileri sarây-ı hazret-i sa'âdet-penâhide arz odası ta'bir olunur odaya varup müslimin huzurlarında akd-i meclis-i şer'-i şerif-i Ahmedî ve bast-ı secâde-i hükûmet-i Muhammedi olundukda ol şeh-r-yâr-i bülemd-i'tibâr ve pâ-dişâh-ı Feridûn-vekâr hazretleri taraf-ı hümayûn-ı inâyet-makrûnlarından vakf-ı atıyyetü'l-beyânların takrir ü tekmile vekil-i celilleri olan destûr-ı Aristo-nihâd, hidiv-i nukkâd-ı Felâtûn-inkiyâd (S.11) nesak-bend-i manzûme-i umûr-i âlem tertib-fermâ-yi her kâr-ı ehem, fâtihi mu'azzamât-ı mesâlih, şâne-zen-i giy-sû-yi hutûb-i kavâdih, pirâye-bahşâ-yi mesned-i sadâret-i uzma, revnak-efzâ-yi kâşâne-i vekâlet-i kübrâ, sadr-ı âsmân-kadr-i a'zam, dâver-i bülemd-tebâr-ı efham devletlu, celâdetlu, dirâyetlu es-Seyyid Mehmed Paşa yeser'Allâhu bi'l-hayri mâ yüridu ve mâ yeşâ' hazretleri meclis-i ma'küd-i mezkûrda vakf-ı hümayûn-ı atıyyetü't-tefâsile li-ecli't-tescil ve li-itmâmi emri't-tekmil müteveli

36 يَخْلُق مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ (Sûre-i Kasas, Âyet: 68): Dilediğini yaratır ve seçer.

37 الَّذِينَ يَنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ (Sûre-i Bakara, Âyet: 274): Gece ve gündüz, açık ve gizli mallarını sarfedenlerin mükâfatlarını Rableri verecektir. Onlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir.

38 إِذَا مَا تَمَّ مِنْ عَمَلِهِ الْإِنْسَانُ مِنْ ثَلَاثِ عِلْمٍ يَنْتَفِعُ بِهِ وَوَلَدٌ صَالِحٌ يَدْعُوهُ وَصَدَقَةٌ (Hadis-i Şerif): İnsan oğlu öldüğü vakitte, artık onun iş görme kudreti sona erer. Yalnız üç şeyde amelî devam eder: Biri istifade edilen ilim, diğeri kendisinden sonra ona dua eden hayırlı bir evlât ve bir de kesilmeyen sadakadır.

Sa'âdet-penâhide: Sadâret-penâhide B nüshası

nasb u ta'yin olunan Hvâcegân-ı Divân-ı Hümâyûndan halen Darb-hâne-i Âmir-e Nâzın umdetü'l-emâcidi ve'l-ekârim câmi'ül-mehâmidi ve'l-mekârim sa'âdetlu Mehmed Beğ dâ'ileri mahzarlarında bi'l-vekâie ikrâr-ı tâm ve takrir-i kelâm buyurup ol mübarek vücûd-i hümâyûnu bâ'is-i âsâyiş-i âlem olan şeh-r-yâr-i müşârün-ileyh hazretleri bundan akdem 1145 senesinde eyyâm-ı şeh-zâde ve evân-ı âzâdegilerinde havâss-ı Refi'a Kazasına tâbi Müderris Köyü nâm karyede vâki' arsasınun merhum (S.12) ve magfûrun-leh Sultân Bâyczid-i Veli vakfına senevi 840 akçe mukâta'ası olup şöhretine binâ'en tahdid u tavsifden müstagni dâhiliyye ve hâriciyyede büyût-i adide ve hammâm ve furun ve ahur ve samanlık ve sâye-bân ve dört aded koyun ağılı ve üç anbar ve bağçeyi müştemil çiftliklerini vakf u habs buyurup 1174 senesi rebi'ül-evvelinün üçüncü günü târihiyle müverreha ve Haremeyn-i muhteremeyn müfettişi esbak es-Seyyid Mehmed Redi' Efendinün imza ve hatemini hâviye bir kıt'a rücû-i vakfiyeleri mantûkunca dahi çiftlik-i mezkûr galesinden mahmiyye-i İstanbul'da Ayasofya-i Kebîr kurbinde Kabasakal Sinan Ağa Câmi'-i şerifinde beher sene mâh-i rebi'ül-evvelde cenâb-ı Resûl-i ekrem ve Nebiy-yi muhterem sall'Allâhu aleyhi ve-sellem hazretlerinün mevlid-i şerifleri kırâ'at olunup müctemi'in olan sâmi'ine mu'tâd üzere iktizâ eden eşribe ve ûd mesârifi ve kâri-i mevlid-i şerif ücretlerine 10.000 akçe sarf oluna. Ve yine Câmi'-i şerif-i (S. 13) mezkûrda her yevm-i hamis ve isneynde bir kimesne vâ'iz ve nâsıh olup yevmi 18 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve Câmi'-i mezkûrda kayyum olan kimesne dahi vâ'iz ve mevlid-hvân seccadelerini ferş ve hıfz idüp yevmi iki akçe vazifeye mutasarrıf ola. Bağçe Kapusu kurbinde vâki'merhume ve magfûrun-lehâ Valide Sultân Câmi'-i şerifinde huffâzin ve mücevvidinden otuz nefer kimesne beher yevm ba'de tulû'uş-şems birer cüz'-i şerif tilâvet ve sevabın Vâlide-i muhteremeleri cennet-mekân ve magfîret-nişân merhume ve magfûrun-lehâ Râbi'a Sultan tâbe-serâhâ hazretlerinün rûh-i revânlarına ihdâ idüp her biri yevmi ikişer akçe vazifeye mutasarrıf olalar. Ve bir nefer kimesne dahi sandûki ve noktacı olup yevmi 2 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve Vâlid-i mâcidleri adn-âşiyân ve firdevs-mekân Hüdâvendigâr-ı esbak Gâzi Sultân Ahmed Hân tâbc-serâhu ve ca'ale'l-cennete mesvâhu hazretlerinün Enderûn-i Hümâyûn'da vâki' Kütüb-hâne-i celileleri evkâfınun mütevellisi olanlar vakf-ı (S. 14) mezkûrlarına dahi müteveli olup yevmi 10 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve yevmi 4 akçe vazife ile el-Hac Mustafâ b. Ömer kâtib-i vakf olup yevmi üç akçe vazife ile dahi Ömer b. all câbi olmak üzere şart ve ta'yin buyurduklarından sonra 1188 senesi şeh-r-i rebi'ül-ûlâ guresinde dahi yine havâss-ı Refi'a Kazasında vâki' Hazine-dar Çiftliği dinmekle şöhretine binâ'en tahdid u tavsifden müstagni merhum Firûz Ağa vakfına öşr mukabili senevi 7340 akçe mukâta'alı müştemilât-ı ma'lûmeyi ve ıstabal-ı âmire-i evcele senevi 2000 akçe mukâta'alı ma'lûmü'l-kat' çayırları hâvi bir kıt'a çiftliklerini ve yine ba-hücc-i şer'iyye irsen ve şirâ'en mîlk-i hümâyûnları olup İstanbul'da Aksaray kurbinde Murad Paşa Mahallesinde kâ'in hudûd ve müştemilâtı vakfiyye-i ûlâlarında mestur bir bâb menzillerini vakf ve vakf-ı evvelerine zamm u ilhak buyurup tebdil-i şurût ve ta'yin-i kuyûd-i mebsûtlarıyla tevfir ve teksiri hususunu (S. 15) meşiyet-i hümâyûnla-

rına ta'lik buyurdıklarına binâ'en bu defa ancak tevliyyet ve kitabet ve cibâyet-i şurûtlarından ba'de'r-rücû' tevfir-i hayrat ve teksir-i meberrâta irâde-i seniyye-i hümâyûnları ta'allûk itmekle niyyet-i safiye ve taviiyyet-i vâfiye ile hâlisen li-vec hi'llâhi te'âlâ ve taleben li-mardâti rabbihi'l-â'lâ ve haseneten li-rûhi Resûlihi'l-mu'allâ mahmiyye-i İstanbul'da Bağçe Kapısı dâhilinde vâki' ber-mûceb-i hücec-i şer'iyye ve temessükât-ı mu'tebere-i mer'iyye arsasımın mikdâr-ı ma'lûmu Ayasofya-i Kebir ve Kılıç Ali Paşa ve Kapudân-ı sabık İbrahim Paşa ve Ferhâd Ağa ve Sürre Emîni sabık Sefer Ağa ve Şeyh Sinan Erdebili ve Yârhisâri Muslihiddin Mustafâ Efendi ve el-Hac Selim Ağa ve Ser-helvaciân-ı Hassa İskender Ağa ve Gâzi Sinan Paşa ve Safiyye Hatun vakflarıyla mukâta'a-i kulle-i zemine mütevellileri izinleriyle mukâta'a-i mu'ayyene-i ma'lûme ile dâhil-i havza-i hümâyûnları olup mâ'adâ arsasının cümlesi emlâk-ı mülûkânelerinden olan arsa-i memlûkeleri üzerine (S. 16) *"In-nemâ nut'imikûm li-vecK'illâhi lâ nuridüminkûm ceza'en ve lâ-şükûra"*³⁹ mazmûn-ı sa'âdet-makrûnuna mâ-sadak buyurulmaları iltimâsiyle hvân-ı ihsan ve ni'am-ı câvidânları her tûvânâ ve nâ-tûvâne feyz-resân olup her câyi' ve fakir ve muhtâc-ı lokma-gir hisse-mend ü behre-yâb olmaları zamir-i münir-i hûşid-nazir-i hümâyûnlarında cilve-ger olmağın ber-vech-i ati evkâf-ı hümâyûnları murtezikası ve talebe ve dervişân ve mesâkine her subh u mesâ gıda ve aşâ virilmek için müceddeden bina ve ihya buyurdıkları kaviyyü'l-esâs ve adimü'l-indirâs ma'lûmü'l-hudûdi ve'l-müştemilât imâret-i âliyy-i pür-berekât ve dârû'z-ziyâfet-i kesirü'n-ni'metlerini ve evlâd-ı mü'minin ve sibyan-ı müsîmi, ta'lim-i Kur'ân-ı kadim ve kırâat-i mushaf-ı kerim eylemeleriyçün müretteb ve hûb Mekteb-i mergûb-larını ve irvâ-yı atşân içün ittisalinde bina buyurulan nümûne-i havz-ı kevser Sebil-i safâ-güsterleri ile cânibeyninde inşâ buyurulan iki aded Çeşme-i dil-ârâ ve menba'-i ferah - fezalarını ve arsasıyla iştira buyurulan (S. 17) kanavâtına teba'iyyet ile iki mâsûre mâ'-i leziz-i memlûklerini ve ol dâ'ire-i fâhirede vâki'kâ'im-makâm-ı mütevellî-i vakf-ı hümâyûnlarına tahsis buyurulan oda ve suffayı ve müştemilât-ı sâ'ire-i ma'lûmeyi ve 2866 ukıyye nuhâsdan masnû' kebir ve sagir kazgan ve tencere ve tas ve sahan ve evâni-i sâ'ire-i nuhâsiyye-i ma'lûmeyi ve 496 buçuk ukıyye timurdan masnû' sac-ayak ve kanca ve sâ'ir alât-ı hadidiyyeyi ve İmâret-i âmire-i mezkûre mukabilinde kâ'in tûlen ve arzen be-hisâb-ı terbi'i 5356 zira' Çorlulu Ali Paşa Sarayı dinmekle şöhretine binâ'en tahdid u tavsifden müstagni yirmi aded kâr-gir dekâkin ile bir aded kemerde vâki' dellâk odasını müştemil sarây-ı kebirden 1860 zira' mahalline merhum ve magfûrun-leh Hüdâyi eş-Şeyh Mahmûd Efendi vakfından almak üzere şehriyye 570 akçe ve 920 zira' mahalline Defter-dâr-ı esbak es-Seyyid Osman Efendi vakfından almak üzere şehriyye (S. 18) 300 akçe ve 500 zira' mahalline merhum Firûz Ağa vakfından almak üzere şehriyye 150 akçe ve 413 zira' mahalline merhum Ca'fer Ağa vakfından almak üzere şehriyye 90 akçe ve 241 zira' mahalline Küçük Ayasofya kurbinde Mizbân Şâh Hatun Dârü'l-Hadisi vak-

39 *انما نعلمكم لوجه الله لا نريد منكم جزاء ولا شكورا* (Sûre-i İnsan, Âyet: 9): Biz sizi ancak Allah rızası için doyuruyoruz, bir karşılık ve teşekkür beklemiyoruz.

fina şehriyye 40 akçe mü'ecceleleriyle mutasarrıf olup 200 zira' mahalline dahi merhum Bâybûrdî Mustafâ Ağa vakfına senevi 360 akçe ve ittisalinde vâki' Yıldız Hamamı mukabili köşesinde kâ'in 350 zira' mahalline dahi merhûmân Bâli Paşa ve zevcesi Hümâ-Şâh Hatun vakfına senevi 1000 akçe ve kezallk ittisalinde kâ'in 272 zira' mahalline dahi merhum Sarı Zambak vakfına senevi 600 akçe mukâta'a-i kadimeleriyle mutasarrıflar olup baki 600 zira' mahalli ile kanavâtına tâbi' üç mâsûre mâ'-i lezize ve ebniye-i ma'lûmeye milkiyyet üzere mutasarrıflar olan Hâce Hafize Hanım ve Defter-dâr-ı esbak es-Seyyid Osman Efendi ve sulben kebîr oğlu müderrisinden es-Seyyid Mehmed İzzet Beğ (S.19) Efendiden işтира buyurulup evkâf-ı müte'addide-i mezkûre mütevellilerinden arsa-i mezkûre üzerine her ne bina buyurulur ise emlâk-ı hü-mâyûnlarından olmak üzere temessük ahz olunduktan sonra ittisalinde kâ'in Hızır Paşa odaları dinmekle ma'rûf odalar derûnunda vâki' bir taraftan sarây-ı merkum ve bir taraftan Hafız Süleyman Efendi menzili ve tarafeyni tarik-i hâs ve tarik-i âmm ile mahdûd ber-mûceb-i hüccet-i şer'iyye İbrahim Ağa b.Hüseyn'den işтира buyurulan milk-i menzil arsası üzerine talebe-i ulûm sakin olmak için hasbeten l'illâhi te'âlâ müceddeden bina ve ihya buyurulan 21 aded kâr-gir oda ve tahtlarında zir-i zeminler ve ders-hâne ve vasat-ı dâ'irede şadırvan ve fevkâni kâr-gir Kütübhâne-i celile ve ittisalinde kâ'in bir bâb sagir odayı müştemil Medrese-i münife-i latifelerini ve ber-mûceb-i defter mûmzâ ve mah-tûm Kütübhâne-i merkûmeye vaz' u tertib buyurulan (boş bırakılmıştır) cild kütüb-i nefise-i âlem-behâlarını ve yine Medrese-i mezkûre ittisalinde vâki' (S.20) 214 zira' mahallimin merhum Ca'fer Ağa vakfına senevi 167 akçe ve 150 zira' mahallimin dahi merhum Kâtib Mehmed Efendi vakfına senevi 540 akçe mukâta'ası olup baki 625 zirâ'ı dahi milk olmak üzere, Silihdâr-ı sabık merhum Hafız Ağa veresesinden ba-hüccet-i şer'iyye işтира buyurulup vakfeyn-i mezbûreyn mütevellilerinden dahi milkiyyet üzere binaya izni müş'ir temessük ahz olunmağla arsa-i mezkûrede kütüb-hâne-i celile hâfız-ı kütübleri için müceddeden bina buyurulan üç bâb menâzilün ebniye-i mem-lûkelerini ve dâ'ire-i merkûmede kâ'ine bi'l-cümle müştemilât-i sâ'ire-i ma'lû-meyi cemi'-i tevabi' ve levâhıklarıyla ve vâlîde-i mâcideleri merhûme-i müşâ-rün-ileyhâ Şermi Râbi'a Sultân tâbe-serâhâ rûh-i şerifleri için, Beğlerbeği nâm mahalde mevrîd-i erbâb-ı evrâd ve meşhûd-ı şuhûd-ı aktâb u evtâd olmağa şâyân müceddeden bina ve ihya buyurulan şebih-i Beyt-i Ma'mûr, Câmî'-i zibâ vü pür-nûr ve ma'bed-i dil-ârâ-yi bâ'isü'l-hubûrlarını ve civarında kâ'in Mekteb-i (S.21) dil-pezir ü bi-nazirlerini ve muvakkite mahsûs bir bâb odayı ve tevezzi-i ibâd-ı mü'rnin için câmî'-i şerif havlısında tehiyye kılınan ,çeşmehâ-yi müte'-addide-i latifeyi ve medine-i Galata muzâfâtından İstinye nahiyesine tâbi' Mirgûn Oğlu yalısı arsasında dahi kezallk müceddeden bina ve ihya buyu-rulan metâff-ı rıdvân u hür ve ta'ne-zen-i cinân u kusur olan Câmî'-i şerif-i bi-hemtâlarını cemi'-i turuk ve mesâlik ve merâfıklarıyla emlâk-ı hü-mâyûn-i mülûkanelerinden ifraz ve âmme-i mü'minin ve muvahhidin ve kâffe-i cemâ'at-i

müslimin ikâmet-i salavât-ı mefrûze ile mütemetti' ve imâret-i âmireleri at'ime-i şehiyyesiyle sâ'ir hayrât-ı celilelerinden müntefi' olmalarıçün i'dâd ve ihya buyurup ber-vech-i ati ta'yin ve tertib buyurdıkları vezâ'if-i mu'ayyene ve me-sârif-i lâzime-i mürettebeleriyçün ber-mûceb-i hüccet-i şer'iyye ve temessükât-ı mer'iyye mucibince dâhil-i havza-i mülûkâneleri olan mahmiyye-i İstanbul'da Lanka-i Kebir kurbinde Baklalı Kemâl Mahallesi'nde vâki' Yegen Paşa Sarayı dinmekle şöhretine binâ'en tahdid (S.22) ve tavsifden müstagni 300 zira' arsası İne-Beğ vakfına senevi 540 akçe ve 200 zira' arsası Baklalı Kemâl Mescidi imamlarına gâilesi meşruta olan vakfa senevi 360 akçe ve 120 zira' arsası mescid-i merkum mü'ezzinlerine kezallk gâilesi meşruta vakfa senevi 360 akçe ve 542 buçuk zira' arsası Haremeyn-i muhteremeyn vakfına senevi 120 akçe mukâta'alı ve baki arsa-i mevcûdesi milk-i hümâyûnları olan saray arsası ve üzerinde mevcûd ebniye-i memlûkelerini ve yine ber-mûceb-i hüccet-i şer'iyye nısfı irsen ve nısfı Silâhşur Ahmed Beğ'den şirâ'en milk-i hümâyûnları olan mahmiye-i mezbûrede Molla Gûrâni Mahallesi'nde vâki' bir taraftan Ser-etibbâ-i Hâssa esbak merhum Ömer Efendi Medresesi ve bir taraftan Emetullâh Hanım milki ve bir taraftan ba'zen el-Hâc Mehmed tasarrufunda olan vakf menzil ve ba'zen tarik-i hâs nihayeti ve ba'zen İmâm Halil Efendi milki ve bir taraftan tarik-i âmm ile mahdûd müştehilât-ı ma'lûme ve kâr-gir iki halvetli hammâm ve câme-kân (S.23) ve matbah ve zir-i zemin ve mahzen ve fevkânî odalar tahtında bir bâb taş oda ve mahzen ve iki bi'r-i mâ'i ve bağçeyi ve ber-huccet-i şer'iyye kanavâtına teba'iyyet ile milk olan ma'lûmü'l-mikdâr mâ'i lezizi ve etrâf-ı erba'asında taş divân muhtevi Haremeyn-i muhteremeyn vakfına senevi 360 akçe ve Seydi Beğ Mahallesi imamlarına gâilesi meşruta vakfa kezallk senevi 360 akçe mukâta'a-i kadimeli ma'lûmü'l-mikdâr arsaları müştehil ve yevmi 6 akçe icâre-i mü'ecceleye mütehammil menzillerini ve yine ber-mûceb-i hüccet-i şer'iyye dâhil-i silk-i milk-i hümâyûnları olup mahmiye-i mezbûrede Serrâc-hâne kurbinde Mi'mâr Ayâs Mahallesinde vâki' bir taraftan ba'zen el-Hâc Hüseyin menzili ve ba'zen es-Seyyid Ali milki ve bir taraftan Sepetçi Osman Beşe milki ve bir taraftan Mustafâ Ağa milki ve bir taraftan tarik-i âmm ile mahdûd müştehilât-ı ma'lûmeyi hâvi ve yevmi bir akçe icâre-i mü'ecceleye mütehammil menzillerini ve yine ber-mûceb-i hüccet-i şer'iyye fahru'l-muhadderât Âlicenâb Kadın'dan iştira buyurdıkları mahmiye-i İstanbul'da Sarây'-ı (S.24) Atik-i ma'mûre civarında Bezzâz-ı Cedid Mahallesinde vâki' bir taraftan merhum Haseki Mustafâ Ağa verese tasarruflarında olan han ve dekâkin ve bir taraftan Haremeyn-i muhteremeyn vakfından dekâkin ve bir taraftan ba'zen yine Haremeyn vakfından arsa ve ba'zen Kallceçi Hasan Ağa vakfından olup mumâ-ileyhâ Âlicenâb Kadın'un tasarrufunda olan vakf arsa ve ba'zen halen Yemişçi-başı Mustafâ Ağa'nun menzil ve bağçesi ve bir taraftan tarik-i âmm ile mahdûd tûlen ve arzen be-hisâb-ı terbi'i 922 zira' arsada mebni dâhiliyye ve hâriciyyede büyü-tü adîde ve müştehilât-ı sâ'ireyi ve kâr-gir hammâm ve su hazînesi ve mahzen ve iki aded bi'r-i mâ'i ve etrâf-ı erba'asında taş divân müştehil yevmi 10 akçeye mütehammil bir bâb milk-i menzillerini ve

yine Medrese-i celile-i hümâyûn köşesinde türbe-i münife mukabilinde kâ'in üç taraftan tarik-i âmm ve bir taraftan menzil ile Muhsin-zâde Hanı dinmekle ma'rûf kâr-gir vakf han ile mahdûd, tûlen ve arzen be-hisâb-ı terbi'i 1118 (S. 25) zira' arsada mebni 15 bab dekâkin ile bir bâb kollukdan Muhsin-zâde Hanı canibinde vâki' bir aded derzi ve bir aded yemişçi ve iki aded eskici ve bir aded çibıkçı ve bir aded manav ki cem'an 6 bâb dükkânların ebniye-i mevcûdesine bâ-izn-i mütevellî milkiyyet üzere mâlike ve arsasına Haremeyn-i muhteremeyn müfettişi efendiler nezâretinde olan evkâfdan merhum Yek-çeşm İsmâ'il Efendi'nün Uzun Çârsû başında vâki' mu'allim-hânesi vakfından olmak üzere senevi 1620 akçe mukâta'a-i kadîme ile mutasarrıfa olup baki bir bâb kolluk ile 9 bâb dekâkine dahi Ser-bûstâniyân-ı Hâssa Aga nezâretinde olan evkâfdan orta kebîr vakfından olmak üzere yevmi 10 akçe mü'eccele ile mutasarrıfe olan Boluvi-zâde merhum es-Seyyid Mehmed Efendi kerimesi Şerife Fâtıma Hanım'dan bâ-huccet-i şer'iyye tefevvuz ve iştira buyurulup mârrü'z-zikr orta kebîr vakfından olan kolluk ve 9 bâb dekâkinün ebniyesi harâb ve hükm-i enkazda olmağla ber-müceb-i keşf mütevellisi Bûstâni (S.26) Mustafa Ağa'dan 480 guruşa cânib-i vakf-ı hümâyûn için iştira olunduktan sonra fîmâ-ba'd arsa-i merkümede her ne bina buyurulur ise emlâk-i hümâyûndan olmak üzere mü'eccele-i kadimesi olan yevmi 10 akçe üzerine bir akçe dahi zamm ve senevi 3960 akçe mukâta'a ile izni hâvi mütevellî-i merkumdan temessük ahz olunmağla mahall-i merkumdan türbe-i hümâyûn kapusu mukabilinde mârrü'z-zikr orta kebîr vakfı olan arsadan terbi'ân 342 zira' mahalli tarik-i âmm tevsi'i için bilâ-binâ'en terk olunmağla baki 776 zira' arsa üzerinde binasına irâde-i hümâyûn ta'allûk idüp hayatta oldukça süknâsını merküme Şerife Hanıma şart ve ta'yin buyurdıkları ma'lûmü'l-müştemilât bir bâb menzil ile dekâkin ve mebniye-i sâ'irenün ebniye-i memlûkelerini ve yine İmâret-i âmire-i hümâyûn köşesinde Sebil-i lâtif mukabilinde kâ'in bir taraftan Husrev Kethüda vakfı ile Siyâvüş Paşa vakfından Mehmed Sa'id Efendi tasarrufunda olan arsa ve bir taraftan yine Siyâvüş (S.27) Paşa vakfından İbrahim Beğefendi tasarrufunda olan mahzenler ve iki taraftan tarik-i âmm ile mahdûd tûlen ve arzen be-hisâb-ı terbi'i 620 buçuk zira' arsadan mârrü'z-zikr İbrahim Beğefendi mahzenleri canibinde kâ'in 268 zirâ'ı senevi 300 akçe mü'eccele ile Siyâvüş Paşa vakfından ve merkum Mehmed Sa'id Efendi tarafından vâki' 152 buçuk zirâ'ı senevi 360 akçe mukâata'a-i kadime ile Husrev Kethüda vakfından ve Sebil-i hümâyûn mukabilinde kâ'in 200 zirâ'ı senevi 540 akçe mü'eccele ile Acem Ahmed Ağa vakfından olup mutasarrıfları Mehmed Sa'id Efendi ile el-Hâc Abdurrahman Ağa'dan her biri arsa-i mezkûre üzerine vakfiyyet üzere bina ihdasından imtina' ile cânib-i hümâyûna mütevellileri ma'rifetleriyle ferâğ itmeleriyle mârrü'z-zikr Siyâvüş Paşa vakfına olan senevi 300 akçe mü'eccele üzerine 75 akçe zammiyle senevi 375 akçeye iblâğ ve Acem Ahmed Ağa vakfına olan senevi 540 akçe mü'eccele (S.28) üzerine dahi 60 akçe zammiyle senevi 600 akçeye iblâğ olunup senevi ol mikdâr mukâta'a-i zemin ta'yin ve mezkûr Husrev Kethüda vakfının dahi mukâta'a-i kadimesiyle arsa-i mezkûre üzerine her ne bina buyurulur ise emlâk-i hümâyûndan

olmak üzere mütevellileri taraflarından ma'mûlün-bih temessük ahz olunmağla arsa-i mezkûrede binasına irâde-i allye-i hümâyûn ta'allûk iden ma'lûmü'l-müştemilât bir bâb hâfiz-ı kütüb menzilinün ebniye-i memlûkesiyle sâ'ir dekâkin ve kolluğun ebniye-i memlûkelerini ve Kütüb-hâne-i hümâyûn mukabilinde vâki' bir taraftan Şâh Hûbân vakfından Kücek Kethüda el-Hâc Ahmed tasarrufunda olan menzil ve üç taraftan tarik-i âmm ile mahdûd tûlen ve arzen be-hisâb-ı terbi'i 688 zira' arsadan mârrü'z-zikr Küçük Kethüda tarafında kâ'in 448 zirâ'ı senevi 900 akçe mü'eccele ile merhume Şâh Hûbân vakfından ve kütüb-hâne-i hümâyûn mukabilinde vâki' 140 zirâ'ı senevi 720 akçe mü'eccele ile Halime Hatun vakfından olup baki 100 zirâ'ı Ahmed Paşa kerimesi (S.29) Refî'a Hanım'un milki iken kezalk arsa-i merküme üzerinde kâ'ine dekâkin ve menzil ebniyesi külliyyen harâb ve mâ'il-i türâb olup mutassarrıfeleri olan merküme Refi'a Hanım ile Â'îşe ve Fâtıma ve Emine ve Tayyibe ve Habibe ve Hadice ve Şekerci el-Hâc Osman ve biraderi Ebûbekir'den her biri ebniye-i mezkûreyi cânib-i vakfa teberrû'ân müceddeden binadan imtina' ve mütevellileri ma'rifetleriyle taraf-ı hümâyûna ferâğ eylediklerinden sonra mârrü'z-zikr Şâh Hûbân vakfından olan 448 zira' arsada mevcûde enkazı cânib-i vakf-ı merkumdan 2500 guraşa işтира buyurulup senevi 900 akçe mü'eccelesine 900 akçe zammiyle senevi 1800 akçeye iblâğ ve merküme Halime Hatun vakfından olan 140 zira' arsada mevcûd enkazı dahi cânib-i vakfdan 220 guraşa işтира buyurulup senevi 720 akçe mü'eccelesine 120 akçe zammiyle 840 akçeye iblâğ olunup senevi ol mikdâr mukâta'a ta'yini ile arsa-i mezkûre üzerine her ne bina buyurulur ise emlâk-i hümâyûndan (S.30) olmak üzere vakfeyn-i mezbûreyn mütevellilerinden dahi temessük ahz olunmağla mahall-i merkumda dahi binasına irâde-i allye ta'allûk iden dekâkin ve mahzenlerim ebniye-i memlûkelerini ve yine mahmiye-i İstanbul'da Fazlı Paşa Sarayı derûnunda kâ'in bir taraftan sarây-ı mezkûrdan müfrez Münevvere Hanım tasarrufunda olan menzil ve bir taraftan yine sarây-ı merkumdan müfrez Mahmûd Beğ kerimesi Rukiyye Hanım tasarrufunda olan muhterik menzil arsası ve bir taraftan Bûğiciler Bodrumu ve bir taraftan ba'zen Derziler Kâr-hânesi ve ba'zen arsa-i hâliye ve ba'zen tarik ile mahdûd mukaddema Mahmûd Beğ hanesine ber-takrib ilhak olunmuş iken yine ba-i'lâm-ı şer'i ifraz olunan Hüdâvendigâr-ı esbak cennet-mekân ve firdevs-âşiyân merhum ve magfûrûn-leh Sultân Ahmed Hân Gâzi Hazretlerimin Enderûn-i Hümâyûnda vâki' Kütüb-hâne-i celileleri vakf-ı hümâyûnuna senevi 3000 akçe mukâta'ah 2500 zira' arsada ba-huccet-i şer'iyye emlâk-i hümâyûnlarından olmak üzere bi'l-izni's-şer'i müceddeden bina' buyurulup Ulayıcı esnafı miri ma-

likâne olmağla şehriyye 40 (S. 31) guraş icâre-i vahide ile malikâne eshâbına icârı şart ve ta'yi buyurulan tabaka-i selâsede 11 bâb ulayıcı ve çözücü odalarını ve tahtânibir bâb emin odası ve üç memşâ ve zokak kapusunu müştemil bir bâb kâr-hânenün ebniye-i memlûkesini ve yine Yedikule Kapusu hâricinde vâki' bir taraftan huld-âşiyân merhum ve magfûrûn-leh Sultân Bâyezid Han vakfından tahtalı büstân ve üç taraftan mum-hâne ve bakar salhaneleri ve berber dükkânı ve tari-i âmm ve sâhil-i bahr ile mahdûd Ayasofya-i

K e b i vakfına senevi9000 akçe mukâta'a-i zemii olan be-hisâb-ı terbi-i 11.520 zira' arsa üzerine emlak-i hümâyûnlarından olmak üzere müceddeden bina olunan 10 aded ganem salhâneleriyle bir aded miri salhaneden mârrü'z-zıkr mirî salhaneye beher şehir 10.000 akçe ve on aded ganem salhânelerinin beherine şehriyye 1450 şer akçe icâre-i vahide ta'yin buyurulduktan sonra zıkr olunan 10 aded ganem salhanelerine merbut olup Asitâne-i allyede mahâll-i ma'lûmede vâki' beherine yevmi 4 akçe icâre-i (S.32) mü'eccele ta'yin buyurulan 166 aded kassâb gedikleriyle Galata ve Üsküdar ve mahâll-i sâ'irede kâ'in beherine yevmi iki akçe mü'eccele ta'yin olunan 99 aded kassâb gediklerini hâvi olan sâlifü'l-beyân 11 aded salhânelerün kezallk ebniye-i memlûkelerini ve yine bermûceb-i sûret-i defter-i hâkâni emlak-ı hümâyûnlarından ifraz ve ihrâc ve bâhatt-ı tevkl'i tashih ile vakf-ı mülûkânelerine ilhak ve idrâc buyurulan Mora Sancağında "Hulumic حومج kazasında kâ'in Burgos (Pyrgos) Bey çiftliği ve Meratine ve kolları ve Eyü (Aya) Yorgi ve Hobe ve Landi (Lanti) ve Uskur ve Hor (Khora) ve Karitena (Karytâna) nahiyesinde çiftlik Erünce (Uzunca) ve Zend (Zante) ve karye-i Lankavuz nam karyeler ve yine Hulumic nahiyesinde Manastır ماستر ve Eyü (Aya) Yunâni (Yani) nâm mezre'alarda vâki' her biri şöhetlerine binâ'en tahdid ve tavsifden müstagni ve müstemilât-ı ma'lûmeyi hâvi 9 kıt'a çiftliklerini ve yine bermûceb-i sûret-i defter-i hâkâni emlak-ı hümâyûnlarından ifraz buyurulan Tırhala Sancağında Yenişehir Fenar nahiyesinde vâki' Yûsuf Kethüda ve Ahmed Paşa çiftlikleri dinmekle şöhetine binâ'en her biri (S. 33) tahdid ve tavsifden müstagni ve müstemilât-ı ma'lûmeyi havi Pâlâ-yı Rûm ve Hendek ve Mataranka (Matarango) ve Külle ve Orta ve Küçük Alemdar çiftliklerini ve yine bermûceb-i sûret-i defter-i hâkâni emlak-i hümâyûndan ifraz ve ihrâc ve bâhatt-ı tevki'i evkâf-ı mülûkânelerine ilhak ve idrâc buyurulan vilâyet-i Rumeli'de Siroz kazasında kâ'in Tahyanos ve Batrik çiftlikleri dinmekle şöhetlerine binâ'en her biri tahdid ve tavsifden müstagni ve her birinin müstemilâtı Başmuhâsebede mukayyed iki kıt'a çiftliklerini ve mârrü'z-zıkr Beğlerbeği nâm mahalde bina buyurulan Câmî-i şerif-i bi-hemtâların vâki' olduğu arazi ki Beğlerbeği Bağçesi dinmekle ma'rûf olup hududunun ibtidâsı leb-i deryada vâki' Çakırcı-başı Sâhil-hânesi köşesinden bed' olunup 67 zira' tarik-i cadde ile su hazînesi köşesine varıldıkda cebel tarafına dönülüp verâsı Sarıkçı Mehmed Ağa ve yine emlak-i hümâyûndan olmak üzere tûlen 46 ve arzan 40, terbi'ân 1840 zira' mesâlih-i ibâd için terk olunan arsa-i hâliye ve Lâtif Beğ ve damadı İbrahim Beğ (S.34) menzilleri ve bağları ve kefer meşedliği ve Çakırcı-başı-zâde Bağlı olan tarik ile gidilüp andan sol canibe dönüldükde yine bunun dahi verâsı Tuman Ağası etbâ'ından Mehmed Emin Bağlı ve andan tarik ile yine deryaya doğru sagir zeytun ağacına varınca sağ canibi Abdülkâdir Efendi-zâdelerün yerleri ve andan başı yukarı servilere varınca sağ canibi Abdülkâdir Efendi-zâde yerleri ve bu mahalden kible canibine gidilüp sed başında saray meslekine varılıp andan yine şark canibinden Beğlik mandıra'ya varılıp verâsı İsmâ'il Efendi tarlasına gidilüp Hacı Ömer tarlasına muntehi olur. Andan tarla-yı mezkûr köşesinde olan serviler yanından

hendek-i mezkûr ile dolaşılıp yine derya canibine verâsı İsmâ'il Efendi tarlası ve andan verâsı Mühürdar Bağlı ile köşkü olan hendek-i mezkûr ile dik aşığı Çakaldağı'na giden tarika münthehi olur. Andan tarik-i mezkûrda vâki' verâsı Hacı Mehmed Ağa Bağlı ve sabık Gümrükçü Halil Ağa Bağlı olan Hafifce Dere ile Cenkâr Karyesi tarikine inüp Merzifoni (S.35) Kara Mustafâ Paşa vakfından bağçe ve Çerkeş vakfından Halil Ağa Bağçesi olan Hafifce Dere ile tarik-i caddeye ve tarik-i mezkûr ile deryaya ve andan leb-i deryada vâki' yol sıra mezkûr Çakırcı-başı Yalısı köşesine mülâki ve münthehi olan hudûd derûnunda vâki' arazi ile mârrû'z-zikr İstavros Karyesi derûnunda vâki' bir taraftan dere ve üç taraftan tarik-i amm ile mahdûd terbi'ân 9790 zira' hâs ahur mahalli arsası merhum Bûstâncı - başı Abdullah Ağa vakfına senevi 3000 akçe ve Cagal-zâde kerimesi Hadice Hanım vakfına senevi 180 akçe mukâta'a-i zemin ile ve işbu arazi ittisalinde istavros Karyesi canibinde kâ'in iki taraftan Mustafâ Ağa ve Kıran Mustafâ Çelebi milkleri ve bir taraftan miri çayırı ve bir taraftan verâsı vakf-ı hümâyûndan olan tarik-i amm ile mahdûd tahminen 8 dönüm mikdârı arsa dahi mârrû'z-zikr Abdullah Ağa vakfına senevi 100 akçe mukâta'a-i zemin ile bâ-temessük ve bâ-huccet-i şer'iyye tasarruf-ı mülûkânelerinde ve üzerinde mevcûde ebniye ve eşcârı (S.36) milk-i hümâyûnları olduğundan mâ'adâ müceddeden bina olunan ebniyesi dahi emlâk-ı hümâyûnlarından olmak üzere vakfeyn-i mezbûreyn mütevellileri ma'mûlun-bih temessük itâ itmeleriyle arâzi-i merkûme üzerinde mebnî sâhil-hâne-i müte'addide ve dekâkin ve âsiyâbı ve bi'l-cümle hudûd-ı merkûme dâhilinde kâ'ine müstegallât ve musakkafâtı ve yine mesbûku'z-zikr Mir-gûn Oğlu Yalısı dinmekle ma'rûf mahalde bina buyurulan Câmi'-i şerif-i müstesnalarının vâki' olduğu arazi ki, hududunun ibtidâsı Tokmak Burnu nâm mevzi'en İtinye mezarlığına andan Topal Osman ve Kara Mehmed oğlu Kara Mustafâ Bağlı ve arsasına münthehi ve andan Sinan Oğlu ve Türk Ali ve Peksemedçi nâm kimesne bağlarına ve Yuvan-oğlu ve Telbis-Oğlu Andon bağlarına münthehi, andan İsmâ'il Oda-başı Bağlı, andan mesfûr Telbis-Oğlu'nun karındaşı Totoş zimminin bağı ki, mer'âya münthehi olur. Yine mer'â ittisalinden mesfûr Totoş'un bağına varır. Andan Markar-Oğlu Andon zimmi bağına, andan Hisârlı Hoca-Oğlu ve Papas-Oğlu bağlarından Yağlıkçı İsmâ'il (S.37) bağından Defteremini Abdullah Efendi bağı ve mumâ-ileyhün çayıra muttasıl bağına, andan Köprülü-zâde arsasına ve Ferah-âbâd'a, andan yine mârrû'z-zikr Tokmak Burnuna münthehi sâhil-i bahr ile mahdûd arazide kâ'ine tilâl ve cibâl ve bağ ve bûstân ve kuru ve mer'â ve piş-gâhında kâ'in dalyan-ı mâhi merhum Mehmed Kethüdâ'nun Orta Köy'de vâki' Câmi'-i şerifi vakfına senevi 18.000 akçe mukâta'a-i zemin ile bâ-temessük müteveli ve bâ-huccet-i şer'iyye tasarruf-ı mülûkânelerinde olup bi'l-cümle üzerinde mevcûd ebniye ve eşcâr milk-i hümâyûnları olduğundan mâ'adâ müceddeden bina olunan ebniyesi dahi emlâk-ı hümâyûnlarından olmak üzere vakf-ı mezbûr mütevellisi ma'mûlun-bih temessük itâ itmekle kezalk bu defa hasbeten l'illâhi'l-Meliki'l-Müte'âl bina ve ihya buyurulan Câmi'-i cedid-i bi-hemtâlarını ve sâ'ir dekâkin

ve âsiyâb ve hammâm ve furunları ve sâhil-hâne ve kayık-hâneleri ve Boğaziçi'n-de kâ'in Hisar Gümrüğü mahallinden ref ve Mir-gün Oğlu sahiline nakli irâde-i hümayûn buyurulup beher mâh (S.38) 30 guruş icâre-i vâhidesi gümrük eminleri tarafından alınmak üzere müceddeden bina buyurulan 8 bâb oda ve matbah ve kayık-hâneyi müşt Emil gümrük-hânelerini ve hudûd-ı muharrere-i mezkûre dâhilinde müceddeden bina buyurulan sâhil-hâne-i adide ve kayık-hâne ve dekâkin ve âsiyâb ve hammâm ve furun ve sâ'ir mecmû'-i müstegallât ve musakkafâtı cemi'-i tevabi' ve levâhıkları ve kâffe-i hukuk ve merâfıklarıyla sâ'ir emlak-i hümayûnlarından ifrâz-ı sahih ve imtiyâz-ı sarîh buyurup vakf-ı sahih-i şer'i ve habs-ı sarîh-i mer'i ile vakf ve habs ve kâ'im-makâm-ı mütevellî ta'yin buyurulan işbu Mehmed Beğefendi'ye teslim ve her birini mahallinde kabza taslit buyurduklarında anlar dahi vakfiyyet üzere kabz u tasarruf itmeleriyle ol Şeh-in-şâh-i azamet-dest-gâh ve pâdişâh-ı hilâfet-penâh hazretleri şol vech ile ta'yin-i şurût buyurdular ki, zikrleri mürur iden akârât ve çiftlikân bâ'ma'rifet-i mütevellî tâlibine icâr olunup hâsıl olan rey' ü gallesiyle ber-müceb-i hatt-ı, hümayûn-i inâyet-makrûn Aydın muhassılığından ifraz buyurulan Aydın Sancağı'nda vâki' nefis-i Tire ve Kedfiye-i (كدفية) (S.39) Kebir ma'a Çeltük ve Musalar ve Eğridere ve Binşar ve Kiliselü karyelerinin takdir olunan 15.000 guruş mâlinden cânib-i mîrîye olan 10.000 guruş irsâliyyesinden fazla cânib-i vakf-ı hümayûna tahsis buyurulan senevi 5.000 guruş mahsulâtı ve bedel-i a'şâri mâlinden ve bu defa İstanbul ve Bursa ve tevâbi'i mizân-ı harir mukâta'asının rub'ı mahlûl ve rub'unun dahi mutasarrıfı Halil yedinde olan berâtını teslim birle cânib-i hümayûna â'id ve tamâm nisf hissesi vakf-ı hümayûn tarafının olmağla mukâta'a-i mezkûrenün mâl-i mukayyidi olan 20.000 guruşun vakf-ı hümayûn-i hazret-i cihân-dâriye tashih ile cânib-i miri terettüb-i kesrden siyânet için İstanbul Gümrüğü mukâta'ası mâline ol mikdâr meblâg zamm ve mukabelede ba'zı vefîrû'n-nemâ ve kesirü'l-cedvâ zammâ'im-i cesimeye mütehammil mukâta'ât-ı miriyye mâllarına zamm ile beher sene cânib-i gümrüğe mukassatan teslim ve taraf-ı gümrükden dahi ashâb-ı vezâ'ife edâ olunmak şartıyla sâbiku'z-zikr mizân-ı harir mukâta'ası taraf-ı vakf-ı (S.40) hümayûndan zabt ve kanûn-ı kadîm üzere rûsûmât-ı mu'ayyenesi tahsil ve ma'a fâ'iz-i mâli olan meblâg-ı mezkûr vakf-ı hümayûna irâd kayd ve birer rub'-ı hisselere dahi mutasarrıfân olan Mehmed Emin ile Seyyid Mustafâ'ya senevi iktizâ iden hisse-i fâ'izleri hayâtda olduklarıncâ vakf-ı hümayûnları kâ'im-makâm-ı mütevellîsi tarafından sabıkı üzere vakt-i mu'ayyenesinde virilmek ve mukâta'a-i mezkûrenün varidatını kesrden himâyet ve Der-i Sa'âdet'e vürûd iden harirün tahsil-i rûsumatına suhulet için mahall-i mahsûs ta'yin olunup bundan böyle taşradan vürûd iden harir doğru mahall-i mu'ayyenine nüzûl ve rûsûmât-ı lâzimesi ba'de't-tahsil esnafâ tevzi' olunmak ve eğer mahall-i merkuma getürmeyüp yahud resmi edâ olunmazdan mukaddem aher mahalle getürenlerin harirleri ele girdikde cânib-i vakf için zabt olunmak ve işbu mukâta'anun fi'l-asl berat-ı âli ile kâtibi olmağla kâtib-i merkum mahall-i mizânda ikâmet ve kemâ-fi's-sâbık sadâkat ile hidmetin rû'yet eylemek ve bu şurût ilâ maşa'allâhu te'âlâ düstûrül-âmel tutulmak için (S.41) şeref-riz-i sudur iden

hatt-ı hümâyûn-i mehâbet-makrûn ve şurût-i mufassala-i sâ'ireyi hâvi sâdır olan fermân-ı âli-şân mücebince mukâta'a-i merküme evkâf-ı hümâyûn-ı hazret-i cihân-dâriye zamm u ilhak olunduktan sonra ez-kadim mukâta'a-i mezbûrenün vâridât-ı mu'ayyenesinden olup mukâta'a-i mezbûre ile zabt oluna gelen gerek dellâl-başlık maktû'u ve gerek kamçı-başı ta'bir olunur medine-i Bursa'da ve havâlisinde vâki' kazalarda hâsıl olan harirün fazalâtı cem' ve rüsûmât-ı mu'tâdesi vakf-ı hümâyûnlarına hâsıl kayd ve vilâyet-i Rumeli'de Vodine ve Vardar Yenice'si ve Karaferye ve Agustus ve Avrethisârı kazalarının kasabât ve kurasında bir iki seneden berü zuhur iden harirün bilâd-ı sâ'ire misillu mizân-ı hariri kimesnenün dâhil-i kayd u berâtı olmamağla şeref-riz-i sudur iden mufassal ve meşrûh emr-i hümâyûn mücebince vakf-ı hümâyûn-ı cenâb-ı hilâfet-penâhi mukâta'âtından olan Bursa ve İstanbul mizân-ı hariri mukâta'asına zamm u ilhak buyurulmağla mârrû'z-zikr mizân-ı harir mukâta'aları hâsılat ve rüsumatından ve bu defa vakf-ı hümâyûn-ı cihân-dâriden ifraz (S.42) ve tefkik buyurulan Beğpazarı mukâta'ası ve ber-müceb-i sûret-i defter-i hâkâni Avlonya ve Delvine sancaklarında Mezakıye ve Ernebud Belgradı ve İşbat ve Ergeri-Kasrı kazalarında vâki' çiftlikân ve Aydın Sancağı'nda kâ'in Eş ve tetimme-i Eş mukâta'ası ve cezire-i Mora'da vâki' rüsûm-i peynir mukâta'ası ve yine Endurse çiftliklerimin rub'-i hisseleri ile Dömenek ve Alasonya kazalarında kâ'in çiftlikler mukabili bâ-emr-i hümâyûn-i mehâbet-makrûn tevkî'i kalemiyle ba'de't-tashih vakf-ı mülûkânelerine zamm u ilhak buyurulan gümrük-i emti'a-i Selanik der-deryâ ve kara ve bâb-ı kelemirye ve mizân-ı harir ve güherçile ve sal-hâne ve mukâta'a-i timur-i Selanik mukâta'ası rüsumatından ve yine havâss-ı hümâyûndan ifraz ve ihrâc ve bâ-hatt-ı tevkî'i vakf-ı hümâyûna tashih ve idrâc buyurulan Mora ceziyesinde kâ'in Balye Badra mukâta'ası hâsılatından ve mârrû'z-zikr İstanbul ve Üsküdar ve Galata kassâbları gedikleri icârâtından ve mahmiye-i İstanbul'da Fazlı Paşa Sarâyı'nda kâ'in boya-hânelerden ancak gazzâzân ve kılabdânciyân metâ'ı olan envâ-ı hariri (S.43) boyayan boyacı esnafı ile mahrûse-i Galata'da kâ'in boyacı esnafı ve vilâyet-i Rumeli'de medine-i Filibe'de kırmızı iplik boyayan boyacı esnafı kâr-hânelerinde mevcûd gedik ta'bir itdikleri âlât-ı lâzımelerin vakf-ı hümâyûn-ı hazret-i şeh-r-yâriye ilhak ve her biri yedlerine verilen huccet-i şer'iyelerde tafsil ve beyân olduğu vech üzere icâre-i mü'eccele-i ma'lûme ile bâ-temessük-i vakfiyyet üzere kabul itmeleriyle ber-müceb-i emr-i hümâyûn cânib-i vakfa hâsıl kayd olunan mârrû'z-zikr Fazlı Paşa boyacılarının senevi 1000 guruş ve Galata boyacılarının senevi 600 guruş ve Filibe boyacılarının senevi 216 guruş icârelerinden ve mârrû'z-zikr Beğlerbeği Bağçesinde mebni musakkafâtında ve sâ'ir evkâf-ı hümâyûnları müstegallâtında ve bi'l-cümle evkâf-ı mülûkâneleri hududu dâhilinde bilâ-vâris-i ma'rûf fevt olanların beytü'l-mâl-i âmme ve hasseleri ve mâl-i gâ'ib ve mâl-i mefküdları bâ-hatt-i hümâyûn-ı celâdet-makrûn cânib-i vakf-ı hümâyûnlarına hâsıl kayd olduğuna binâ'en hudûd-ı vakf-ı hümâyûnları dâhilinde fevt olanların (S.44) gerek mâl-i vedî'atları, gerek

emlak ve eşya ve nuküdu, gerek dâhil hudûd-i vakf-ı hümâyûn ve gerek hâric-ı ez-hudûd-i İstanbul ve Eyyüb ve Galata ve Üsküdar'da ve mahâll-i sâ'irede her kimün yedinde ise ba'de't-tahakkuk vakf-ı hümâyûnları tarafından zabt ve bâ-vâris-i ma'rûf fevt olanlarım nsf-ı resm-i kısmetleri dahi keza vakf-ı hümâyûnlarına hâsıl kayd olunmağla Haremeyn-i muhteremeyn müfettişi efendi ma'rifetiyle ba'de't-tahrir hâsıla olan rüsûmâtıdan ve bi'l-cümle evkâf-ı hümâyûnları musakkafât ve akârâtında gedik olmağa mütehammil dekâkin ve gayrihi her kankı esnâfdan tâlib olur ise bâ-mu'accele-i icâr ve taraf-ı vakfdan gedik olmak üzere şartıyla temessük virilüp mutasarrıfları fevt oldukda evkâf-ı sâ'irede cari olduğu misillü gedikleri evlâdına intikâl idüp bilâ-veled fevt olanların gediklerine verese-i sâ'iresi ve esnafları kethüdaları ve beytül-mâl emmeleri ve sâ'iri taraflarından ta'arruz olunmayup vakf-ı hümâyûnları tarafından bâ-mu'accele ahire icâr olunup hâsıla olan mu'accelâtından ve sâ'ir müstegallâtdan müctemi'a olan mahsulât vakf-ı (S.45) hümâyûnlarından bâlâda zikri sebkât iden imâret-i âmire ve menâzil-i mezkûre ve kâr-hâne ve Beğlerbeği arsalarının ve Mir-gün oğlu Sâhil-hânesi mahallimin ber-muceb-i defter bâlâda isimleri mürur iden evkâf-ı müte'addideye iktizâ iden senevi (boş bırakılmıştır) akçe mukâta'a-i zeminleri ba'de'l-edâ senevi 600 guruş mâl-i mîrîsi olan kassâbân kethüdâlığı dahi hâlen kethüda olan kimesne hayâtda oldukça ve yahud kendüye nân-pâre-i aher ihsan olununcaya değin umûr-ı kethüdâlığa karışmamak üzere kendüye senevi 2.500 guruş ma'îşet ihsan buyurulmağın fevtinde ve yahud nân-pâre-i aher ihsanında başka kimesneye tevcih olunmayup cânib-i vakf-ı hümâyûna i'ade ve irca' olunmak şartıyla mârrü'z-zikr 2.500 guruş ile senevi 600 guruş mâl-i mirisi kâ'im-makâm-ı vakf-ı hümâyûnları tarafından sâl-be-sâl edâ oluna diyü şart ve ta'yin buyurdıklarından sonra ol kâffe-i enâme mevhibe-i cenâb-ı cihân-âferin olan pâdişâh-ı adl-ayin, nûr-i bâsıra-i zemin ü zemân, bâ'is-i nizâm-ı kâr-gâh-ı cihan ebbed'allâhu eyyâme hilâfetihi (S.46) ilâ ahiri'z-zemân efendimiz hazretleri şol vech ile şart buyurdular ki

Evkâf-ı hümâyûn-ı hasenât-meşhûnlarınun tevliyyeti ve ba'de edâ'i'l-vezâ'if ve ikmâli'l-mesârif zuhur iden fazla-i gâilesi zât-ı mekârim-sımât-i mülûkâne ve vücûd-i inâyet-nümûd-i hidivâneleri ziyet-efzâ-yi serir-i saltanat ve revnak-ârâ-yi erike-i hayât u afiyet oldukça nefis-i nefis-i hümâyûnlarına meşruta olup gerek evlâd-ı kirâm-ı süreyyâ-intizâmları şehriyyeleri ve gerek sâ'ir ta'yin buyurulacak mesârifleri diledikleri vech üzere tanzim oluna "El-iyâzü b'illâhi'l-melik il-müte'âl" ol şehri-yâr-i gerdûn-vekâr hazretlerinün sâmi'a-i nefis-i mutma'innerlerine "İrci'î ilâ rabbiki râdiyeten mardiyeten"⁴⁰ hitabı reside ve simâh-i rûh-i pür-fütûhlarına "Vallâhu yed'ua ilâ dâri's-selâmi"⁴¹ sadâ-yı beşâret-nisâbı şenide olmağla ta'ir-i cân ve murg-i revânları lâne-sâz-ı bâğ-ı adn-i berin ve cilve-perdâz-ı ezvâc-ı makâm-ı iliyin oldukda tevliyyet-i vakf-ı hümâyûnları semere-i fu'âd-i âli-nijâdları olan evlâd-ı zükûr-i kiram ve neci-i fehâmlarınun batnen

40 ارجى الى ربك راضية مرضية (Sûre-i Fecr, Âyet: 28): Razi etmiş ve edilmiş olan Rabbine dön.

41 والله يدعوا الى دارالسلام (Sûre-i Yûnus, Âyet: 26): Allah, cennete çağırır.

ba'de batnin sinnen ekberine ve evlâd-ı evlâd-ı zükûr-i me'âli-mevfûrlarının fer'an gabbe aslin kezallk sinnen ekberine meşruta ola (S.47) ba'dehüm evlâd-ı inâs-ı muhteremât-ı melâ'ik sımâtlarının ve evlâd-ı evlâd-ı evlâd-ı inâs-ı muvakkarât-ı mekârim-sıfâtlarının neslen ba'de neslin ve fer'an gabbe aslin sinnen ekberine meşruta olup her birinün zemân-i tevliyyetlerinde dârü's-sa'âdeti's-seniyye ağaları hazrâtının kâtibi olan efendiler kâ'im-makâm'ı müteveli olup zikr-i âti vazîfe-i tevliyyet ile ma'îşete mutasarrıf olan ve galle-i vakf-ı hümâyûnları fazlasından evlâd-ı zükûr-i kiram ve encâd-ı fehâmlarından mevcûd bulunan şeh-zâdegân-ı izam efendiler hazrâtının her birine şehriyye bin beşer yüz guruş ceybiyye ve her re's-i sene olan gurre-i Muharremü'l-harâm'da beşer bin guruş seneviyye virilüp evlâd-ı inâs-ı bâhîretü'l-ihtisâslarından mevcûd bulunanlarınun zât-ı zevc olmayup bilâ-mâlikâne olanlarına şehriyye beşer yüz guruş virilüp vüzerâdan birine tezvic ile zât-ı zevc oldukda şehriyye beşer yüz guruş vazifesi kat' oluna ve hacle-nişin-i serâ-perde-i ismet olan umdetü'l-muvakkarâti'l-alyye, zübdetü'l-muhasanâti's-seniyye kadınlar hazrâtından evlâdı bulunmayanları mâdâmeki zevc-i ahire mütezevvice olmayup (S. 48) âzibe ola. Fazla-i vakf-ı hümâyûnlarından şehriyye beşer yüz guruş virilüp ma'âz'Allâhu te'âlâ zevc-i ahire mütezevvice oldukda galle-i vakfdan ta'yin olunan şehriyyesi kat' olunup fazla-i vakfdan nasibi olmaya ve ol pâdişâh-ı azamet-dest-gâh hazretlerinin saltanat ve eyyâm-ı hayât-ı ebed-müddetlerinde taraf-ı bâhirü'ş-şeref-i hidivânelerinden iffet-karin ve sâhib-i rây-i rezin ve mâlik-i fikr-i isâbet-i rehin kârgüzâr ve sadâkat-şi'âr bir merd-i müstakîmü'l-etvâr vakf-ı hümâyûnlarına kâ'im-makâm-ı siyânet-kirdâr olup yevmi 150 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve rikâb-i kâm-yâb-i mülûkânelerinden iftihârü'l-havâssi , ve'l-mukarribîn, mu'temedü'l-mülûki ve's-selâtin, muhtârü'l-izzi ve't-temkin, bi'l-fi'l dârü's-sa'âdeti's-şerîfe ağalığı hizmet-i celilesiyle müstahdem olan ağayân-ı celilü'l-i'tibâr hazrâtı vakf-ı hümâyûn-ı mülûkânelerine nazır ve evkâf-ı selâtin-i mâziyyede olan nezâretleri vech üzere işbu vakf-ı hümâyûna dahi nezâret ve sâl-be-sâl kâtib-i vakf kalemiyle muhasebesin rû'yet ve vakf-ı hümâyûnu dâ'imâ ve müstemirren himâyet ve siyânet idüp (S.49) tevfir-i rey'u gallât ve teksir-i icârât u hâsîlât'da sa'i-i tâm ve bezl-i miknet-i mâlâ-keâm eyleyeler. Yevmi 30 akçe vazife-i nezârete mutasarrıf olalar. Ve hisâb u kitaba kadir ve fenn-i rakamda mahir, esâlib-i defâtirde yed-i tûlâsı zahir, umûr-ı evkâfı zabt u terkimde adili nâdir, bir kimesne kâtib-i vakf-ı hümâyûnları olup evkâf-ı şerife-i mülûkânelerine sadâkatle hizmeti zahir ve fâşi ve taraf-ı vakf-ı hümâyûnlarına irâs-ı kesrden mütehâşi olarak hizmet-i lâzimesin edâ eyleye, yevmi 100 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve bir kâtib-i sâ'ib-i ehl-i rakam ve muhâsib kimesne kâtib-i rûz-nâmçe-i evkâf-ı hümâyûn olup hare u sarfi defter-i evkâfa kayd ile izhâr-ı sadâkat ve ol vech ile edâ-yı hizmet eyleye, yevmi 40 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve âkil ü dâna, kâr-güzâr u tûvânâ hiyânetden âbi bir kimse câbi olup yevmi 10 akçe vazifeye mutassarrıf ola. Ve kezallk bir mu'temed ve mü'temen kimse dahi câbi-i kassâbân olup İstanbul'da ve Galata ve Eyyüb ve Üsküdar'da ve mahâll-i sâ'irede olan kassâbân gedikleri icârâtını cem' ü tahsil ile edâ-yı hizmet (S.50)-i lâzime eyleyüp yevmi 10 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve selâtin-i mâziye-i kiram nevver'allâhu mera-

kidihim ilâ yevmi'l-kıyâme hazrâtı evkâf-ı şerifelerinde câriye olduğu misillu ol pâdişâh-ı heft-iklim hazretlerimin dahi evkâf-ı hümâyûnları kâ'im-makâm-ı mütevellisine senevi' 3.000 gurus ve kâtib-i vakf-ı mülûkânelerine senevi 1.500 gurus ve kâtib-i rûz-nâmçeye senevi 750 gurus ve câbi-i gayr-i caniye senevi 250 gurus cihet-i ma'îşet virile. Ve vakf-ı hümâyûn-ı cihân-bânilerine bir sâhib-i temyiz ve ayyâr, merd-i sadâkat-güzâr vezne-dâr olup ba'de edâ'i'l-hidmeti yevmi 10 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve Haremeyn-i şerifeyn muhasebesi kâtiblerinden bir müstahakk ve müsta'id kimesne zâbitân-ı kalem ma'rifetleriyle umûr-ı evkâf-ı hümâyûna kâtib ta'yin ve ancak kaleme dâ'ir umûr-ı mühimme ve iktizâ iden tahrirâtı terkîm eyleyüp yevmi 10 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve umurlarında müstakim ve afif ve perhiz-kâr iki nefer kimesnenün biri kâtib-i müşâhere ve biri kâtib-i meremmât olup (S.51) hidmet-i lâzimelerin ba'de'l-edâ kâtib-i müşâhere olan kimesne yevmi 6 akçe ve kâtib-i meremmât olan kimesne yevmi 5 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve bir kimesne dahi kurşuni-i vakf-ı hümâyûn olup yevmi 15 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve İmâret-i âmire-i hümâyûnlarında bir sâlih ve mütedeyyin ve din-dâr ve müstakim ve salâh-şî'âr kimesne dahi şeyh-i İmâret olup hidmet-i lâzimesin bi-kusûr edâ eyleye, yevmi 30 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve bir mu'temed ve sâdik kimesne dahi mühür-dâr-ı İmâret olup lede'l-iktizâ feth ü küşâd-ı ebvâbda fekk ü temhir eyleyüp yevmi 20 akçe vazifeye mutasarrıf ola ve mühür-dâr-ı İmâret olan kimesne meşrûtiyyet üzere vekil-harc-ı İmâret olup hıfz-ı zehâ'irde dikkat ve ihtimam ile edâ-yı hidmet eyleye, yevmi 20 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve bir reşid ü mahir, rûyet-i hisâba kadir, mu'temed kimesne kâtib-i kilâr olup zehâ'ir-i lâzime-i İmâretün duhulu ü hurucun dikkat üzere hisâb ile edâ-yı hidmet eyleye, yevmi 10 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve bir müstahakk kimesne kilâri-i (S.52) anbâr olup edâ-yı hidmet-i lâzime eyleye, yevmi 4 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve bir mukaddem ve mürâ'i kimesne bevvâb-ı bâb-ı evvel-i İmâret olup feth ü küşâd-ı bâbda dikkat ile edâ-yı hidmet eyleye, yevmi 15 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve havli-i İmâret ferrâşlığı bâb-ı evvel bevvâbına meşrut olup edâ-yı hidmet-i lâzime eyleye, yevmi 5 akçe vazifeye dahi mutasarrıf ola. Ve bir mucidd ü sâ'i kimesne dahi bevvâb-ı bâb-ı sâni-i İmâret olup kezallk hidmet-i lâzimesin edâ eyleye, yevmi 15 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve ma'kel ve matbah ve furun ferrâşlığı dahi bâb-ı sâni bevvâbına meşrut olup bi-kusûr edâ-yı hidmet eyleye, yevmi 5 akçe vazifeye dahi mutasarrıf ola. Ve bir kimesne dahi mezbele-keş-i İmâret olup yevmi 5 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve yevmi 5 akçe ile bir kimesne meremmâti ve yevmi 2 akçe ile bir kimesne ferrâş-ı ocakhâ-yı İmâret olup her biri edâ-yı hidmet idüp vazifelerine mutasarrıf olalar. Ve tehâret ile mevsûf 4 nefer kimesne İmâret-i mezkûrede aşçı olup tabh-ı pilâv ve şûrbâ ve zerde ve âşûrâda kemâl-i nezâfet ile (S.53) edâ-yı hidmet-i lâzime eyleyeler. Her biri onbeşer akçe vazifeye mutasarrıf olalar. Ve içlerinden riyasete şâyeste ve ummâli beyninde infâd-ı kelâma kadir olanı baki üç neferi üzerine re'is olup yevmi 5 akçe vazife-i riyasete mutasarrıf ola ki, re'is-i tabbâhin olan kimesne yevmi 20 akçe vazifeye muta-

* Kurşuni: Kurşuncu B nüshası.

sarrıf ola. Ve dört nefer müsta'id kimesne dahi aşçı şakirdi olup üstâdlarına hizmet-i lâyık ile imdâd-ı tabâhatde sarf-ı makdûr eyleyeler. Her biri yevmî yedişer akçe vazifeye mutasarrıf olalar. Ve şâkirdân-ı merkumunun akdem ü evveli matbah-ı İmarete hîme-keş olup meşrûtiyyet üzere yevmi 5 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve ikinci şâkird dahi hammâl-i dakik ve hinta ve zehâ'ir olup nakl-i zehâ'irde sarf-ı makdûr eyleye, meşrûtiyyet üzere yevmi 5 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve üçüncü şâkird dahi tas-keş ve tas-şûy-i İmarat olup nakl ü tanzif-i evânide sa'y ile hizmet eyleye. Ol dahi meşrûtiyyet üzere yevmi 5 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve habbâzlıkda mahir mukdim (S.54) ve sâ'i, hizmetine mürâ'i 4 nefer kimesneler habbâz-ı imaret olup tahmir-i dakik ve ta'dil-i sevıkda sa'y u dikkat ve kemâl-i nezâfet ile her rûz-i meymenet-efrûzda tabh-i fodla idüp edâ-yi hizmet-i lâzime eyleyeler. Her biri onbeşer akçe vazifeye mutasarrıf olalar. Ve içlerinden riyasete şâyeste ve ummâli beyninde infâd-ı kelâtae kadir olanı baki üç neferi üzerlerine re'is olup yevmi 5 akçe vazife-i riyasete mutasarrıf ola. Ve sâhib-i kuvvet-i bâzû dört nefer merd-i tüvânâ etmekçi şâkirdleri olup hizmet-i lâzimelerin bi-kusûr edâ eyleyeler. Her biri yevmi yedişer akçe vazifeye mutasarrıf olalar. Ve şâkirdân-ı merkumunun dahi akdem ve evveli hîme-keş-i İmarat olup meşrûtiyyet üzere yevmi 5 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve ikinci şâkird dahi hammâl-i hinta ve dakik ve zehâ'ir olup kezallk meşrûtiyyet üzere yevmi 5 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve üçüncü şâkird tas-keş ve tas-şûy-i İmarat olup edâ-yı hizmet-i lâzime eyleye. Ol dahi meşrûtiyyet üzere yevmi (S.55) 5 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve aşçı şâkirdleriyle etmekçi şâkirdlerinün mülâzımları nekkâl-i fudla olup hizmet-i lâzimelerin edâ eyleyeler. Her biri meşrûtiyyet üzere yevmi beşer akçe vazifeye mutasarrıf olalar. Ve bir hizmetinde sâ'i, mu'temed kimesne kal'i-ger-i evâni-i İmarat olup yevmi 2 akçe vazifeye mutasarrıf ola.

Ve İmâret-i âmire-i hümâyûnları ittisalinde dârü'l-ilm-i münif olan Mekteb-i zibâ ve mu'allim-hâne-i ra'nâda bir edib ü kâmil ve âlim ü âmil mazhar-ı nûr-i imân bir hvâce-i sâhib-i iz'ân, mu'allim-i sibyan olup evlâd-ı mü'minine ta'lim-i hazret-i Kur'ân-ı Kerim ve tefhim-i kırâ'at-i Fûrkân-ı Rabb-i Rahim eyleyüp yevmi 50 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve bir reşid ü müsta'id hizmet-i lâzimesinde sâ'i ve mucidd kimesne dahi hallfe-i mekteb olup yevmi 30 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve bir hattât-ı üstâd ta'lim-i hatda sâhib-i i'tiyâd kimesne dahi mekteb-i şerife müdâvemet iden sibyanâ hvâce-i meşk olup irâ'e-i sînâ'at-i hatt ile edâ-yi hizmet eyleye yevmi 30 akçe vazifeye mutasarrıf (S.56) ola. Ve ulemâ-i âmilinden ulûm-i arabiyetde mahir ve tedkik ile istihrâc-ı mesâ'ile kadir bir kimesne dahi Mekteb-i şerif-i mezkûrda hvâce-i kitâb olup Mekteb-i münife müdâvemet üzere olan sibyanâ sâhib-i rûş ü sedâd ve bâlig-i nisâb-ı isti'dâd olup ulûm-i şettâ nahvine kudretin sarf idenlere tedris-i ulûm-i arabiyeye ve ta'lim-i lûgat-i fârisiyye-i deriyye eyleyüp yevmi 40 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve bir mukdim ü mürâ'i hizmetinde sâ'i kimesne dahi Mekteb-i merkuma bevâb olup sibyan-i vâridin ve veledân-ı sâdirine feth ü küşâd-ı bâb ile edâ-yi hizmet eyleye, yevmi 10 akçe vazifeye mutasarrıf ola, ve bevâb olan kimesne Mekteb-i merkumda yevmi 10 akçe vazife ile ferrâş ve yevmi 10 akçe vazife ile dahi müstahfız-ı mekteb olup meşrûtiyyet üzere yevmi 20 akçe ferrâşlık ve müstah-

fızlık vazifelerine dahi mutasarrıf ola. Ve Mekteb-i şerife müdâvemet iden sib-yân-ı vâridinün 60 neferine yevmi ikişer akçeden beher yevm 120 akçe virile.

Ve âb gibi sâf ü pâk ve çâpük ü çâlâk (S.57) iki nefer kimesne Sebil-hâne-i dil-ârâda sebili-i evvel ve sebili-i sâni olup her bir yirmişer akçe vazifeye mutasarrıf olalar. Ve sebili-i evvel olan kimesne sebil-hâne-i merküme bevvâblığını dahi rû'yet eyleyüp meşrutiyyet üzere yevmi 10 akçe vazife-i bevvâblığa mutasarrıf ola. Ve sebili-i sâni olan kimesne sebil-hâne-i merküme ferrâşlığını rû'yet eyleyüp ol dahi meşrutiyyet üzere yevmi 10 akçe vazife-i ferrâşlığa mutasarrıf ola. Ve ol sebil-hâne-i ra'nânun cânib-i yemininde vâki' çeşme-i müstesnânun hâfız-ı tası sebili-i evvel olan kimesne olup, cânib-i yesârında olan çeşme-i bi-behânun hâfız-ı tası sebili-i sâni olan kimesne olup her biri subh u mesâ ref'ü ta'lik-i tas ile edâ-yi hizmet eyleyeler, meşrutiyyet üzere yevmi beşer akçe vazifeye mutasarrıf olalar. Ve İmâret-i âmire ve Sebil-hâne-i mezkûre ve çeşmelere ve sâ'ire cereyan iden mâ'-i lezize bir müstakim ve pişe-kâr kimesne râh-i âbi olup yevmi 10 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve bir kimesne dahi gulâm-ı miftâh-ı râh-i âb (S. 58) olup yevmi 5 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve Hâsse-i Hümâyûn Su Nâzın olan ağalar evkâf-ı hümâyûnları mâ'-i lezizimin râh-i âbleri hususuna nezâret ile yevmi 5 akçe vazife-i nezârete mutasarrıf olup mahsûlât-ı vakf-ı hümâyûnlarından nâzır-ı merkuma senevi 100 guruş cihet-i ma'îşet virile diyu ta'yin buyurup mârrü'z-zikr Beğlerbeği nâm mahalde müceddeden bina ve ihya buyurdıkları Câmi'-i şerif-i dil-ârâ ve ma'bed-i münif-i bi-hemtâlarınınun hademeleri vezâ'ifini dahi şol vech ile şart ve ta'yin buyurdular ki, Câmi'-i şerif-i merkumda bir âlim ü âmil ve müteverri' ü kâmil nik-nefs ü hûb-nefes, fasihü-l-lisân ve hoş - elhân, takiy-yi dîn ve sâlih, nakiy-yi mütedeyyin ve nâsîh kimesne eyyâm-ı cum'a ve iydeynde hatib-i minber-i magfîret-güster olup andelib-i hoş-elhân gibi negamât-ı dil-sitân ile hutbe-i vâzıhatü'l-beyâna müdâvemet ile edâ-yi hizmet eyleye, yevmi 25 akçe vazife-i hitabete mutasarrıf ola. Ve hatib olan kimesne mahfel-i câmi'-i şerifde ser-mahfel ve devr-hvân-ı evvel olup meşrutiyyet üzere yevmi 10 akçe cem'an yevmi 35 akçe vazifeye (S.59) mutasarrıf ola. Ve bir sâlih ü müteverri' ve muttaki vü müteşerri', erkân-ı salât ü vâcibâta arif ve sünen ü müstehabbâta vâkıf muktedâ-yı enam olmağa şâyân kimesne imâm-ı evvel olup edâ-yı hizmet-i lâzime eyleye, yevmi 25 akçe vazife-i imamete mutasarrıf ola. Ve imâm-ı evvel olan kimesne sûre-i şerife-i Yasin ve Tebâreke ve Âmme-hvân olup meşrutiyyet üzere yevmi 10 akçe ki cem'an yevmi 35 akçeye mutasarrıf ola. Ve keza'llk sâhib-i vera' ve takva bir merd-i sâhib-i haya kimesne dahi imâm-ı sâni olup ba'de edâ'i'l-hidmet yevmi 25 akçe vazife-i imamete mutasarrıf ola ve imâm-ı sâni olan kimesne dahi keza'llk sûre-i şerife-i Yasin ve Tebâreke ve Âmme-hvân olup meşrutiyyet üzere yevmi 10 akçe ki cem'an 35 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve yine Câmi'-i şerif-i mezkûrda ulemâ-i âmilin ve sulehâ-i sâlihinden ulûm-i arabîyyetde mahir ve tahkik u tedkik-i tefâsir-i şerife ve ehâdis-i münîfeye kadir bir fâzıl u kâmil ve âlim ü âmil' kimesne vâ'ız ve nâsîh olup eyyâm-ı cum'a ve isneyn ve kubeyl-i salât-i iydeynde ubbâd-ı (S.60) mü'minin ve zühhâd-ı muttakini va'z u nush ile pend ü irşâd ve a'kab-ı mecâlisde nâm-ı nâmi-i hazret-i vâkıf-ı müşârûn-ileyh ile ism-i sâmi-i ebeveynlerin du'â-yi

hayr ile yâd eyleyüp yevmi 50 akçe vazifeye mutasarrıfola. Mahfel-i câmi'-i şerifde devr-hvân-ı evvel olan hatib-i mumâ-ileyh ma'iyetinde huffâz ve mücevvidinden kimesne dahi devr-hvan-ı sâni ve sâlis ve râbi' olup devr-hvân-ı sâni olan kimesneye yevmi 10 akçe ve devr-hvân-ı sâlis ve râbi' olan kimesnelerün her birine beher yevm 8 akçe virile. Ve bir kimesne dahi buhûri-i devr-hvânân olup ma'a behâ-i buhur yevmi 3 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve mahfel-i mezkûrda mu'arriflik ciheti yevmi 5 akçe vazife ile devr-hvân-ı sâni olan kimesneye ve na't-hvânlık ciheti yevmi 5 akçe vazife ile devr-hvân-ı sâlis olan kimesneye meşruta olup her biri eyyâm-ı cum'a ve iydeynde edâ-yi hûb ve sedâ-yı mergûb ile hâlik-i kevneyn ve râzık-ı sakaleyn-i cellet kudretheu ve allet kelimetehu hazretlerine şükr ü sipâs ve hamd-i bi-kıyâsdan sonra sadr-ı güzide-i asfiyâ (S.61) ve ser-halka-i kılâde-i enbiyâ hazret-i Muhammedüni'l-Mustafâ aleyhi mine't-tahiyyâti evfâhâ ve mine't-teslîmâti ekfâhânun nu'ût-ı celilelerün şerh ve beyân kılup pâdişâh-ı din-penâh ve şeh-in-şâh-ı sa'âdet-dest-gâh hazretlerinin devâm-ı devlet ve sebât-ı ferr ü haşmetleriyçün ve kâffe-i mü'minin ve muvahhidin selâmetleriyçün du'â-yi hayr ile edâ-yi hizmet-i na't u ta'rif eyleyeler. Yevmi beşer akçe vazife-i mersûmelerine mutasarrıf olalar. Ve bir mücevvid ve mürettıl kimesne Câmi'-i şerif-i merkurda aşr-hvân olup ba'de edâ'i'l-hidmet yevmi 7 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve bir hafız ve mücevvid kimesne dahi kable salâti'l-asr kâri-i sûre-i şerif-i Mülk olup yevmi 5 akçe vazifeye mutasarrıfola. Ve bir kimesne ferrâş-ı mahfel olup yevmi 4 akçe vazifeye mutasarrıfola. Ve otuz nefer kimesne eczâ-hvânân olup beher yevm Câmi-i şerif-i merkurda *Kur'ân-ı Kerim* ve Fûrkân-ı vâcibü't-ta'zimden birer cüz'-i şerif tilâvetiyle beher yevm bir hatm-i şerif eyleyeler. Her biri yevmi ikişer akçe vazifeye mutasarrıf olalar. Ve bir kimesne dahi eczâ-i şerifeye sandûki ve noktacı olup yevmi (S.62) 4 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve iki nefer kimesneler dahi mü'ezzin-i ahşam olup her biri yevmi beşer akçe vazifeye mutasarrıf olalar. Ve mü'ezzin-i evvel olan kimesne mü'ezzin-i sala ve temcid-hvân olup meşrûtiyyet üzere yevmi 10 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve mü'ezzin-i sâni olan kimesne ile aher bir nefer müstahakk kimesne dahi sırâci-i kanâdil-i câmi'-i şerif olup her biri yevmi 5 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve üç nefer müstahakk kimesnenün dahi biri mü'ezzin-i sala ve biri sırâci-i şem'in-i câmi'-i şerif ve biri hâfız-ı mushaf-ı şerif olup her biri ba'de edâ'i'l-hidmet yevmi üçer akçe vazifeye mutasarrıf olalar. Ve bir kimesne dahi mükebbir olup yevmi 2 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve çâpük ü çâlâk ve nazif ü pâk üç nefer kimesne dahi kayyum-i evvel ve sâni ve sâlis olup her biri yevmi onar akçe vazifeye mutasarrıf olalar. Ve kayyum-i evvel olan kimesne meşrûtiyyet üzere müstahfız-ı kasr-ı hümâyûn olup yevmi 10 akçe vazifeye mutasarrıfola. Ve bir kimesne dahi ferrâş-ı kasr-ı hümâyûn ve havli-i kasr-ı hümâyûn olup yevmi 5 akçe vazifeye (S.63) mutasarrıf ola. Ve kayyûm-i sâni olan kimesne meşrûtiyyet üzere sırâci-i kanâdil-i minare olup yevmi 5 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve hamale-i *Kur'ân-ı Kerim'den* sâlih ve mütedeyyin mu'allim ve mü'eddib bir kimesne hvâce-i mekteb olup sibyan-ı müslimine ta'lim-i hazret-i *Kur'ân-ı mecîd* eyleyüp yevmi 20 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve bir zeki ve reşid, sâhib-i fehm-i sedid kimesne dahi hallfe-i mekteb olup yevmi 10 akçe vazifeye mutasarrıfola. Ve hvâce-i mekteb

ile halife olan kimesneler leyâli-i mubâreke-i ramazân-ı şerifde salât-ı teravîh ikâme olundukda beyne't-terviheteyn aşr-hvân olup her biri meşrûtiyyet üzere yevmi yedişer akçe vazifeye mutasarrıf olalar. Ve sibyan-ı vâridinin yirmi nefesine yevmi ikişer akçe virile. Ve bir kimesne bevâb-ı mekteb olup yevmi 4 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve bir dekâyık-şinâs-ı harekât-ı şems-i tâb-nâk ve rümûz-âşinâ-yi derecât-i eflâk olan kimesne muvakkıt-i câmi'-i şerif olup muvakkıtlere mahsûs olmak üzere bina buyurulan oda-yı râhat-efzâda ikâmet (S.64) ve sarf-ı enzâr-ı dakika ve bezl-i efkâr-ı enika ile âfitâb-ı âlem-tâbun burûc-i felekiyyede intikâlından neş'et iden esnâ'-yı tegayyürât-ı fusûlde evkât-ı salât-ı mefrûzeyi ta'yin ve evân-ı imsak u iftarı tebyin ile edâ-yi hizmet-i lâzime eyleye, yevmi 15 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve iki nefer mu'temed kimesnenün biri hâfiz-ı sec-câde-i minber ve kürsi ve biri hafız u bâsıt-ı kâliçe ve bûriyâ-yi Mısri-i câmi'-i şerif olup her biri yevmi beşer akçe vazifeye mutasarrıf olalar. Ve bir nefer kimesne dahi hafız u bâsıt-ı bûriyâ-yi sâz-ı birûn olup yevmi 3 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve bir kimesne hâfiz-ı tas-ı çeşme olup yevmi 5 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve iki nefer kimesnelerin her biri Câmi'-i şerif-i merkum havlisinde merhûmân-ı mebrûrân-ı Şeh-zâde Sultân Abdullah ve Sultân Abdurrahim Efendiler hazrâtiyle merhume ye magfûrun-lehâ Baş -kadın hazretleri rûhiyün bina buyurulan iki aded çeşmelerün her birine hâfiz-ı tas olup yevmi beşer akçe vazifeye mutasarrıf olalar. Ve bir kimesne râh-ı âbi-i (S.65) Beğlerbeği olup yevmi 2 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve bir kimesne dahi şeh-zâde-i müşârün-ileyhimâ hazrâtının türbe-i şerifelerinde yevmi 6 akçe vazife ile ma'a sabun-behâ câmeşûy-i destârieleri olup ba'de edâ'ı'l-hidmet vazife-i mersûmeye mutasarrıf ola. Ve bir kimesne bevâb-ı harem ve bir kimesne ferrâş-ı harem olup her biri yevmi yedişer akçe vazifeye mutasarrıf olalar. Ve bir kimesne fevkâni taşra kapuların ve bâb-ı şâd-revân ve bâb-ı iskelenün bevâbı olup yevmi 10 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve bir kimesne ferrâş-ı havli-i taşra olup yevmi 5 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve bir kimesne ferrâş-ı kenif hâ olup yevmi 7 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve yine ol şeh-r-yâr-i İskender-savlet ve pâdişâh-ı Dârâ-dirâyet efendimiz hazretleri vâlide-i maddeleri hacle-nişin-i gülşen-i na'im merhume ve magfûrun-lehâ Şermi Râbi'a Valide Sultân tabet serâhâ hazretlerinin vücûd-i ismet-nümûdları ida'-ı dârü'l-emân-ı magfîret-i Rahman olundukları İstanbulda Bağçekapısı dâhilinde Câmi'-i şerif-i cedit civarında (S. 66) vâki' türbe-i münevvereleri piş-gâhmda bundan akdem 1188 senesi rebi'ül-evvelinde rûh-i pür-fütûh-i mâder-i müşârün-ileyhâları için hasbeten-l'illâhi te'âlâ ihya buyurulan Sebil-i lâtiflerinün hâfiz-ı tasına yevmi 3 akçe ve ferrâş-ı sebil-hâneye kezallık yevmi 3 akçe ve yine bundan akdem harem-serây-i İsmet-ihtivâlarında Baş-kadınlık rûbesiyle erike-pirâ-yi serâ-perde-i iffet iken vedâ'-i âlem-i fâni ve azm-i gülşen-sarây-i câvidâni iden merhume ve magfûrun-lehâ Âişe Kadın tâbeserâhânun rûh-i revânlarıyçün yine târih-i merkumda cennet-mekân-ı huldâşiyân merhume ve magfûrun-lehâ Valide Sultân tâbe serâhâ hazretlerinin mârrü'z-zikr Câmi'-i şerif-i ceditde vâki' türbe-i münifelerinde kırâ'ati şart buyurulan otuz kıt'a eczâ-i şerife kırâ'atine ta'yin olunan otuz nefer eczâ-hvânânun her birine yevmiye ikişer akçe ve yevmi bir akçe ser-mahfel ve bir akçe noktacı

ve bir akçe sandûki ve bir akçe buhûri vazifeleri ve yevmi bir akçe harc-ı buhûri dahi evkâf-ı hümâyûnları (S.67) mâlinden virile.

Ve necâbetlu, asâletlu şeh-zâde-i cevân-baht Sultân Mehmed tavvel' Allâhu ömrehu hazretlerinün vâlîde-i muhteremeleri merhume ve magfûrun-lehâ kadın hazretleri rûhlarıyçün sarây-ı hümâyûnda Soğuk Çeşme bûstâniyânı ocağına vaz' ile kırâ'atini emr buyurdıkları 30 kıt'a eczâ-i şerifenün 30 nefer eczâ-hvânânınun her birine yevmi ikişer akçe virile. Ve eczâ-hvânân-ı merkumundan bir mu'temed kimesne ecza'-i şerife-i merküme sandûki ve nokta-cı olup ba'de edâ'i'l-hidmet yevmi 4 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve ocağ-ı merkum neferâtınınun matbahları mesârifine medar olmak için dahi yevmiye altmışar akçe ta'âmiyye virile diyu şart ve ta'yin buyurup Medrese-i celile-i hümâyûnları ricâlinün dahi tertib-i hidemât ve vezâ'iflerün şol vech ile tebyin buyururla, ki, envâ'-i fezâ'il-i hamide ve esnâf-ı ma'ârif-i adide ile mevsûfve kemâl-i salâh ve diyanet ile ma'rûf bir zât-ı sûtûde-sımât Medrese-i münifede muhaddis olup eyyâm-ı usbû'dan (S.68) yevm-i isneyn ve hamisde Medrese-i celile ders-hanesinde talebe-i kirama tedris-i fenn-i şerif-i hadis-i Nebevi eyleyüp galle-i vakf-ı hümâyûnlarından yevmi 240 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Kezallk âlim ü âmil ve fâzıl u kâmil bir zât-ı pâk-şemâ'il dahi Medrese-i hümâyûnda müderris olup cum'a ve sülûsâdan mâ'adâ eyyâm-ı tahsilde tedris-i tullâb ile meşgul olup rey'-i vakf-ı hümâyûndan yevmiye 240 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Kezallk ulûm-ı şettâ ile ârâste ve fezâ'il-i ma'ârif ile pirâste iki nefer kimesne dahi Medrese-i hümâyûnda ders-i âmm olup biri yevm-i sülûsâ ve erba'âda ve biri dahi yevm-i cum'a-i vahide yine ders-hâne-i medresede talebe-i ilme tedris-i ulûm-i nâfi'a eyleyüp her biri yevmi ellişer akçe vazifeye mutasarrıf olalar. Ve fenn-i kırâ'atda mahir, tedris-i vücûhâte kadir bir kimesne dahi şeyhül-kurrâ olup eyyâm-ı usbû'dan yevm-i sebt ve isneynde türbe-i şerifede tedris-i ilm-i kırâ'at eyleyüp yevmi 50 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve Medrese-i hümâyûnda (S.69) kâ'in 20 aded odalarınun her birinde iskân olunan ikişer neferden 40 nefer talebenün her birine yevmi ikişer akçe vazife virilüp 40 nefer talebe-i mezkûrenün temyizleri hususu şeyhül-islâm sellemehu'llahi'l-meliki'l-allâm efendi hazretlerine ihale buyurulup lede'l-ımtihân istihkakları nümâyân olan 40 nefer talebenün cihet-i ilmiyyede birbirine nisbet ile evvel ve sâni ve sâlis i'tibâriyle kırkıncıya değin tertib buyurdıkları defter mücebince evvelden yirmibirinciye varınca müretteb olan yirmi nefer talebe-i ulûmun 10 neferi yevmi yirmişer akçe vazife ile *Sahih-i Buhâri-i şerif* ve 10 neferi dahi yevmi yirmişer akçe vazife ile *Sahih-i Müslim-i şerif* olup baki 20 nefer ile 3 aded türbe-dâr ve müderris odasında mukim mu'id-i medrese ve hâricden ta'yin olunan 6 nefer kimesneler ki cem'an 30 neferi dahi yevmi üçer akçe vazife ile cüz'-hvân olup her biri birer cüz'-i şerif tilâvet eyleyüp hâsıla olan mesûbât-ı cemilesin vâkıf-ı zü'l-avârif mârrü'z-zikr 20 nefer *Buhâri* ve *Müslim-i şerif* (S.70)-hvânândan biri fevt oldukda veya târik-i hidmet olup veyahud sebab-i âher ile ihrâc olundukda cüz'-hvân olan 20 nefer talebe-i ulûmun evvel ve akdemi yerine *Buhâri* ve *Müslim-i şerif*-hvân ta'yin ve

anun dahi münhall olan cüz'-hvânlığı zeyli-i i'tibâri ve şeyhü'l-islâm-ı vakt hazretlerinin imtihanı ile talebeden bir müstahakkına virilüp ol dahi üzerinde olan 19 nefer güzerân idince yevmi üç akçe ile cüz'-hvân olup nevbeti geldikte *Muslim-i şerif*-hvânân silkine münselik ola. Ve cüz'-hvânândan biri fevt veya ihrâc oldukda madûni yerine gelüp tertib-i sabık üzere zeyli keza'llık şeyhü'l-islâm-ı vakt imtihanlarıyla bir müstahakkına virile. Ve 30 nefer cüz'-hvânândan dahi mahlûl vâki' oldukda yine şeyhü'l-islâm-ı vakt işaretleriyle müstahakk kimesnelere tevcih buyurula. Ve 2 nefer kimesne yevmi üçer akçe ile noktacı ve sandûki-i eczâ-i şerife olalar. Ve müderris odasıyla beraber cem'an 21 bâb odanın her birine beher sene rûz-i kasımda hâsılât-ı vakf-ı hümâyûndan üçer yüz ûkiyye (S. 71) kömür ve beşer çeki hatab, onar ûkiyye rûgen-i zeyt virile. Ve birer nefer kimesneler *Buhârî* ve *Muslim-i şerif* sandûki olup her biri yevmi beşer akçe vazifeye mutasarrıf olalar. Ve Beğlerbeği Câmî'inde vâ'iz ve nâsîh olan efendi *Buhârî* ve *Muslim-i şerif* hatmine du'âcı olup beher hatm-i şerif akabinde bekâ-yı devlet-i tâc-dâriye kemâl-i hulûs üzere du'â ile edâ-yı hizmet-i lâzime eyleye. Vâ'ize meşrûta olmak üzere yevmi 10 akçe vazifeye dahi mutasarrıf ola. Ve odâ-hâ-yı mezkûrede sakın tullâb-ı müte'ehhilinden olmayup eğer müte'ehhil veya edâ-yı hizmet-i kırâ'at-i eczâ'-i mezkûreye vekil nasbi murad veya bilâ-özri şer'i terk-i hizmet misillu hareket veya esbâb-ı memnu'adan birine cesaret ider ise ihrâc ve teb'id olunup tullâb-ı medrese-i celilenün nizâm-ı hâlleri ve mü'ayyenât-ı merkûmenün kema-hüve hakkuhu edâ ve icrası hususlarını te'kid ve sâ'ir terbiyeleri husûsâtına müderris olan efendi kemâl-i dikkat üzere nezâret eyleyüp kusur ve tehâvünden ihtiraz ve ictinâb eyleye.

Ve iffet (S.72) ü sadâkat ve salâh u istikâmet ile mevsûf 4 nefer kimesneler Kütüb-hâne-i hümâyûnda hâfız-ı kütüb-i evvel ve sâni ve sâlis ve râbi' olup kütüb-i celile defterinde ta'yin u tasrih kılındığı vech üzere mürâca'at-kâr olan talebeyi anfü âzâr ile redd ü tekdir itmeksizin ba'de edâ'i'l-hidmet hâfız-ı kütüb-i evvel yevmi 120 akçe ve sâni yevmi 100 akçe ve sâlis yevmi 90 akçe ve râbi' yevmi 80 akçe vazifeye mutasarrıf ve bâlâda vasfları mürur iden huffâz-ı kütüb menâzilinde her biri sakınler olup du'â-i devâm-ı devlet-i hazret-i tâc-dâriye iştigâl eyleyeler. Ve bir müstakimü'l-etvâr kimesne bevâb u ferrâş-ı kütüb-hâne-i celile olup ba'de-edâ'i'l-hidmet yevmi 50 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve bir san'atında pişe-kâr ve mukdim kimesne mücellid-i kütüb-i celile olup lede'l-iktizâ ta'mirât-ı kütübe ihtimam ile edâ-yı hizmet eyleye, yevmi 10 akçe vazifeye mutasarrıf ola.

Ve Türbe-i şerifede sulahâ-yı mü'mininden sâhib-i vera' u takva 3 nefer kimesneler türbe-dâr olup her biri yevmi yirmişer akçe vazifeye mutasarrıf olalar. Ve bir kimesne ma'a buhûr-behâ (S.73) yevmi 5 akçe ile türbe-i münifede buhûri ve yevmi 6 akçe vazife ile bir kimesne ferrâş-ı kâliçe-i türbe olup ve yevmi 4 akçe vazife ile bir kimesne bevâb-ı ders-hâne ve yevmi 6 akçe vazife ile bir kimesne ferrâş-ı medrese ve ders-hâne ve yevmi 10 akçe vazife ile bir kimesne bevâb-ı medrese ve mezbele-keş-i medrese ve yevmi 4 akçe vazife ile bir kimesne

ferrâş-ı şâd-revân ve yevmi 6 akçe vazife ile bir kimesne ferrâş-ı câme-şûy-hâne ve ferrâş-ı kenifhâ-yı medrese ve yevmi 4 akçe vazife ile bir kimesne sırâci-i kenihâ ve yevmi 3 akçe vazife ile bir kimesne ferrâş-ı havli-i türbe ve yevmi 3 akçe vazife ile bir kimesne lagmi-i türbe ve yevmi 5 akçe vazife ile bir kimesne bevvâb-ı bâb-ı kebir-i türbe ve yevmi 5 akçe vazife ile bir kimesne bevvâb-ı bâb-ı derûn-i türbe ve yevmi 3 akçe vazife ile bir kimesne ferrâş-ı şâd-revân-ı türbe ve yevmi 5 akçe vazife ile bir kimesne sırâci-i türbe ve yevmi beş akçe vazife ile bir kimesne destâri-i merkad-i münevvere-i Şeh-zâde Sultân Ahmed (S.74) ve 3 nefer türbe-dârlarun her biri yevmi üçer akçe vazife ile bevvâb-ı bâb-ı türbe der-cânib-i medrese olup ecza ve *Buhâri* ve *Müslim-i şerif*-hvânlar için beher yevm bâb-ı merkumu feth ü ıglâk eyleyeler, meşrûtiyyet üzere her biri yevmi üçer akçe vazifeye mutasarrıf olalar. Ve huffâz ve mürettılinden 7 nefer kimesneler hatm-i hvânân olup kendü meskenlerinde cum'a günü *Furkân-ı kerime* bed' ve yevmi hamisinde tekmi eyleyüp ba'd'e'l-asr türbe-i münifede içtimâ' ile du'â ve hâsıla olan ucûrât-ı celile ve mesûbât-ı cemilesin rûh-i şeriflerine ihdâ ve hâsseten devâm-ı ömr ve devlet-i hazret-i şeh-yâri ve nusrat-i asâkir-i muvahhidin ve selâmet-i huccâc-ı müslimin ve kahr-ı a'dâ-i müşrikin ed'iyesine iştigâl eyleyeler, her biri yevmi onbeşer akçe vazife-i hatmiyyeye mutasarrıf olalar. Ve bir kimesne du'âci-i hatm-i şerif olup yevmi 10 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve bir kimesne dahi noktacı-i hatm-i şerif olup yevmi 5 akçe vazifeye mutasarrıf ola.

Ve Mir-gûn'da bina buyurulan Câmi'-i cedid-i bi-hemtâyâ sâhib-i vera' u tâkvâ bir merd-i hûb-sadâ (S.75) hatib-i hös-edâ olup ba'de edâ'i'l-hidmet yevmi 20 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve hatib olan kimesne Câmi'-i merkumda devr-hvân olup hitabete meşruta olmak üzere yevmi 10 akçe devr-hvân vazifesine dahi mutasarrıf ola. Ve bir salâh-pişe ve takvâ-endişe kimesne dahi câmi'-i mezkûrda imâm ve evkât-ı hamse-i mefrûzada muktedâ-yı cemâ'at-i müslimin olup ba'de edâ'i'l-hidmet yevmi 30 akçe vazife-i imamete mutasarrıf ola. Ve imâm olan kimesne câmi'-i merkumda yevmi 10 akçe ile na't-hvân ve yevmi 10 akçe ile ta'rif-hvân ve yevmi 10 akçe ile devr-hvân olup imamete meşruta olmak üzere dahi yevmi 30 akçe na't ve ta'rif ve devr-hvân vazifelerine mutasarrıf ola. Ve bir müstahakk ve mütedeyyin kimesne câmi'-i merkumda mü'ezzin-i evvel olup ba'de edâ'i'l-hidmet yevmi 15 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve mü'ezzin-i evvel olan kimesne yevmi 5 akçe ile mü'ezzin-i sala ve yevmi 5 akçe ile temcid-hvân ve yevmi 5 akçe ile bevvâb-ı (S.76) kasr olup, kezallk meşrûtiyyet üzere yevmi 15 akçe vazifeye dahi mutasarrıf ola. Ve bir sâlih u lâyık kimesne dahi mü'ezzin-i sâni olup ba'de edâ'i'l-hidmet yevmi 15 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve mü'ezzin-i sâni olan kimesne dahi yevmi 5 akçe ile ferrâş-ı câmi'-i şerif ve yevmi 5 akçe ile sırâci-i minare ve yevmi 5 akçe ile ferrâş-ı havli-i câmi'-i şerif olup meşrûtiyyet üzere yevmi 15 akçe vazifeye dahi mutasarrıf ola. Ve bir nezâfet-şî'âr ve sadâkat-güzâr kimesne câmi'-i mezkûrda kayyum olup ba'de edâ'i'l-hidmet yevmi 15 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve kayyum olan kimesne

Furkan-ı: Kur'ân-ı B nüshası.

rûh-i: rûh-i şurûh-i B nüshası.

yevmi 5 akçe ile aşr-hvân ve yevmi 5 akçe ile sırâci-i câmi-i şerif ve yevmi 5 akçe ile bevvâb olup kezallk meşrûtiyyet üzere yevmi 15 akçe vazifeye dahi mutasarrıf ola. Ve bir kimesne râh-ı âbi-i M i r - g û n olup vakf-ı hümâyûnun mâ'-i lezizün israfve tebzirden siyânet ile edâ-i hizmet-i lâzime eyleyüp yevmi 12 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve Câmi'-i şerif civarında müceddeden (S.77) binasına emr-i hümâyûn-ı inâyet-makrûn sudur iden dört bâb menâzilün birinde imâm-ı câmi'-i şerif ve birinde mü'ezzin-i evvel ve birinde mü'ezzin-i sâni ve birinde kayyum-i câmi'-i lâtif olanlar meşrûtiyyet üzere sakinler olup devâm-ı devlet-i hazret-i şehriyârîye müdâvemet göstereler.

Ve Medine-i Münevvere alâ münevvirihâ efdalü't-tahiyyeti'de harem-i muhterem-i Resûl-i Huda ve şefi'-i rûz-i ceza aleyhi efdalü's-salât veevfâhâ hazinedarları olanların cihet-i ma'âşları kallı olmağla lütfen ve merhameten galle-i vakf-ı mülûkânelerinden beher sene surre-i hümâyûn emini olanlar yedleriyle 500 gurus irsal ve iysâl olunup anlar dahi muvâcehe-i hazret-i risâlet-penâhide vakıf-ı celîlü'l-ı avâtıf hazretleri için şefâ'at-ı hasene ricasında olalar.

Ve hâlen harem-i hümâyûn-ı ismet-makrûnda Baş-kadınlık rütbe-i sâmiyesiyle ser-firâz-ı mefâharet olan iffetlü Rûhşâh Kadın hazretlerinin âsâr-ı hayriyyelerinden olmak üzere bu esnada sâhil-sarây-ı hümâyûn-i Beşiktaş'da Sultân Osman Köşkü dinmekle şehir kasr-ı âli (S.78) mukabilinde Kolluk Köşesi ta'bir olunur mahalde müceddeden bina ve ihya buyurulan çeşme-i lâtifinün fima-ba'd gerek su yolları ve gerek sâ'ir iktizâ iden ta'mir ve tecdidi kâ'im-makâm-ı evkâf-ı hümâyûnları ma'rifetiyle galle-i vakf-ı mülûkânelerinden rû'yet olunup ta'yin olunan koruyucu ve hâfiz-ı tasun yevmi 10 akçe vazifesiyle râh-ı âbinün yevmi 5 akçe vazifesi galle-i vakf-ı hümâyûndan virile.

Ve mahrûse-i Galata-sarây-ı hümâyûn u'nda vâki' orta oda ta'bir olunur mahalde hâlisen li-vechi'llâhi te'âlâ vaz' buyurulan 30 kıt'a eczâ-i şerifeye oda-i mezkûre gılmânından otuz nefer mücevvidin kimseler ecza'hvânân olup kırâ'at eyledikleri *Kur'ân-ı kerimün* hâsıla olan mesûbât-ı celilesinden istimdâd ile hâlen harem-i hümâyûn-ı iffet-nümûnda üçüncü kadınlık rütbesiyle kâmyâb olan iffetlü, hazine-dâr Nevres Hadice Kadın hazretlerinin hayâtda olduklarıncâ karin-i sıhhat u selâmet olup ba'de'l-memât derecât-ı âliyat-ı firdevse neyl ü mazhariyyetlerin istid'â ile edâ-yı hizmet (S.79) eyleyeler. Her biri yevmi üçer akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve bir nefer kimesne dahi sandûki ve müvezzi' ve noktacı olup ba'de edâ'i'l-hidmet yevmi 5 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve yine mu,mâ-ileyhâ hazretlerine husûl-i ecr-i cemil ve vusûl-i sevâb-ı cezil niyyet-i hâlisesiyle sarây-ı mezkûrede kâ'in 3 aded odalarda vâki yedişer aded memşâlara birer kandilden yirmibir aded kandil vaz' olunmağla mahsûlât-ı vakf-ı hümâyûnlarından mahiyye 42 ukiyye rûgen-i zeyt virile. Ve her bir odada birer neferden 3 nefer kimesne sirâcğ-i kanâdil-i mezkûre ta'yin olunup her birine yevmi beşer akçe vazife-i sirâci ve üçer akçe kandil ve fetil-

efdalü's-salât: efdalü't-tahiyyet B nüshası.

sâ'ir B nüshasında yok.

kimseler: kimseler B nüshası.

behâ virile. Ve sirâci-i merkum ağası ma'rifetiyle bir mu'temed kimesne beher mâh rûgen-i zeyt-i mezkûr ile vazife-i mersûmeyi cânib-i vakf-ı hümâyûndan ahz ve mahallerine isâl eyleyüp yevmi 4 akçe vazifeye mutasarrıf ola. Ve bu hususa sarây-ı mezkûr ağaları hasbî nazır olup edâ-i hizmet-i nezâretde kusur eylemeyeler.

Vâlid-i mâcid-i kesirü'l-mehâmid-i hazret-i şehri-yâri cennet-mekân (S.80) u firdevs-âşiyân merhûm-i magfîret-nişân gâzi Sultân Ahmed Han subbet aleyhi sicâli'r-rahmeti ve'l-gufrâni hazretlerinün âsâr-ı celilelerinden vilâyet-i Rumeli'de Bender Kal'e'sinde İstanbul Kapısı kurbinde ba'de'l-istilâ müceddeden ta'mir ve ihya buyurulan Câmî-i şerif hademesiyçün mikdâr-ı kifâye vezâ'if ve rûgen-i şem' ve zeyt ile mesârif-i sâ'iresine meblâg-ı vâfi ta'yini istidâ olunduğuna binâ'en yevmi 15 akçe vazife-i imamet ve 10 akçe vazife-i hitabet ve 10 akçe vazife-i mü'ezzin-i evvel ve 8 akçe vazife-i mü'ezzin-i sâni ve yevmi 5 akçe vazife-i devr-hvân ve yevmi 5 akçe vazife-i diğeri devr-hvân ve sekiz akçe vazife-i kayyum ve beş akçe vazife-i feraset ve yirmi akçe vazife-i kâ'im-makâmlik ki cem'an yevmi 86 akçeye senevi iktizâ iden 258 guruş üzerine câmî-i şerif-i merkumun şem'-i asel ve şem'-i rûgen ve zeyti ve kandil ve cârûb ve fetil ve şemâdrâ behâlarıyçün dahi senevi 192 guruş ta'yin buyurulmanın cem'an senevi 450 guruşu Bender'de kâ'im-makâm (S.81) nasb olunan kimesne beher sene sened-i mu'teber mücebince galle-i evkâf-ı hümâyûndan almak üzere kâ'im-makâm-ı vakf-ı mülûkânedan ahz ve 20 akçe vazife-i kâ'im-makâmı için 60 guruşunu kendüde ibkâ ve baki yevmi 66 akçeye iktizâ iden 198 guruşu dahi vazifelerini erbâb-ı vezâ'ife ba'de'l-edâ baki 192 guruşun 165 guruşıyla senevi 53 ukiye şem'-i asel ve 72 ukiye şem'-i rûgen ve 80 ukiye rûgen-i zeyt iştirâ eyleyüp 27 guruşunu dahi kandil ve cârûb ve fetil ve şemâdrâ behâ eyleye.

Firdevs-makarr ve magfîret-mazhar, merhum ve mebrûr ed-dâricu ilâ me-dâric rahmete Rabbihi'l-Gafûr Ebû'l-Fethi ve'l-fütûh Sultân Mehmed Han aleyhi rahmete'l-meliki'l-Mennân hazretlerinün mahrûse-i Üsküdar'da vâki' Salacak nâm mahalde bina ve ihya buyurdıkları mescid-i şerifün mesârifine ta'yin olunan gallât mürûr-ı ezmine vü eyyam ve kürûr-i şuhûr u a'vâm ile telef ve zayi' olup eseri kalmadığına binâ'en (S.82) galle-i evkâf-ı hümâyûndan senevi 6 ukiye şem'-i asel ve 27 ukiye rûgen-i zeyt virile.

Ve vilâyet-i Anadolu'da Nevşehir Kazâsı'na tâbi' Arabsun karyesinde ashâb-ı hayrâtdan Aşçıbaşı-i esbak merhum Süleyman Ağa vakfı murtezikası vezâ'ifiyle karye-i mezbûre ahâlilerinün tekâlifleri mesârifine imdâdiyye olmak üzere merhameten ve inâyeten senevi 250 guruş ta'yin ve tahsis buyurulmağla meblâg-ı mezbûr fazla-i galle-i vakf-ı hümâyûndan beher sene mumâ-ileyhün vakfı mütevellisi olanlara kâ'im-makâm-ı vakf-ı hümâyûnları tarafından edâ ve teslim oluna.

Bundan akdem müteveffiyeye olan Mir'at Hallfe'nün 1002 buçuk guruşu ile Mihr-şâh Hallfe'nün 1000 guruş nukûd-i mevküfeleri tescil ve tekml olun-

* 192:92 B nüshası.

mâksızın her biri âzime-i dâr-ı beka olmalarıyla nuküd-ı mezbûrelerün sıhhat-i vakfiyyeti icâzet-i hazret-i şeh-r-yâri ile hükm-i hâkimü'l-şer'a mevkuf olmanın meblâgeyn-i mezbûreynün vakfiyyetine irâde-i allıyye-i hazret-i cihân-dâri ta'al-lük itmekden nâşi mütevellî-i mumâ-ileyhe vakfiyyet üzere teslim buyurulmanın (S.83) mârrü'z-zikr 2002 buçuk guruş ser-büstâniyân-ı hâssa olan ağalar ma'rifetleriyle büstâniyân-ı hâssa ocağında rehn-i kavi ve kefil-i meli ve lede'l-istignâ ikisinden biri ile onu onbir hisâbiyle alâ vechi'l-helâl istirbâh ve istiglâl olunup hâsıl olan rey'ü nemasından ocag-ı merkum neferâtından 30 nefer müstahakkîn-den kimesneler eczâ-i şerife-hvânân olup her biri *Furkân-ı kerimden* bir cüz'-i şerif tilâvetiyle beher yevm bir hatm-i şerif ve hâsıl olan sevabını vâkıfeteyn-i merkümeteyn ruhlarına ihdâ eyleyüp her biri yevmi ikişer akçe vazifeye mutasarrıf olalar. Ve bir nefer mu'temed kimesne noktacı ve bir nefer müstahakk kimesne müvezzi'-i eczâ-i şerif ve bir nefer sâdık kimesne sandûki olup her biri ba'de edâ'il-hidmet yevmi ikişer akçe vazifeye mutasarrıf olalar. Ve hiyn-i tilâvetde ikâd-ı buhur için dahi yevmi iki akçe buhur behâ virilüp ser-büstâniyân-ı hâssa olan ağalar beher sene meblâg-ı merkum muhasebesine kâ'im-makâm-ı vakf-ı hümâyûnları ile rû'yet eyleyeler. (S.84)

Ve ol şeh-in-şâh-ı rûy-i zemin hallad'allâhu müddete saltanatıhi ilâyevmi'd-din efendimiz hazretleri İmâret-i âmire-i mülûkânelerinin mesârif-i lâzimesin şol vechile ta'yin ve tebyin buyururlar ki, beher vakt-i subhda tabh olunacak şûrbâ için hamis günleriyle ramazân-ı şerifden mâ'adâ senevi 272 günde yevmi dörder, buçuk keylden 1224 keyl ve hamis günleriyle ramazân-ı şerifde tabh olunacak pilâv ve zerde için yevmi onsekizer keylden 78 günde 1404 keyl ki cem'an senevi 2628 keyl pirinc-i Mısri ve vakt-i zuhrda tabh olunacak şûrbâ için yevmi üçer buçuk keylden senevi 272 günde 952 keyl döğölmüş buğday ve ale's-sabâh tabh olunacak şûrbâ için yevmi üçer ukıyyeden senevi 272 günde 816 ukıyye ve vakt-i zuhrda tabh olunacak şûrbâ-yı mezbûr için kezallk yevmi üçer ukıyyeden senevi 272 günde 816 (S.85) ukıyye ve yevm-i hamis ile ramazân-ı şerifde tabh olunacak pilâv ve zerde için dahi yevmi otuzar ukıyyeden senevi 78 günde 2340 ukıyye rûgen-i sâde ve zerde için beher yevm seksener ukıyyeden senevi 78 günde 6240 ukıyye asel-i musaffa ve mârrü'z-zikr şûrbâlar için yevmi dokuzar ukıyyeden senevi 272 günde 2448 ukıyye ve pilâv için yevmi onsekizer ukıyyeden senevi 78 günde 1404 ukıyye ki cem'an senevi 3852 ukıyye lahm-i ganem-i semin ve şûrbâlar için yevmi dörder ukıyyeden senevi 272 günde 1088 ukıyye ve pilâv için yevmi onar ukıyyeden senevi 78 günde 780 ukıyye ki cem'an 1868 ukıyye nohud ve beher mâh beşer ukıyyeden senevi 60 ukıyye fülful ve yevmi üçer yüz dirhemden senevi 78 günde 58 buçuk ukıyye za'ferân ve beher yevm birer keylden (S.86) senevi 350 keyl tuz ve yevmi birer buçuk ukıyyeden senevi 525 ukıyye susam ve yevmi onar ukıyyeden shevi 272 günde 2720 ukıyye soğan ve matbah ve furun için beher yevm yedişer çekiden senevi 350 günde 2450 çeki hatab iştira olunup ibtidâ-i şuhûr-i isnâ aşer cür'a-bahş-i şehâdet-i Sibteyn-i

şûrbâ: şûrbâ-yi mezbûr B nüshası.

Susam: sisan B nüshası.

Seyyidü'l-Beşer olan re's-i âmm-ı meymenet-encâm a'ni şehri muharremü'l-harâmda Adem-i sâni ve nebiyy-i münci hazret-i Nûh-ı neci salâvâtu'llâhi alâ nebiyyinâ ve aleyhi sünnet-i pâkizelerinden olduğu müttefakün aleyh olan âşûrâ aşî için beher sene yirmişer keyl hinta ve seksen ukıyye şeker ve 800 ukıyye asel ve 5 keyl nohud ve 5 keyl böğrölce ve yirmi hateb ve 250 guruşluk fevâkih ü esmâr ve sâ'ir levâzımât tedârük ve ihzar olunup bade' t-tabh arzû-keşân-ı tenâvül olan fukara ve mesâkinün safha-i arzı kefçe-i azar ile şikeste vü tâmâr (târ ü mâr olacak) ve kâse-i tab'ı pençe-i ta'n-ı bi-şümâr ile münkesir (S.87) ve rahnedâr olmamak üzere tevzi' ve taksim oluna ve beher yevm onsekizer keylden senevi 350 günde 6300 keyl dakik ile tabh olunacak fudlalar ta'yinâtını dahi şol vech ile tebyin buyururlar ki, beher yevm tabh olunan fudladan kâ'im-makâm-ı evkâf-ı hümâyûnlarına yevmi 10 çift fudla ve kâtib-i evkâf-ı hümâyûna yevmi 7 çift fudla ve kâtib-i rûz-nâmçe-i evkâf-ı hümâyûna yevmi 5 çift fudla ve câbi-i evkâf-ı hümâyûna yevmi 2 çift fudla ve vezne-dâr-ı evkâf-ı hümâyûna yevmi 2 çift fudla, ve emin-i binâ-i imaret olan İsmâ'il Efendi'ye yevmi 10 çift fudla, ve kâtib-i kalem-i Haremeyn-i muhteremeyne yevmi 2 çift fudla ve şeyh-i imâret-i âmireye yevmi 3 çift fudla ve vekil-harc-ı imarete yevmi 4 çift fudla ve kâtib-i kilâr-ı imarete yevmi 2 çift fudla ve anbâri-i imarete yevmi 2 çift fudla ve müstahfiz-ı oda-i mütevellî ve kantariye yevmi 3 çift fudla ve kal'i-ger ve mezbele-keş ve ferrâş-ı ocakhâ-yı imâretten (S.88) her birine yevmi birer çift fudla ve kâtib-i müşâhere ve meremmâta yevmi 2 çift fudla ve ser-tabbâhin-i imarete yevmi 3 çift fudla ve baki 3 nefer tabbâhin ile üç nefer şâkirdân-ı tabbâhinden her birine ikişer çiftten yevmi 12 çift fudla ve ser-i habbâzin-i imarete yevmi 3 çift fudla ve baki 3 nefer habbâzin ile şâkirdân-ı habbâzin ve nekkâl-ı fudlaya yevmi 15 çift fudla ve bevvâb-ı bâb-ı evvel ve ferrâş-ı imarete yevmi 2 çift fudla ve bevvâb-ı bâb-ı sâni ve ferrâşa kezallk yevmi 2 çift fudla ve mu'allim-i mekteb-i münife yevmi 3 çift fudla ve hallfe-i mektebe yevmi 2 çift fudla ve hvâce-i meşke yevmi 2 çift fudla ve hvâce-i kitaba yevmi 2 çift fudla ve bevvâb ve müstahfiz-ı mekteb-i şerife yevmi 3 çift fudla ve sıbyânân-ı vâridin-i mektebe yevmi 20 çift fudla ve sebili-i evvel ile sebili-i sâni olan kimesnelerün her birine üçer çift fudla ve câbi-i kassâbâta yevmi 1 çift fudla ve ser-i kurşuniye yevmi 1 çift fudla ve nâzır-ı âb ve râh-i âbi ve gulâm-ı miftâhdan her birine yevmi birer çift fudla (S.89) virile. Ve medrese-i hümâyûnları dâ'ire-i fahiresi hademesinden dahi muhaddis ve müderris efendilerden her birine dörder çiftten yevmi 8 çift fudla ve şeyhü'l-kurrâ ve ders-i âmm-ı evvel ve sâni efendilerden her birine ikişer çiftten yevmi 6 çift fudla ve 20 bâb odalarda mütemekkin 40 nefer talebenün her birine birer çiftten yevmi 40 çift fudla ve hâfız-ı kütüb-i evvel efendiye yevmi 4 çift fudla ve hâfız-ı kütüb-i sâni ve sâlis ve râbi' efendilerün her birine üçer çiftten yevmi dokuz çift fudla ve müderris efendi mu'idi ve bevvâb ve sırâci ve ferrâş-ı medrese ve bevvâb-ı ders-hâne ve mücellid-i kütüb-i kütüb-hânedan her birine birer çift-

Sahife kenarında 9 Şa'ban 1342 tarihli şu kayıt vardır: "Diğer nüshasında 20 çeki anlaşıldığından düzeltildi." B ve C nüshalarında "çeki" kelimesi vardır.

çift: çiftten üç çift B nüshası.

kassâbâta: kassâbâna B nüshası.

den yevmi 6 çift fudla ve türbe-dâr-ı evvel ve sâni ve sâlisden her birine ikişer çiftten yevmi 6 çift fudla ve 3 nefer bevvâb-ı bâb-ı türbenün her birine birer çiftten yevmi 3 çift fudla ve ferrâş ve bevvâb-ı kütüb-hâneye yevmi 2 çift fudla ve 3 nefer dest-târi-i şeh-zâdegân efendilerün her birine birer çiftten yevmi 3 çift fudla virile.

Ve Beğlerbeği'de (S.90) bina buyurulan câmi'-i şerifde vâ'iz olan efendiye yevmi 2 çift fudla ve hatib ve ser-mahf ile yevmi 3 çift fudla ve imâm-ı evvel ve sâni olan efendilerün her birine üçer çiftten yevmi 6 çift fudla ve h'âce-i mekteb ile halife-i mekteb olan efendilerün her birine ikişer çiftten yevmi 4 çift fudla ve kayyum-i evvel ve sâni ve sâlis olanların her birine üçer çiftten yevmi 9 çift fudla ve müstahfız-ı kasr-ı hümayûna yevmi 2 çift fudla ve sırâci-i kanâdil-i minareye yevmi 2 çift fudla ve mü'ezzin-i evvel ve sâni ve sâlis olanların kezalik her birine üçer çiftten yevmi 9 çift fudla ve temcid-h'âna yevmi 2 çift fudla ve sırâciye yevmi 3 çift fudla ve devr-h'ânân ve na't-h'âna yevmi 6 çift fudla ve muvakkit ve hâfız-ı büriyâlara yevmi 6 çift fudla ve sıbyânân-ı vâridin-i mektebe yevmi 12 çift fudla ve hâfız-ı seccâde-i minbere yevmi 1 çift fudla virile.

Ve Mir-gûn'da bina buyurulan câmi'-i şerif hademesinden dahi hatib olan efendiye yevmi 3 çift fudla ve imâm olan (S.91) efendiye yevmi 3 çift fudla ve mü'ezzin-i evvel ve sâni ile kayyumdan her birine ikişer çiftten yevmi 6 çift fudla ve İstanbul 'da Bağçekapısı dâhilinde İmâret-i âmire-i hümayûnları kurbinde kâ'in merhume ve magfûrun-lehâ Valide Sultân tâbe serâhâ câmi'-i şerifi hademesinden dahi vâ'iz ve hatib efendiler ile kâtib ve rûznâmçeden her birine birer çiftten yevmi 4 çift fudla ve imamlarına yevmi 3 çift fudla ve na't-h'ân ve ta'rif-h'âna yevmi 2 çift fudla ve muvakkite yevmi bir çift fudla ve devr-h'ân-lara yevmi 10 çift fudla ve aşr-h'ânlara yevmi 3 çift fudla ve türbe-dâra ivmî bir çift fudla ve müstahfızân-ı leyle yevmi 15 çift fudla ve müstahfızân-ı nehâre yevmi 15 çift fudla ve mu'allim-i mekteb ile halife-i mektebden her birine birer çiftten yevmi 2 çift fudla ve ser-i mü'ezzinân ile ahşâmiden her birine dahi ikişer çiftten 4 çift fudla ve sâ'ir mü'ezzinâna yevmi 13* çift fudla ve muhbir-i salât ile ser-i kayyumdan (S.92) her birine birer çiftten yevmi 2 çift fudla ve sebiliye yevmi 4 çift fudla ve bekçi-i türbeye yevmi 1 çift fudla ve müstahfız-ı kasr-ı hümayûna yevmi 2 çift fudla ve müstahfız-ı câmi'-i şerife yevmi 1 çift fudla ve ferrâşân-ı câmi'-i şerif ile sırâciyân-ı câmi'-i şerife altışar çiftten yevmi 12 çift fudla ve kayyumân-ı câmi'-i-şerife yevmi 5 çift fudla virile.

Ve Ayasofya-i kebîr kurbinde Kabasakal Câmi'-i şerifi hademesinden hatib ve imâm ve vâ'iz-i câmi'-i şerif ve mevlid-h'ân efendilerden her birine ikişer çiftten yevmi 8 çift fudla ve nokta ve sandûki-i eczâ-i şerifeye yevmi 2 çift fudla ve mü'ezzin ve kayyum ve hâfız-ı seccade ve sırâci ve âb-keş ve ferrâş-ı kenifhâ-yı câmi'-i şerif ile bekçi-i mahalle ve câbi-i çiftlik-i Müderris'den her birine birer çiftten yevmi 8 çift fudla virile.

Ve medâris ve zevâyâdan Otlukçu Yokuşu'nda vâki'medreseye yevmi 10 çift fudla ve ser-büstâniyân-ı esbak Ahmed Paşa Medresesi'ne yevmi

* 13:10 B nüshası.

(S-93) 5 çift fudla ve Ferhad Paşa Medresesi'ne yevmi 8 çift fudla ve Ahmed Paşa Medresesi'ne yevmi 5 çift fudla ve Hacı Beşir Ağa Medresesi'ne yevmi 10 çift fudla ve Kayış Mustafâ Ağa Medresesi'ne yevmi 12 çift fudla ve Zâviye-i Çâlâke yevmi 6 çift fudla ve Vâni Efendi Medresesi'ne yevmi 10 çift fudla ve Üsküdar'da Tabutçular Şeyhi merhum Saçlı Hüseyin Efendi Tekkesi'ne yevmi 5 çift fudla ve Sa'diler Tekkesi'ne yevmi 5 çift fudla ve limân-ı Gâv'de vâkı'a Bektaşî Zâviyesi'ne yevmi 3 çift fudla ve Aydın Dede Tekkesi'ne yevmi 5 çift fudla ve Yıldız Tekkesi'ne yevmi 5 çift fudla ve Karye-i Cedide'de vâkı'a Şeyh İsmâ'il Tekkesi'ne yevmi 5 çift fudla ve Hamza-zâde Tekkesi'ne yevmi 6 çift fudla ve ahyâ-Zâde Tekkesi'ne yevmi 6 çift fudla ve Cemâli-zâde Tekkesi'ne yevmi 6 çift fudla ve Şeybetü'l-Hızri hazretleri zaviyesine yevmi 3 çift fudla (S.94) ve Beşiktaş' da vâki' Dülger-zâde Efendi Tekkesi'ne yevmi 7 çift fudla ve Hisâr'da vâkı'a Durmuş Dede Tekkesi'ne yevmi 5 çift fudla ve Yahya Efendi Türbesi'ne yevmi 5 çift fudla ve Dolmabağçeli Hafız Efendi Tekkesi'ne yevmi 5 çift fudla ve Galata'da Hamid Efendi Tekkesi'ne yevmi 4 çift fudla ve Yenibağçe'de Mahmûd Efendi Tekkesi'ne yevmi 3 çift fudla ve İstanbul'da Baba Ca'fer Zindânı'na yevmi 5 çift fudla virile.

Ve yevmi 252 çift fudla dahi vakf-ı hümâyûnları kâ'im-makâmı tezkiresiyle erbâb-ı ihtiyâcdan olan fukara ve zu'afâya tevzi' ve taksim ve beher yevm 100 çift fudla dahi tahta-başında teheyi ve ihzar olunup deryûze-ger-i lokma-i ihsan ve muhtâc ve gürisnegân olan âmme-i fukara ve mesâkine i'tâ ve ihsan oluna. Ve bi'l-cümle hayrât-ı çelile ve hasenât-ı cemileleri hademesi hizmet-i lâzimelelerini bi'n-nefs kendüleri edâ ve ikmâl eyleyüp aheri tevkil ve nâ'ib-i menâb ta'yin olunmıya. Ve hademedden fevt olanların mahlûle olan (S.95) hizmetini edâ ve rû'yete kadir evlâdı var ise evlâdına virilüp evlâdı müstahakkinden degül ise aherden müstahakk olan kimesneye tevcih oluna ve cihât-ı mutasarrıfları tasarruflarında olan cihetlerini ahire ferâğ ve kasr-ı yed murâd iderlerse feraglarına i'tibâr olunmayup içlerinden a'mâ veya mecnûn veya alil olanı olur ise mutasarrıf olduğu ciheti üzerinden ref' ve müstahakk olan kimesneye tevcih oluna. Ve İmâret-i hümâyûnları arsaları ile iştira buyurulan 2 mâsûra mâ'-i leziz gerek sebil-hâne-i ra'nâ ve gerek çeşmehâ-yı dil-ârâlarına kifayet itmeyüp 10 mâsûra mâ'-i lezize dahi muhtâc olmağla mârrü'z-zikr Bağçekapusu'nda vâki' merhume müşârün-ileyhâ Valide Sultân hazretlerinün câmi'-i şerifeleri vakfından Haslar Kazasına tâbi' Bağçe Köyü kurbinde müceddeden tedârük ve derelerden tahsil ve kemerler suyuna ilhak eyledikleri mâ'-i leziz su nâzırı ve sâ'ir ehl-i vukuf muvâzeneleri üzere 5 lüle tahmin ve beher lülesi sekizer mâsûra olmak üzere 40 mâsûra mâ'-i leziz mevcûd olup (S.96) vâlide-i müşârün ileyhâ hazretleri hayratlarına 16 mâsûra kifayet eylediğini ve mâ'adâ fazlası mevcûd olduğunu su nâzın merkum ile bölük başısı inha itmeleriyle ifraz olunan taksime gelince mecrâsınun ta'mire muktazi olan mevâzi'i vakf-ı hümâyûnları ile nisfiyyet üzere iştirâken ta'mir olunmak cânib-i vakf-ı müşârün-ileyhâya enfâ' ve evlâ olmağın fazla suyundan 10 mâsûra mâ'-i leziz ifraz ve İmâret-i âmire-i hümâyûnlarına virilmek babında hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnları

şeref-riz-i sudur olmanın mahalline ba'de'l- kayd hiyn-i iktizâda mesârif-i ta'-mirâtının nısfı vâlide-i müşârün-ileyhâ hazretlerinün vakfı tarafından rû'yet ve nısf-ı aheri evkâf-ı hümâyûn-ı cihân-dârileri mahsulâtından virile. Ve bûstâncı-başı-i esbak merhum Abdullah Ağa vakfına za'f-ı tarayanı sebebiyle İstavros'da vâki' câmi'-i şerifi mesârif-i idare ve rû'yet olunmadığından bundan akdem Vâlide-i müşârün-ileyhâ hazretleri câmi'-i şerifleri evkafına ilhak ve mütevellileri ma'rifetiyle idare ve ikmâl olunur iken bu defa (S.97) bâ-emr-i hümâyûn vakf-ı müşârün-ileyhâdan ifraz ve vakf-ı mülûkânelerine ilhak ve idrâc olunmağa vakf-ı merkumun irâd-ı mu'ayyenesi vakf-ı hümâyûnları kâ'im-makâm-ı mütevellisi tarafından kabz ve mesârif-i lâzime-i mu'tâdesi dahi cânib-i evkâf-ı mülûkânelerinden rû'yet ü ikmâl olunmak ve vakf-ı hümâyûnları hâsılatından beher sene atıyye-i hümâyûnları olmak üzere has ahur ocağına ellışer gurus virilmek üzere ta'yin-i şurût ve tebyin-i kuyûd-i mebsût buyurup bundan böyle dahi tebdil-i kuyûd ve tagyir-i şurût-ı evkâf-ı hümâyûnları merreten ba'de uhrâ ve kerreten gabbe ulâ ray-i rezin-i isâbet-karınelerine şart u ta'yin buyurulmağa teksirât-ı hayrât-ı cezile ve tevfir-i meberât-ı cemile hususuna irâde-i allye-i mülûkâne ve meşiyet-i seniyye-i hidivâneleri ne güne cilve-pirây-i mmassa-i sudur buyurulur ise işbu vakfiyye-i hümâyûnları zeyline sebt ü kayd oluna. Takdir-i hazret-i Rabb-i Kadir, mürûr-i zemân-ı kesir ve kürûrân-ı seri'ü't-tekrîr ile bâlâ-yı zebire hayrât-ı vetirede munazım-ı silk-i tahrîr ve münsecim-i samt-ı tastir olan (S.98) kuyûdât-ı le'âli-i nazire mürâ'ât-ı imkân-pezir olmaz ise menâfi'-i vakfmutlaka fukarâ-i müslimin ve zu'âfâ-i muvahhidin ve gurabâ ve mesâkine hare u sarf olunmak üzere fâriğen ani' ş-şevâgil ve âriyen an emri muhill-i akârât-ı muharrere-i mezkûrenün kâbil-i teslim olanlarıyla kütüb-i celile-i nefiseleri evâni-i mestûre-i merküme-yi kâ'im-makâm-ı mütevellî-i mûmâ-ileyhe teslim ve hâricde olanları dahi kabza taslit buyurdıklarında mütevellî-i müşârün-ileyhe dahi kabz u tesellüm ve kabul eylemişdir, diyu bi'l-vekâle hatm-i kelâm ve istifâ-yı meram buyurdıklarında mütevellî-i mûmâ-ileyh hazretleri dahi "Bâlâ-yı kitâb-ı anberin-nikâbda ism-i sâmilere yâd ve evsâf-ı cemileleri ta'dâd olunan çâmi'-i şerif-i müstesna ve imâret-i âmire-i zibâ ve mekteb-i münif-i bi-behâ ve sebil-i lâtif-i dil-ârâ ve çeşmahây-ı ferah-fezâları ve akârât-ı sâ'ire-i mülûkâne-i vakf-ı hümâyûn-ı mesûbât-ı meşhûnları hakikaten ve hükmen bi'l-cümle makbuzum olmuştur." diyu vekil-i müşârün-ileyh hazretlerini ba'de't-tasdiki'ş-şer'i ve't-tahkiki'l-mer'i emr-i ikrâr-ı bi'l-vakfi ve't-teslim kema-yenbagi bâlig-i meblâg ikmâl ve tatmim olup tarafeynden leff ü neşr-i meram ve cânibeynden tayy-i tûmâr-ı kelâm olunmakda iken ol Sultân-ı sâmi-makâm ve hâkân-ı melâ'ik-hüddâm hazretlerinün cânib-i me'âli-i câlib-i mülûkânelerinden kesb-i şeref-i vekâlet buyuran destûr-i müşârün-ileyh bessatu'llâhu bi'l-mükerremati yedeyhi hazretleri ahkâm-ı vakfun tescil u ihkâmı ve şera'it u zevâbitmun tekmil ü istihkâmı için e'inne-i kelâm-ı savâb-encâmların hilye-i vifâkdan semt-i şikâk u hilafa atf ve ezimme-i mekâl-i sedâd-irtisâmların cânib-i ittifâkdan savb-ı hisâm u ihtilâfa tahvil ü sarf ve mütevellî-i

mûmâ-ileyh üzerine takrir-i da'vâ ve tasvir-i müdde'â buyurup "mü'essis-i bün-yân-ı istinbât-ı ahkâm ve müşeyyid-i erkân-ı ictihâd-ı benâm, ser-dâr-ı e'imme-i kibar, muhtâr-ı ulemâ-i ahyâr, tâcü'l-e'imme, sirâcü'l-mille İmâmü'l-a'zam ve hümâm-ı efham Ebû Hanife Hazret-i Nu'mân b.Sâbiti'l-Kûfi âmeleh'ullâhi te'âlâ bi-lûtfihi'l-celiyyi ve'l-hafiyi mezheb-i lâtif ve re'y-i münifleri üzere mutlak vakf-ı akâr-ı gayr-i lâzım ve bi-i'tibâr olmanın esâs-ı te'yid ve tahlidi nâ-pâyidâr ve hedm ve binası (S.100) tev'emân ve ifna vü ibkâsı yeksan, isbât-ı vücûdı nefiye tâbi' ve istikâmet-i necm-i bahtı rücû'a râci' ve fakat cevâz-ı sıhhat ile menkûl ve mervi olup imâret-i âmire-i hümâyûnlarıyla sebil-i ra'nâ ve ba'z-ı hayrât-ı sâ'ire-i celileleri mugâyirü'l-vasf ve muhtelifü'l-cihet olan aherin erâzi-i mevküfesi üzerinde vâki' olup ba'z-ı e'imme-i din ve meşâyh-i müctehidîn-i rahimehüm'ullâhi'l-meliki'l-mu'in indlerinde erâzi-i mevküfe üzerinde vâki' binânun vakfiyyeti hususu ciheteyn-i muhtelifeteyn olduğu sûretde sahih u câ'iz ve şeref-i meşrû'iyeti fâ'iz ü hâ'iz olmayup menkûlâtıdan olan kütüb-i celilenün dahi sıhhat-i vakfiyyetinde ihtilâf olunduğundan mâ'adâ menâfi'i nefsi vakfa râci' olan vakf inde'l-İmâm Muhammed ve'l-Hilâli'l-Basri aleyhima rahmetü'l-Bâri mu'teber ve makbul ve belki mûsil-i derece-i kabul olmayup kâbil-i taksim olan meşâ'un dahi vakfiyyeti meşrû'a ve mu'tebere olmamağla câmi'-i lâtif-i merkum ile imâret-i hümâyûnları ve mekteb-i münifleri (S.101) dahi hilye-i teslim ü tesellüm ile mahalli olmadığı ecilden mü'ekkilim şehr-yâr-ı âli-tebâr ve pâdişâh-ı gerdün-vekâr hazretleri için bâb-ı rücû' meftûh olmanın mütevellî-i mumâ-ileyhün ikrarı mücebince yedimden makbûzi olan akârât-ı mezkûre ve kütüb-i ma'hûde ve evâni-i merkümeği girü bana redd ü teslimi bi'l-vekâle muradımdır" diyu nakz-ı vakfa ilhâh u ibram ve istirdâd-ı mâ-tesellümde arz-ı akdâm-ı ikdam buyurduklarında mütevellî-i reşid mebâni-i vakfi teşyid ve emâni-i redd-i nâ-makbûlu sâha-i sevâb-ı savâbdan teb'id için vekil-i müşârün-ileyh hazretlerine tevcih-i veche-i hitâb-ı müstetâb idüp "Egerçi cümle irâd olunan varidat ve temhid buyurulan mukaddemât sûretâ mucibât-ı şin ü şân-i vakf-ı akârât ve zahiren münticât-ı men'i metânet-i bünyân-ı habs-i menkûlât gibi nümâyândır. Lâkin ba'z-ı meşâyh-i izam ve fukahâ-i kiram aleyhim rahmete'l-meliki'l-allâm hazrâtı katlarında bir cihet-i birre vakf olan arsa üzerine mebna' milk-i binânun cihet-i uhrâya vakfiyyeti ve beyne'n-nâs vakfı mütedâvil ve müte'ârif (S. 102) olan menkûlâtun dahi sahih u câ'iz ve zımnında olan şurût lî kuyûd hadd-i sıhhat ve cevazdan gayr-i mütejaviz olup zikri mürur iden câmi'-i şerif ve mekteb-i münifde kırâ'at-i ezan ve ta'lim-i sibyan hükm-i teslimde olup âlim-i rabbâni hazret-i İmâm-ı Ebû Yûsuf eş-şehir bi'l-İmâm-i's-Sânî katında vakfun mücerred "Vakaftu" kavli mahz-ı iskât-ı milk olmağla misâl-i i'tâk kavli mücerred ile vücûd bulup ba'de't-teslim hod muktedâ-yı sâlis İmâm Muhammed b.Hasani's-Şeybâni kaddese sırrihi's-subhâni hazretleri re'yince manende-i sadaka-i makbûze ahkâm-ı lüzum iltizâmı bi'l-külliyeye gayr-i menkûze olduğundan mâ'adâ menâfi'i nefsi vâkıfa meşrut olan vakfun ahiri fukaraya merbut olıcak i'tibâren li'l-ibtidâ'i bi'l-intihâ İmâm-ı Sâni müşârün-ileyh

esbâgu'llâhi sicâli gufrânihi aleyhi hazretleri katında mu'teber ve min külli'l-cihât tarik-i rücû' mesdûd ve maktu' ve min ba'd vech-i imkân redd u i'âde-i mütekavvez ve müselleme muhal u memnû'dur" diyu vücûh-i vecihe-i ihticâc ile imtina' ve suver-i (S. 103) muhtelifetü'l-me'âl ile niza' buyurmalariyle bi'l-ahire beynlerinde cereyan iden niza' u ihtilâf mevkûf-ı hükm-i hâkim râfi'ü'l-hilâf olmağla tevkîl-i kabûl-i kîl-i i'câz-nümâları ikil-pirây-ı fark-ı kıbâle feride ve tevşih-i makbûl-i hâme-i müşkil-küşâları lübbe-tırâz-ı ceride-i güzide olan hâkim-i hâsim-i şurihi-nazîr huzurlarında hasmân-ı mütehâkimân beynlerinde ref-i hicâb-ı bahs u cidal ve fasl-ı hitâb-ı kıyl ü kâl ider. Kazâ-yı mâzi ve hükm-i kâzi talebiyle tekâzâ eylediklerinde ol emin-i ahkâm-ı din-i mübin ve yemin-i i'lâm-ı i'lâ-yı şer'-i metin hazretleri dahi ihâta-i işkâl-i te'sis-i evkâfda bezl-i makdûr u is'âf ve ihâta-i işkâl-i taraf-ı hilâfda nasb-ı nefis-i insaf buyurmalariyle ba'delletayya ve'lleti câmi'-i şerif ve mekteb-i münif ve imâret-i âmire ve sebil ve çeşme-hây-ı lâtif ile akârât-ı mezkûre ve kütüb-i celile ve evâni-i merkûmenün cihet-i vakfiyyetleri ve yed-i mü'eyyed-i mütevellide mü'ebbeden ibkâya ahakkiyyetleri ulâ bi'l-ihtiyâr ve uhrâ bi'l-i'tibâr idüğü cilve-geri-i mmasa-i zuhur ve inşirâh-güster-i sudur olduğuna binâ'en ilm-i şâmilleri muhit-i mesâ'il-i (S. 104) hilaf ve fehm-i kâmilleri müdrîk-i mevâzi'-i ihtilâf olduğu hâlde ale't-tafsilî tahrir ve bi't-tevfiki takrir olunan hayrât-ı celile ve akârât-ı"sâ'ire ve kütüb-i cemile ve evâninün alâ re'yin men yerâhu min e'immeti'l-müctehidîn rıdvân'ullâhi te'âlâ aleyhim ecma'in vakfiyyetlerine ve cümle şurût u kuyûd-ı mazbûteleriyle sıhhat u lüzumuna hükm ü kaza ve ibrâm-ı sahihlerin imza buyurmalariyle ba'de'l-yevm mecmû'-i akârât ve müstegallât ve kütüb-i celile ve evâni-i merkûme vakf-ı sahih ve lâzım-ı merfû'ü'l-hilâf nâfiz-i bi'l-ittifâki ve icmâ'i ve itbâk-i ulema-i âfâk ile habs-ı ebedi'-i mümteni'ü'l-itlâk olup vechen mine'l-vücûh nakz u naksına mecal adimü'l-ihtimâl ve vâkıf-ı kesirü'l-avârif olan pâdişâh-ı Gem-câh ve şeh-in-şâh-ı melâ'ik-sipâh lâzâle menşûri hasenâtihi mütelevvetin fi'l-efvâh hazretlerinden gayre tahvil-i şurût ve tebdil-i kayde takayyüd ve ta'arruza dermân-ı muhal olmuşdur. Femen beddelehu ba'de ma sem'ihî fe'-innemâ ismihi ale'llezine yubeddilûnehu inn'allâhe semi'un allmun (S. 105) ve ecrü'l-vâkifi ale'l-hayyi'l cevâdi'l-kerimi cerâ zâlik. Ve harrere fi'l-yevmi'l-hâmis aşer min şehri muharremi'l-harâm li-seneti hamse ve tis'ine ve mi'ete ve elf min hicreti men lehü'l-mecd ve's-şeref aleyhi efdalü's-salât minna elfe elf

Şuhûdü'l-hâl

Umdetü'l-emâcidi ve'l-ekârim	Zübdetü	erbâbi'l-mehâmidi	ve'
Salih Ağa b.Abdillâh	l-mekârim	Sakızlı Mehmed Ağa	
Çuka-dâr Ağa-yı Hazret-i	b. -Abdillâh	rikâb-dâr-ı cenâb-ı	
Şehr-yâri dâme be'avni'l-Bâri	pâdişâhi	sâne	be-hıfzi'l-âhi

"aleyhi...elf" ibaresi B nüshasında yoktur.

Kıdvetu ashâbi'l-mehâsini ve'l-
me'âli Mehmed Ağa b.Hasan
Ağa-yı dülbend-i hazret-i pâdişâh-ı
rûy-i zemin sellemehu'llahu'l-meliki'
l-Mu'in

Mefharu erbâbi'l-mecdi ve's-sa'
âdet Mustafâ Ağa b.Abdillâh
kethüdâ-yı hazine-i enderûn-i haz-
ret-i şeh-in-şâh-ı âli-makâm hafê-
zehu'llahü'l-meliki'l-Allâm

Fahrü'l-a'yâni ve'l-endâd İbrahim Ağa b.İsma'il
Kethüdâ-yı Kilâr-ı Enderûn-i Hümâyûn
S. 106

Zahere ashâbe'l-izzî ve'l-ihtirâm
Çerkes Ali Ağa b.Abdillâh
Kethüdâ-yı hâne-i Seferli-i
Enderûn-i Hümâyûn

Zübdetü ashâbi's-şerefi ve'l-izzet
Hüseyin Ağa b. Abdillâh Ser-
çukadâr-ı hazret-i şeh-in-şâh-ı ger-
dûn-vekâr sellemehu'llahu'l-meliki's-
Settâr

Umdetü'l-emâsili ve'l-a'yân
Ali Ağa b.Abdillâh
Ser-berber-i hazret-i şeh-r-yâri
enâlehu'llâhu ma-yetmennahü'l-Bâri

İftihârü'l-ekâbiri ve'l-e'âfi es-Sey-
yid Halil b.i's-Seyyid Ali ser-
kahve-i hazret-i şeh-r-yâr-ı âli-tebâr
e'ânehu'llâhu'l -meliki'l-Gaffâr

I. Z E Y L

Elhamdü lillâhi'llezi tekaddese zâtehu ani'l-eşbâh ve'l-emsâl. Ellezi lâ-yecri fi milkihi tahavvelün ve intakâlün ve lâ fi sultânihi tebeddelün ve zevâlün ve's-salâtü ve's-selâmü alâ Nebiyyihi Muhammedün sall'allâhü aleyhi ve sellem ve alâ âlihi ve ashâbihi'l-müte'eddibine bi-adabihi ma tebeddeletü's-şuhûri ve'l-a'vâm bi-tagayyürâti'd-duhûri ve'l-eyyâm. Amma ba'du bâ'is-i tahrir-i rakk-ı menşur ve bâdi-i tekrîr-i zeyl-i sutûr oldur ki, evkâf-ı hazret-i cihân-dâriye bi'l-fi'l kâ'im-makam-ı mütevellî olan Hvâcegân-ı Divân-ı Hümâyûndan umdetü'l-emâcidi ve'l-ekârim halen (S. 109) Darb-hâne-i Âmire Emîni Mehmed Beğefendi meclis-i şer'-i hatir-i lâzîmü't-tevkirde tahrir-i kelâm idüp hâlen vücûd-i hümâyûnları bâ'is-i âşâyış-ı âlem ve silsile-i inâyet-makrûnu sebep-i intizâm-ı ümem olan şevketlu, mehâbetlu, kudretlu, azametlu, diyaneti u pâdişâh-ı rûy-i zemin es-Sultân ibnû's-sultâni's-Sultân Abdü'l-Hamid Han lâ-zâle eyyâmi devletehu ilâ ahiri'z-zemân efendimiz hazretleri işbu vakfiyye-i hümâyûnlarında dere ü tastır olunduğu vech üzere teksir-i hayrât-ı seniyyelerin irâde-i allye-i şeh-in-şâhânelerine ta'lik buyurmalarıyla bu defa dahi bir kimesne destâri-i merkad-i Şeh-zâde Sultân Mehmed ve bir kimesne dahi destâri-i merkad-i Şeh-zâde Abdü'l-azîz olup beher şeh-r destâr-ı sandukaların tanzif ü tekvir ile ba'de edâ'i'l-hidmet her biri yevmi beşer akçe vazifeye mutasarrıf olalar. Ve sadr-ı sabık merhum ve magfûrun-leh es-Seyyid Mehmed Paşa'nun hâric-i türbe-i şerifede kâ'in merkad-i şeriflerine bir kandil vaz' olunup beher leyi ikâd-ı kandil

içün bir kimesne yevmi 4 akçe (S.110) vazife ile siraci ve 2 akçe vazife ile ferrâş ta'yin olunup bir akçe dahi behâ-i kandil ki cem'an yevmi 7 akçe ile beher şehr ikişer ukıyye rûgen-i zeyt galle-i vakf-ı hümâyûndan virile. Ve mukaddema nezâret-i sadr-ı a'zamide olan evkâfdan hvâce-i şehr-yâri merhum ve magfûrun-leh Hafız Mustafâ Efendi'nün İstanbul'da Kabasakal Câmî'-i şerifinde vaz' eylediği kürsi vakfın un vakf-ı hümâyûn-ı hazret-i hilâfet-penâhiye ilhak ile bi'l-cümle umur u hususu vakf-ı hümâyûnları kâ'im-makâmı tarafından rû'yete irâde-i allye-i hazret-i şehr-yâri ta'allûk itmekle ba-i'lâm-ı şer'i vakf-ı merkum Dârü's-Sa'âdeti-ş-şerife ağaları hazrâtı nezâret-i allyyelerine kayd ü sebt ve vakf-ı hümâyûn-ı hazret-i şeh-in-şâhiye zamm u ilhak ve idrâc olunmağla fimâ-ba'd vakf-ı mezburun cemi'-i umur u hususu kâ'im-makâm-ı evkâf-ı hazret-i tâc-dâri tarafından rû'yet ü itmam oluna. Ve mârrû'z-zikr sâhil-i Mir-gûn'da bina buyurulan Câmî'-i vâlâ-kıbâb ve ma'bed-i lâtif-i feyz-intisâb ki metâf-ı zâ'irân-ı melâ'ike-i kuds olmağa şâyân ve mesâf-ı sâ'irân-ı (S.m) kerrübiyân-ı ins olmağa cesbândır. Bu esnada tûti-i rûh-i arş-pervâz-ı ulvi-sirişleri âşiyân-sâz-ı nûzhet-gâh-ı firdevs-i mu'allâ olan Şeh-zâde-i melek-cenâb merhum ve magfûrun-leh Sultân Mehmed hazretleriyle vâlîde-i mâcideleri vâsıla-i rahmet-i ilâh merhume Hümâşâh Kadın tayyeb'allâhu mesvâhâ hazretlerinin rûh-i pür-fütûhlarma hibe ve i'tâ ve tahsis ü isdâ' buyurmalarıyla câmî'-i merkumun bâb-ı der-gâhı üzerine merhûmân-ı mumâ-ileyhimânun ism-i sâmilere sebt ü tahrir ve i'kâb-ı salât-ı mefrûzede ve bâ-husûs eyyâm-ı cum'a ve ıydeynde ta'rif-hvân olan kimesne elkâb-ı zahire ve evsâf-ı bâhireleri irâd ile tezyin-i mahfel-i i'tinâ ve i'tibâr ve tenvir-i mecâmi'-i huzzâr idüp saf-beste-i cemâ'at ve ârâste-i ibâdet olan zevâtdan makâm-ı âlileri bihişt-i câvidân ve mahall ü mevâları nazar-gâh-ı Rahman olmağ'içün da'vât-ı seniyye isticlâbına kemâl-i âdâb u iclâb ile kıyam u ihtimam ideler.

2. Z E Y L

Ve Mekke-i Mükerrreme şerrefeha'llâhu ilâ yevmi'l-ahirede Hazret-i Resûl-i ekrem ve Nebiyy-i muhterem sall'allâhu aleyhi ve sellem efendimiz hazretlerinin velâdet-i bâhirü's-sa'âdetleri şeref-vukû' bulan makâm-ı âli-i mevlidi'n-nebide Mekke-i Mükerrreme mücavirlerinden Alâ'iyveli Hasan Efendi külli yevmin ale's-sabah hizbu'l-berr ve hizbü'l-bahri ilâ ahirihima tilâvet ve sevabını Ravza-i mutahhara-i sultânü'l-enbiyâ ve rûh-i pür-fütûh-i senedü'l-asfiyâya ihdâ eyleyüp devâm-ı ömr ü devlet-i hazret-i cihân-dâri da'vât-ı hayriyesine muvâzabat eyleye. Ol hizmet-i celile mukabelesinde evkâf-ı hümâyûn-ı şehr-yâri mahsûlinden senevi 25 sikke-i hasene ta'yin ve beher sene taraf-ı saltanat-ı allyyeden irsal olunan surre-i şerife ile irsal oluna. Ve yine mumâ-ileyh Alâ'iyveli el-Hac Hasan Efendi ol makâm-ı sa'âdet-irtisâmda külli yevmin salât-ı subhı edadan sonra talibine ulûm-ı nâfi'a ta'lim ü tedris idüp hâsıla olan

ucûr-i cezilesin Ravza-i (S.115) mutahhara-i Seyyidü'l-enbiyâya ihdâ eyleyüp devâm-ı ömr ü devlet-i hazret-i şehri-yâriye müdâvemet ve muvâzabat eylemek üzere evkâf-ı celîle-i hazret-i hümâyûn mahsûlinden senevi 20 sikke-i hasene ta'yin ve kezaallk beher sene taraf-ı devlet-i allyeden irsal olunan surre-i şerife ile irsal oluna.

Ve Medine-i Münevvere alâ münevriha efdalü't-tahiyyede vâki' Ravza-i mutahhara-i Seyyidü'l-enbiyâda ikâd olunmak için bundan akdem 98 senesinde taraf-ı hümâyûn-i hazret-i hilâfet-penâhiden ihdâ vü irsal kılınup masârifâtı bâ-emr-i hümâyûn vakf-ı hümâyûn defterlerine kayd olunan 200 aded münakkah ve a'lâ şem'-i asel-i kâfûrinün bundan böyle beher sene i'mâli ve ser-sakkâ-yi evvel olanlar ma'rifetleriyle Ravza-i mutahhara-i firdevs-asâya iysâl u takdim ve masârifâtı her neye bâlig olur ise vakf-ı şerif mahsûlinden i'tâ ve zikr olunan 200 aded şem'-i aselün beher adedi birer ukıyye olmak üzere iki yük olup Âsitâne'den Şâm-ı şerife varınca masârif-i nakliyyesi 110 guruş ve Şam'dan Medine-i Münevvere'ye kadar 260 guruş ve akkâmâna ve sâ'ir avâ'id ve in'âmât (S. 116) 30 guruş ki cem'an 400 guruşa bâlig olup bâlâda muharrere masarife zamm birle beher sene 400 maktû'an nakliyye olarak evkâf-ı celîle-i hümâyûndan tertib ve zikr olunan muamlar sandûklara vaz' ve nakliyye için meblâg-ı mezbûr 400 guruş surre-i hümâyûn ihracı günü ser-sakkâ-yi evvele teslim ve irsal oluna.

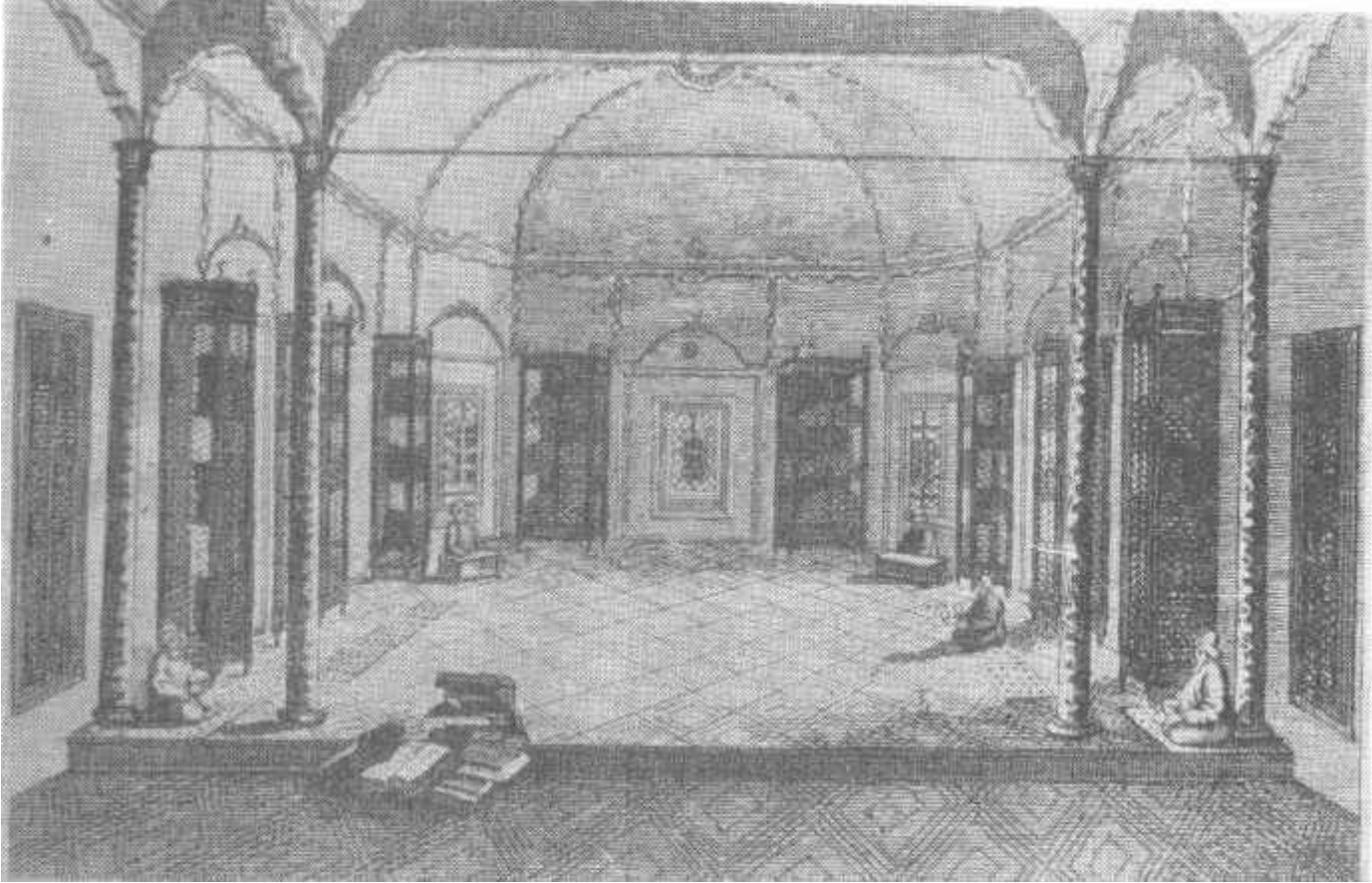
Ve Bahr-i Siyah Boğazı'nda vâki' Garibçe Burnu ve Poyraz Li-manı ve Rumeli Feneri ve Anadolu Feneri ve Revancık nâm beş aded kal'e lerün derûnlarında vâki' câmi'-i şeriflerün vazifeli hademesi olmamaktan nâşit tertib ile edâ-yi salâvat-ı mefrûze olunmaz iken ancak bu evânide kılâ'-ı mezkûreye nazar-ı inâyet-i cihân-dâri ta'allûk ve müceddeden ihyalarına irâde-i allye erzâni buyurulmağla cevâmi'-i merkûmeye yevmi kırkar akçe vazife ile beş nefer kimesne imâm ve hati ve yevmionbeşer akçe vazife ile beş nefer kimesne müezzin ve yevmionbeşer akçe vazife ile beş nefer kimesne kayyum olup cem'an yevmi 350 akçe vezâ'yifün senevisi 1050 guruşa bâlig olup yine cevâmi'-i mezbûre levazımı için beherine senevi (S. 117) onbeşer ukıyyeden senevi 75 ukıyye rûgen-i zeyt ve yine beherine onsekizer ukıyyeden 90 ukıyye şem'-i rûgen ve yine beherine altışar ukıyyeden 30 ukıyye şem'-i aselün aynive cevâmi'-i merkûmenün haşir ve kandil ve masârif-i sâ'ire behâları için dahi senevionbeşer guruşdan 75 guruş ber-vech-i maktu' beher sene gurre-i şa'bân-ı şeride evkâf-ı celîle-i hümâyûndan edâ vü tesli olunmak üzere vezâ'if-i mezkûre hademe-i merkûmeye tevcih ve tezkire-i berâtları Haremeyn muhasebesinden i'tâ olunmağla beher sene evkâf-ı hümâyûn mahsûlinden vakt ü zemâniyle murtezikasına edâ ve tesli oluna. Ve hayrât-ı hasene-i hazret-i şehri-yârien olmak üzere Mir-gûn Oğlu sahasında müceddeden bina ve ihya olunan bir aded çeşme-i lâtife kâ'ide-i mer'iyye üzere bir nefer koruyucu ve hâfız-ı tas ta'yi olunması muktaziolmağla yevmi 5 akçe ile bir nefer koruyucu ve yevmi 5 akçe ile bir nefer hâfız-ı tas ta'yin

Sayfa kenarında ("400 kuruş" olduğu diğer vakfiye mündericatından anlaşılmağla tashih olundu.) diye bir kayıt vardır.

olunup müstahakkından birer kimesne için açık tezkiresi Haremeyn muhasebesinden itâ olunmagnın vazîfeteyn-i merkümeteyn dahi galle-i evkâf-ı hümayûndan edâ oluna (S.118). Ve yine evkâf-ı celile-i hümayûndan olmak üzere cennet-mekân ve firdevs-âşiyân merhume ve magfûrun-lehâ Sâliha Sultân tâbe serâhâ rûh-i pür-fütûhları için İstanbul'da Zeyrek Sarayı arsasında müceddeden bina ve ihya olan Mekteb-i şerif hitâma reside olup hademesi lâbüd ve lâzım olmağın mu'allim-i mektebe yevmi 30 akçe ve hallfe-i mektebe yevmi 20 akçe ve hvâce-i meşka yevmi 20 akçe ve hvâce-i kitaba yevmi 30 akçe ve bervech-i meşruta bevvâb ve ferrâş ve müstahfız-ı mekteb dörder akçeden yevmi 12 akçe ve 50 nefer sıbyâna yevmi ikişer akçeden 100 akçe ki cem'an 212 akçe vazife ta'yin ve açık tezkireleri kaleminden itâ olunmagnın vakt ü zemâniyle murtezikasına teslim ve kâ'ide-i evkaf üzere vaktiyle kapamaları dahi tevzi' ve taksim oluna.

Ve İstanbul'da Şeh-zâde Câmi'i kurbinde eski odaların 61 kapısı ittisalinde defn olunup türbesi cânib-i mülûkânedden bina ve inşâ olunan Meczûb Derviş Osman merhumun başı ucuna beher gice bir aded kandil ikâd için yevmi 4 akçe mükid-i kandil ve 2 akçe (S.119) ferrâşiyeye ve bir akçe kandil behâ ki cem'an 7 akçe ve şehriyye 2 ukiyye rûgen-i zeyt evkâf-ı hümayûn hâsılatından ta'yin ve itâ olunup vazife-i merkümesi kışlada 61 cernâ'atün vekil-i harcı olana meşruta ola ve yine İstanbul'da Bozdoğan Kemeri kurbinde medfûn kutbü'l-ârifin Helvâyi Dede kaddese sırrehu'l-azîz hazretlerinin muhterik olan türbe-i münifeleri cânib-i mekârim-câlib-i mülûkânedden bina olunmagnın yevmi 4 ikâd-ı kandil ve yevmi 8 akçe türbe-dârlık vazifesiyle şehriyye 2 ukiyye rûgen-i zeyt ta'yin olunup bu dahi Şeyh olanlara meşruta ola. Ve evkâf-ı hümayûn-i hazret-i şehri-yâri mülhakatından Boğaziçi'nde vâki' Mirgûn Oğlu Yalısı dimekle ma'rûf mahal civarında kâ'in fi'l-asl Medine-i Münevvere Kadısı merhum Bekâ'i-zâde Ahmed Efendi'nün hayâtında tasarrufunda iken fevt oldukda sulben kebir oğulları ve hasren vârisleri mevâlî-i kiramdan Bosna kadısı Nu'mân Efendi ile müderrisin-i kiramdan Mehmed Reşid ve Feyzullâh Hamdi Efendileremüntakil ve mevrûs olmağın (S.120) mumâ-ileyh Nu'mân Efendi'nün vekil-i müsbet-i şer'isi Sultân Selim İmâmı es-Seyyid Osman Efendi ile ahiveyn-i mumâ-ileyhimâ Mehmed Reşid ve Feyzullâh Hamdi Efendilerden 11.500 guruşa cânib-i vakf-ı hümayûn için bâ-ma'rifet-i mütevellî tefevvuz ve iştırâ olunan arazi ki etrâf-ı erba'ası İstinye tarafında vâki' mezârlıktan bed' olunup büstânlara cereyan iden su deresiyle gidilüp dört yol ağzı nâm mahalle muntahi olunca cânib-i şarkisi Derzi-başı çiftliği tarlaları, andan Yeniköy bağları, andan araba yoluyla Maldepe'ye giden yol, andan İstinye bağları, andan Çamur arabası yolu ve cânib-i garbisi viran bağlardan Esküli zimmi bağı kenarından Şermet bağına, andan İskender bağına, andan Ispanakçı Süleyman bağına, andan çiçekçi Uvanis tarlalarına, andan el-Hac İbrahim oğlu Ahmed Beşe tarlalarıyla dere-den dört yol ağzına, andan Hadim korusu ve Çölmekçi yeri ve Karacık

Sayfa kenarında ("yevmi 4 akçe iykâd-ı kandil" olacağı diğer vakfiyeleri mündericâtından anlaşılmağla tashih olundu. Fi 12 Şa'ban 1340) diye yazdır.

Dr. Giulio Ferrario: Il costume antico e moderno. Europa C. IV, Firenze 1827, Plâns: 44

Kuruluşuna yakın yıllarda Hamidiye Kütüphanesinin içi